

83086

EDREMIT'TE SİT KORUMA PROJESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar Özlem KÖPRÜLÜ
(502960415011)

83086

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 11 Ocak 1999

Tezin savunulduğu Tarih : 3 Şubat 1999

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Gülsün TANYELİ

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Nur AKIN (İ.T.Ü.)

Prof. Dr. Nuran ZEREN (İ.T.Ü.)

10.3.1999

ŞUBAT 1999

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	xi
SUMMARY	xii
1. GİRİŞ	1
2. EDREMIT'İN GENEL TANITIMI	2
2.1. Kentin Konumu ve Ulaşım	2
2.2. Adının Kaynağı	2
2.3. Tarihsel Gelişim	4
2.4. Edremit Kentsel Dokusunun Oluşmasını Etkileyen Genel Faktörler	5
2.4.1. Coğrafi yapı	7
2.4.2. Jeolojik yapı	7
2.4.3. İklimsel özellikleri	8
2.4.4. Ulaşım	8
2.3.4.1. Kent içi araç ulaşımı	8
2.3.4.2. Kentsel sit alanı araç ulaşımı	9
2.3.4.3. Kentsel sit alanı yaya ulaşımı	9
2.5. Sosyo-Ekonomik yapı	9
2.5.1. Sosyal yapı	9
2.5.2. Nüfus dağılımı ve demografik yapı	14
2.5.3. Ekonomik yapı	14
2.5.4. Turizm	17
2.6. Edremit Kentinin Fiziksel Çevre Özellikleri	19
3. EDREMIT KENTSEL SİT ALANI (ÖNERİ)	31
3.1. Kentsel Sit Alanının Korunması için Yapılan Resmi Çalışmalar	31
3.2. Sit Alanı Fiziksel Dokusunun Genel Özellikleri	32
3.3. Yapıların Mimari Özellikleri	34
3.4. Kentsel Sit Alanı Sosyal Özellikleri	41
3.5. Tarihsel Çevredeki Değişim	46
3.5.1. Dokudaki değişim	46
3.5.2. Yapılardaki değişim	49
3.5.2.1. Plandaki değişiklikler	49
3.5.2.2. Cepheadaki değişiklikler	49

3.6. Koruma Önerileri	50
3.6.1. Dokunun korunması için gereken düzenlemeler	50
3.6.2. Gazi ve Gazi İlyas caddelerindeki yapılara yönelik müdahale önerileri	56
3.6.2.1. Planda yapılması gereken düzenlemeler	56
3.6.2.2. Cephede yapılması gereken düzenlemeler	57
 4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	 59
 KAYNAKLAR	 60
 EKLER	 61
 ÖZGEÇMİŞ	 141

ÖNSÖZ

‘Edremit’te Tarihi Çevre Koruma Projesi’ adını taşıyan bu tezin amacı, Edremit’teki geleneksel dokunun korunmasıdır.

Tez kapsamında, erken dönemden günümüze Edremit’in (Balıkesir ve çevresiyle birlikte) tarihsel, fiziksel ve sosyo-ekonomik gelişimi incelenmiş ve analiz çalışmaları yapılarak dokunun genel karakteri belirlenmiştir. Edremit’teki yapılar incelenerek plan ve cephe bileşenleri ile ilgili sonuçlara varılmış ve tarihi dokunun korunması için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Tezimin gelişmesinde önemli katkıları olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gülsün Tanyeli’ye, Edremit Belediyesi’nde görevli Mimar Necmiye Uğurlu’ya, Edremit’le ilgili yapılmış çalışma ve dokümanları sunan Celal Eroğlu’na, fotoğraf arşivinden yararlanmamı sağlayan Mimar Sinan Üniversitesi öğretim üyesi Ülker Erke’ye, Edremit Belediyesi Fen İşlerine, Tapu ve Kadastro Dairesine, evlerin ölçülmesinde kolaylık sağlayan Gazi ve Gazi İlyas Caddesi sakinlerine, ölçümlerde yardımcı olan arkadaşlarım Nuray ve Nilay Çam’a, Bilgi İşlem Merkezi ve Vahap Gürbüz’e ve maddi ve manevi desteklerinden ötürü aileme çok teşekkür ederim.

Ocak 1999

Mimar Özlem Köprülü

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo A.1 Yapının Koruma Durumu.....	62
Tablo A.2 Yapı Malzemesi	62
Tablo A.3 Kat Sayısı.....	62
Tablo A.4 Konutların Yapısal Durumu.....	62
Tablo A.5 Yapılarda Değişmişlik.....	62
Tablo A.6 Yapıların Kullanımı.....	63
Tablo A.7 Yapılarda su ve elektrik.....	63
Tablo A.8 Oda Sayısı.....	63
Tablo A.9 Oda Sayısı / Kişi Sayısı.....	63
Tablo A.10 Yapılarda Servis Mekanlarının Durumu.....	63
Tablo A.11 Evin Konfor Koşulları	64
Tablo A.12 Aile Büyüklüğü.....	64
Tablo A.13 Aile Reisinin Aylık Kazancı.....	64
Tablo A.14 Aile Reisinin Eğitim Durumu.....	64
Tablo A.15 Aile Reislerinin Meslek Dağılımı.....	64
Tablo A.16 Aile Reislerinin Yaş Dağılımları.....	65
Tablo A.17 Mülkiyet Durumu.....	65
Tablo A.18 Barınma Süresi.....	65
Tablo A.19 Daha Önce Oturulan Yer.....	65
Tablo A.20 Edremit'e Geliş Nedenleri.....	65
Tablo A.21 Ailelerin Evleri Seçme Nedenleri.....	66
Tablo A.22 Çevrede Rahatsızlık Veren Durumlar.....	66
Tablo A.23 Evlerinden Memnun Olup Olmama Durumu.....	66
Tablo A.24 Memnun Olmama Nedenleri.....	66
Tablo A.25 Nasıl Bir Evde Oturma İsteği.....	66
Tablo A.26 Evlerin Tüm Bölümlerinin Kullanılabilirliği.....	66
Tablo A.27 Evlerinden Memnun Olmayan Ailelerin Ne Yapmak İstedikleri Hakkındaki Görüşleri.....	67
Tablo A.28 Evlerini Korumaya Değer Bulup Bulmadıkları.....	67
Tablo A.29 Yakın Çevrede Korumaya Değer Görülen Evin Olup Olmama Durumu.....	67
Tablo A.30 Edremit'in En Güzel Yerleri.....	67
Tablo A.31 Edremit'e Birçok Modern ve Çok Katlı Bina Yapılırsa:....	67
Tablo A.32 Evlerin Bakım ve Onarımını Sağlayacak Maddi Güç Durumu	68
Tablo A.33 Evlerini Onarmak İçin Devlet ya da Belediye Faizsiz ve Uzun Sürede Ödenmek Üzere Kredi Verse, Tamir Edip Aynı Evde Oturma İsteğinin Olup Olmama Durumu.....	68
Tablo A.34 Yeni Bir Ev Yapacak Maddi Gücün Olup Olmadığı.....	68

Tablo B.1 Arazi Kullanımı Doku Analizi.....	69
Tablo B.2 Yapı Cinsi Doku Analizi.....	69
Tablo B.3 Kat Sayısı Doku Analizi.....	69
Tablo B.4 Koruma Değeri Doku Analizi.....	69
Tablo B.5 Tarihlendirme Doku Analizi.....	70

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 2.1 Edremit'in ulaşım durumu, Cumhuriyet'in 50.Yılında Balıkesir İl Yıllığı, 1973.....	3
Şekil 2.2 Bölgeler haritası,Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal.....	5
Şekil 2.3 Edremit Körfezi ve antik yerleşmeler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Yatırımlar Daire Başkanlığı, On İki Öncelikli Yerleşim Merkezi, Ankara.....	18
Şekil 2.4 Batı Anadolu bölgesi kıyı yerleşimleri, A.Müfit Mansel,	21
Şekil 2.5 İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden alınan 1842-1849 yılları arasında Edremit kentinin görünümü.....	22
Şekil 2.6 Edremit'in mahalli bölümlenişi.....	24
Şekil 2.7 Kurşunlu (Hekimzade Yusuf Sinan) Camisi planı.....	28
Şekil 2.8 Emir Ali Türbesi planı.....	28
Şekil 3.1 Kavcı Cami eskizi (Ülker Erke arşivi).....	33
Şekil 3.2 Mahkeme Cami çizimi.....	35
Şekil 3.3 Cephe tipolojisi.....	35
Şekil 3.4 Çıkma şekilleri.....	36
Şekil 3.5 Plan tipolojisi.....	37
Şekil 3.6 Demir konsol detayları.....	40
Şekil 3.7 Karabaş Evi eskizi (Ülker Erke arşivi).....	47
Şekil 3.8 Karabaş Evi iç görünüşü (Ülker Erke arşivi).....	47
Şekil 3.9 Mimar Sinan Üniversitesi Rölöve ve Restorasyon Ana Bilim Dalı, M.Çiçek, B. Yağan tarafından hazırlanmış Hacı Kabakçılar Evi'ne ait plan, kesit ve görünüş.....	48
Şekil C.1 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	71
Şekil C.2 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	71
Şekil C.3 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	72
Şekil C.4 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	72
Şekil C.5 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.....	73
Şekil C.6 Eski Debboy Cad.....	73
Şekil C.7 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.....	74
Şekil C.8 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.....	74
Şekil C.9 Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad. Sok.2.....	75
Şekil C.10 Turhan Bey Mah. Şafak Cad.....	75
Şekil C.11 Turhan Bey Mah. Şafak Cad. (Eski durumu).....	76
Şekil C.12 Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad.....	76

Şekil C.13	Kurşunlu (Hekimzade Yusuf Sinan) Camisi.....	77
Şekil C.14	Eşref Rumi Camisi.....	77
Şekil C.15	Tuzcu Murat Mah. Çınarlıçeşme.....	78
Şekil C.16	1876, Akıllıoğulları Zeytinyağ Fab.Tuzcu Murat Mah.....	78
Şekil C.17	1886, Evliyazade Şakir Efendi (Necati Erer) Zeytinyağ Fab.....	79
Şekil C.18	Sezai Bey (Mithat Arkök) Zeytinyağ Fab.Soğanyemez Mah.....	79
Şekil C.19	1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.....	80
Şekil C.20	1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.....	80
Şekil C.21	1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.....	81
Şekil C.22	1904, Horozlu Zeytinyağ Fab.Hamidiye Mah.	81
Şekil C.23	1925, Karagözoğlu Ali Rıza Bey Zeytinyağ Fab.Soğanyemez Mah..	82
Şekil C.24	Bayramyeri'ndeki endüstri yapısı. Tuzcu Murat Mah.....	82
Şekil C.25	Bayramyeri'ndeki endüstri yapısı. Tuzcu Murat Mah.....	83
Şekil C.26	Gazi İlyas Mah. Gazi Caddesi üzerinde yer alan Hükümet.....	83
Şekil C.27	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Caddesi, Özel idare yapısı.....	84
Şekil C.28	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.Sok 3. dar kesitli yollar.....	84
Şekil C.29	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad. Sok.2.....	85
Şekil C.30	Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad. çıkmaz sokak ve çeşme.....	85
Şekil C.31	Gazi İlyas Cad.özgün sokak dokusu	86
Şekil C.32	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad. köşesi pahlı yapı.....	86
Şekil C.33	Gazi İlyas Cad. özgün sokak dokusu.....	87
Şekil C.34	Gazi İlyas Mah. Şafak Cad. Konutların yanında yer alan bahçe kapısı	87
Şekil C.35	Soğanyemez Mah.....	88
Şekil C.36	Soğanyemez Mah.....	88
Şekil C.37	Soğanyemez Mah.....	89
Şekil C.38	Camivasat Mah.....	89
Şekil C.39	Soğanyemez Mah.....	90
Şekil C.40	Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Cad.....	90
Şekil C.41	Camivasat Mah. İş Bankası.....	91
Şekil C.42	Camivasat Mah. Hükümet Cad.....	91
Şekil C.43	Camivasat Mah. Hükümet Cad. 1. Sok. Aralığı.....	92
Şekil C.44	Gazi İlyas Mah.....	92
Şekil C.45	Camivasat Mah. Gazi 1. Sok.....	93
Şekil C.46	Yıldırım Cad. Cumhuriyet Meydanı.....	93
Şekil C.47	Soğanyemez Mah.....	94
Şekil C.48	Yıldırım Cad. Cumhuriyet Meydanı.....	94
Şekil C.49	Soğanyemez Mah. Bıçakçılar Cad.....	95
Şekil C.50	Soğanyemez Mah.	95
Şekil C.51	Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Sok.3.....	96
Şekil C.52	Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Sok.3.....	96
Şekil C.53	Gazi Celal Mah.....	97
Şekil C.54	Gazi Celal Mah.....	97
Şekil C.55	Tuzcu Murat Mah.....	98
Şekil C.56	Hekimzade Mah.....	98
Şekil C.57	Hekimzade Mah.....	99
Şekil C.58	Tuzcu Murat Mah. Çay İç Cad. Atatürk'ün kaldığı ev.....	99

Şekil C.59 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.....	100
Şekil C.60 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.....	100
Şekil C.61 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.....	101
Şekil C.62 Gazi Celal Mah. Hayat Cad.....	101
Şekil C.63 Camivasat Mah. Hükümet Cad.....	102
Şekil C.64 Hamidiye Mah.....	102
Şekil C.65 Hekimzade Mah. Değirmenönü Cad.....	103
Şekil C.66 Tuzcu Murat Mah.....	103
Şekil C.67 Hamidiye Mah.....	104
Şekil C.68 Gazi Celal Mah.....	104
Şekil C.69 Camivasat Mah. Hastane Cad. Gazi 1. Sok.....	105
Şekil C.70 Tuzcu Murat Mah.....	105
Şekil C.71 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Cad.....	106
Şekil C.72 Kapıcıbaşı Mah.....	106
Şekil C.73 Kapıcıbaşı Mah.....	107
Şekil C.74 Kapıcıbaşı Mah.....	107
Şekil C.75 Tuzcu Murat Mah.....	108
Şekil C.76 Hekimzade Mah. Değirmenönü Cad.....	108
Şekil C.77 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.....	109
Şekil C.78 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.....	109
Şekil C.79 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.....	110
Şekil C.80 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok.	110
Şekil C.81 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok.	111
Şekil C.82 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok.	111
Şekil C.83 Turhan Bey Mah. Eski Debboy Cad. Sok.....	112
Şekil C.84 Tuzcu Murat Mah.....	112
Şekil C.85 İbrahimce Mah. Hacı Kabakçılar Evi.....	113
Şekil C.86 1991’de yıkılan Uncu Raif Bey’in evi.....	113
Şekil C.87 Tuzcu Murat Mah.....	114
Şekil C.88 Tuzcu Murat Mah. Yeni Yol Cad. Sok. Aralığı.....	114
Şekil C.89 Hekimzade Mah. Çınarlıçeşme Cad.....	115
Şekil C.90 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad. Düz cumbalı ahşap yapı.....	115
Şekil C.91 Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad. İki cumbalı ahşap ev.....	116
Şekil C.92 Kapıcıbaşı Mah. Karabaş Evi. Altı kapalı cumba.....	116
Şekil C.93 Bayramyeri.....	117
Şekil C.94 Tuzcu Murat Mah. İki cumbalı ahşap ev.....	117
Şekil C.95 Gazi İlyas Cad. Sok 3. Orta cumbalı yapıda ortadan giriş.....	118
Şekil C.96 Gazi İlyas Cad. Sok 3. Orta cumbalı yapıda ortadan giriş.....	118
Şekil C.97 Hacı Kabakçılar Evi, odalarda ahşap göz ve dolap kullanımı.....	119
Şekil C.98 Hacı Kabakçılar Evi, çitallı tavan kaplaması.....	119
Şekil C.99 Hacı Kabakçılar Evi, geometrik rozet formlu tavan kaplaması.....	120
Şekil C.100 Hacı Kabakçılar Evi, çarkıfelek formlu tavan kaplaması.....	120
Şekil C.101 Hacı Kabakçılar Evi, çarkıfelek formlu tavan kaplaması.....	121
Şekil C.102 Karabaş Evi, çift kanatlı dış kapı.....	121
Şekil C.103 Karabaş Evi, Tek kanatlı iç kapı.....	122
Şekil C.104 Akıllıhoğulları Evi, Tek Kanatlı iç kapı.....	122

Şekil C.105	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	123
Şekil C.106	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	123
Şekil C.107	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	124
Şekil C.108	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	124
Şekil C.109	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	125
Şekil C.110	Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi.....	125
Şekil C.111	Hacı Kabakçılar Evi, tepe penceresi.....	126
Şekil C.112	Akıllıoğulları Evi, tepe penceresi.....	126
Şekil C.113	Gazi İlyas Mah. Şafak Cad. Niş içindeki dış kapı.....	127
Şekil C.114	Gazi Cad. Giriş kapısının yanındaki volüt başlıklı sütunçeler.....	127
Şekil C.115	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad. Pencerelelerin düşey etkisi.....	128
Şekil C.116	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.....	128
Şekil C.117	Camivasat Mah. İstanbul Oteli, saçağı tutan taş konsollar.....	129
Şekil C.118	Soğanyemez Mah.Bıçakçılar Cad.....	129
Şekil C.119	Kapıcıbaşı Mah.Eski Debboy Cad. Karabaş Evi.....	130
Şekil C.120	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.....	130
Şekil C.121	Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad. Yüksek katlı yapılar ve eski yapı	131
Şekil C.122	Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.	131
Şekil C.123	Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad.....	132
Şekil C.124	Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad.	132
Şekil C.125	Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.	133
Şekil C.126	Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	133
Şekil C.127	Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.	134
Şekil C.128	Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.....	134
Şekil C.129	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad. (Makinistin evi).....	135
Şekil C.130	Cumhuriyet Meydanı.....	136
Şekil C.131	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.....	136
Şekil C.132	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.....	137
Şekil C.133	Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.....	137
Şekil C.134	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.....	138
Şekil C.135	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.....	138
Şekil C.136	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.....	139
Şekil C.137	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.....	139
Şekil C.138	Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.	140
Şekil D.1	Edremit Kentsel Sit Alanı (Eski ve Yeni) Sınırları	
Şekil D.2	Vaziyet Planı	
Şekil D.3	Arazi Kullanımı Analiz Paftası	
Şekil D.4	Yapı Cinsi Analiz Paftası	
Şekil D.5	Kat Sayısı Analiz Paftası	
Şekil D.6	Koruma Değeri Analiz Paftası	
Şekil D.7	Tarihlendirme Analiz Paftası	
Şekil D.8	Sentez Paftası	
Şekil D.9	Öneri Paftası	
Şekil D.10	Gazi Caddesi Zemin Kat Planı, Rölöve	
Şekil D.11	Gazi Caddesi Birinci Kat Planı, Rölöve	
Şekil D.12	Gazi Caddesi Zemin Kat Planı, Restorasyon	

- Şekil D.13 Gazi Caddesi Birinci Kat Planı, Restorasyon
Şekil D.14 Gazi Caddesi Doğu Cephesi, Rölöve
Şekil D.15 Gazi Caddesi Batı Caddesi, Rölöve
Şekil D.16 Gazi Caddesi Doğu Cephesi, Restorasyon
Şekil D.17 Gazi Caddesi Batı Cephesi, Restorasyon
Şekil D.18 Gazi İlyas Caddesi Zemin Kat Planı, Rölöve
Şekil D.19 Gazi İlyas Caddesi Birinci Kat Planı, Rölöve
Şekil D.20 Gazi İlyas Caddesi Zemin Kat Planı, Restorasyon
Şekil D.21 Gazi İlyas Caddesi Birinci Kat Planı, Restorasyon
Şekil D.22 Gazi İlyas Caddesi Doğu Cephesi, Rölöve
Şekil D.23 Gazi İlyas Caddesi Batı Cephesi, Rölöve
Şekil D.24 Gazi İlyas Caddesi Doğu Cephesi, Restorasyon
Şekil D.25 Gazi İlyas Caddesi Batı Cephesi, Restorasyon

EDREMIT'TE SİT KORUMA PROJESİ

ÖZET

"Edremit'te Sit Koruma Projesi" adını taşıyan bu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde bu tezin amacı ve bu amaca yönelik hedefler belirlenmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmek için çok yönlü bir araştırma yapılmış ve mevcut çalışmalardan yararlanılmıştır.

İkinci bölümde, çeşitli kaynaklardan derlenen Edremit'in genel tanıtımı yapılmıştır. Bu tanıtımda Edremit'in konumuyla birlikte erken dönemden günümüze tarihsel gelişimi incelenmiştir. Kent dokusunun oluşmasını etkileyen genel faktörler; coğrafi ve jeolojik yapısı, iklimsel özellikleri ve ulaşım durumuyla birlikte ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Aynı zamanda Edremit'teki (Balıkesir ve çevresiyle birlikte) sosyo-ekonomik değişimler, nüfus dağılımı ve turizm özellikleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Sosyo-ekonomik yapının mekana yansıması olan fiziksel çevre özelliklerini oluşturan kent, camiler, türbeler, hamamlar, medreseler, çeşmeler ve endüstriyel zeytinyağ fabrikaları incelenmiştir.

Üçüncü bölüm, Edremit kentsel sit alanının (öneri) tanıtılması ve korunmasına yönelik yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Sit alanında yer alan yapıların işlev, kat sayısı, yapım tekniği, yapım tarihi ve koruma değerlerini içeren çalışmaları kapsamaktadır. Kentsel sit alanının korunması için yapılan resmi çalışmaların ardından sit alanı fiziksel doku özellikleri belirtilmiştir. Korumaya yönelik örnek oluşturan Gazi ve Gazi İlyas caddelerine ait plan ve cephe özellikleri saptanmıştır. Eski dokuda neo-klasik mimari özellikler gösteren Rum mimarisinin yanı sıra Geç Osmanlı dönemi özellikleri taşıyan Türk mimarisinin örnekleri görülmektedir. Sivil mimarlık örneği bu yapılar; 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Yapıların mimari özellikleri araştırılırken eski yapı azlığı sebebiyle yalnızca sit alanı içindeki yapıların değerlendirilmesinin yeterli olmayacağı sonucuna varılmıştır. Bu sebepten ötürü Edremit genelinde bir araştırma yapılmış ve araştırmanın sonuçlarına göre cephe ve plan tipolojileri oluşturulmuştur. Kentsel sit alanının sosyal özelliklerini belirleyebilmek amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. Bu anket; yapılara ilişkin bilgileri, kullanıcıların sosyal ve ekonomik yapılarını ve bu kişilerin çevrelerine ve korumaya yönelik tavır ve düşüncelerini saptamaya yöneliktir. Çağdaş koruma kavramının en önemli hedeflerinden biri sit alanlarının çağdaş konfor koşulları ile donatılarak günümüz yaşantısına katılmalarını sağlamaktır. Bunu sağlayabilmenin en önemli koşulu kuşkusuz sit alanının geçmiş, günümüz ve gelecekteki konumuyla bütünleşebileceği bir planlamadır. Düzenli ve programlı bir koruma ile hem niteliklerini yitirmemiş ve daha uzun yıllar kullanılması mümkün olan yapılar günümüz konfor koşulları ile donatılıp değerlendirilebilecek, hem de doku arasındaki boşluklara gelecek yeni yeni yapılarla eski dokunun sürekliliği gerçekleşmiş olacaktır. Bütün bu özellikler göz önünde bulundurularak öneri yeni yapılanma koşulları belirlenmiştir. Bu koşullara göre seçilen Gazi ve Gazi İlyas caddelerinde sıhhileştirme çalışmaları yapılmış ve boş parsellere yeni yapı önerileri getirilmiştir.

Dördüncü bölümde çalışmanın sonuçları değerlendirilmiştir.

THE SITE CONSERVATION PROJECT OF EDREMIT

SUMMARY

The name of this thesis called as ‘the Site Conservation Project of Edremit’ includes four parts.

At the introduction part the aim of this study and the targets according to this aim is determined. Many researches and the studies done before are searched to reach this aim.

At the second part, the general definition of Edremit is explained according to many sources. At this definition the development of the history of Edremit is defined from early time period uptill now. The formation of the city texture is explained in details duty to the geographic, geologic structure, the climatic properties and the communication of the city. At the same time the social and economical variation in Edremit (includes Balıkesir and the environment) is explained with the distribution of population and the tourism potential of the city. Social and economical properties occur the images of the physical environmental properties. These properties are examined due to the city, mosques, tombs, baths, madrasas, fountains and the olive oil factories.

The third part includes the studies done for the conservation (suggested) and the definition of Edremit. For this study many analysis are done to understand the historical site, such as function, number of floors, construction materials, construction date and the conservation value of the old buildings. After giving the legal documents done before about the conservation of the city, the general physical texture of the historical site is determined. To understand the plan and front properties of the buildings many studies and observations done in Gazi and Gazi Ilyas streets. In this historical site it is possible to see the examples of the neo-classic architectural buildings constructed by Greeks and the late Ottoman period buildings constructed by Turks. These buildings are dated to the late of 19th century until the beginning of 20th century. During the searching to understand the architectural properties of the old buildings it is seen that it won't be enough to examine the historical site itself. For that reason these observations are done in the city to occur the plan and the front typologies of the buildings. Also many interviews are done to understand the social properties of the historical site. In this interview many questions are asked to the inhabitants such as properties about the buildings, the economical and the social properties of the users and the decisions of the users about the environment and the buildings. The most important aim of the contemporary conservation conception is the equipped of the old buildings due to the contemporary needs. It is very clear that to achieve this decision it is needed to make a plan to do the correspondence of the historical site according to the past, today and the future. A regular and programmed conservation plan can save the old buildings and the infills can help the continuity of the historical site. After all these studies the conditions are prepared for the new construction of the buildings. According to these conditions new buildings are designed in empty plots in Gazi and Gazi Ilyas streets.

At the fourth part of the conclusions of this study is discussed.

1.GİRİŞ

Balıkesir iline bağlı Edremit ilçesi, Kaz Dağlarının eteklerinde kurulmuş ve adını körfeze veren Antik dönemlerden günümüze kadar ismini koruyabilmiş önemli bir şehirdir.

Çalışma için öncelikle Edremit'te daha önceden yapılan Gazi Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Nurcan Uydaş ve ekibinin çalışmaları incelenmiştir. Daha sonra Edremit'in tarihsel gelişimi çeşitli kaynaklardan araştırılmıştır.

Rumların mübadele ile yöreden ayrılmasıyla el sanatları ve zeytin endüstrisi alanındaki faaliyetler ve bu ürünlerin pazarlanması Girit, Batı Trakya ve Midilli'den gelen göçmenlere geçmiştir. Aynı zamanda azımsanmayacak kadar çok bıraktıkları sivil mimarlık yapılarına adalardan getirilen göçmenler yerleştirilmiştir.

Tezin amacı, geleneksel özelliklerini günümüzde de koruyan tarihi dokunun sıhhileştirilerek korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bu çalışma için Edremit kentsel sit alanı sınırları genişletilerek ada boyutunda ele alınmış ve öneri sit alanı belirlenmiştir.

Yapılan sosyal anket sonucunda halkın, maddi bir destek sağlandığında evlerini tamir edip, yine aynı evde oturmak istediklerini belirtmeleri oldukça sevindiricidir. Bu açıdan bakıldığında Edremit Belediyesi'nin ve sivil toplum örgütlerinin maddi ve manevi desteklerinin olumlu bir sonuç vereceği ortadadır.

2. EDREMIT'İN GENEL TANITIMI

2.1. Kentin Konumu ve Ulaşım

İzmir-Çanakkale kentlerini bağlayan devlet yolunun Ayvalık-Edremit bölümü, Trakya ve Marmara Bölgelerini Ege Bölgesine bağlayan en önemli karayoludur [Şekil 2.1]. İzmir'den karayolu ile dış satımda bu yol kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra yaz aylarında da turizme dönük hizmet vermektedir

Balıkesir'in Edremit ve Burhaniye ile bağlantısını sağlayan karayolu oldukça önemlidir. Balıkesir-İzmir yolunun Edremit kavşağından ayrılarak, Çanakkale'ye dek uzanan karayolu bir başka devlet yoludur [1, s. 1175].

Edremit kuzeyde Ayvacık'a 68 km., güneyde Burhaniye'ye 13 km., Ayvalık'a 18 km., İzmir'e 216 km. ve mahallesi olan Akçay'a ise 9 km. mesafededir.

Ayrıca yaz aylarında düzenli olarak uçak seferleri yapılan Edremit Havaalanı da bölgeye hizmet etmektedir.

2.2. Adının Kaynağı

Şehrin adı her kaynakta farklı yazılmaktadır. Bunlar arasında Adramyttiom, Adramityom, Landramytti, Edremitin, Adramytteion gibi isimler bulunmaktadır [2, s. 66].

Bilge Umar, 'Üç İzmir' adlı kitabın 'Ünlü Tarihsel Adların Anadolu Kökeni' başlıklı makalesinde şehrin adının kaynağını şu şekilde belirtmektedir: "Adramytteion kelimesinin. eion kısmı Hellen dilinden gelmektedir. Hellen dilinde 'yeri' anlamına gelmektedir. Geriye kalan Adramytt kısmı ise Adra-Mut ögelerinden oluşmaktadır. Adra, Luwi dilinde 'Erkek. Koca', Mut ise 'vadi' anlamına gelmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Adramut. 'Adra Vadisi' anlamına gelmektedir. Bu vadi de Edremit'in doğusundan Balıkesir'e uzanan doğal geçit vadisidir. Buradaki Adra adı, 'Adra tapkısının egemen olduğu ülkeyi' anlatmaktadır."

2.3. Tarihsel Gelişim

Balıkesir yöresi tarih öncesi dönemlerden beri önemli yerleşim merkezlerinden biri olmuştur. Bu bölgede ilk yerleşim birimlerinin ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Buna rağmen yapılan kazılar sonucunda yerleşik yaşamın İ.Ö. 3000'lerde başladığı anlaşılmaktadır. Bu bölgede İ.Ö. 3000-1800 arasında yaşanan Bronz çağı kültürlerinin etkisini görmek mümkündür. Anadolu kültür tarihinin en önemli evrelerini oluşturan Hitit uygarlığının yanısıra Bebrükler, Bitinler, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Romalılar ve Bizanslılar günümüze pek çok uygarlık ürünü bırakmışlardır [1, s. 1200].

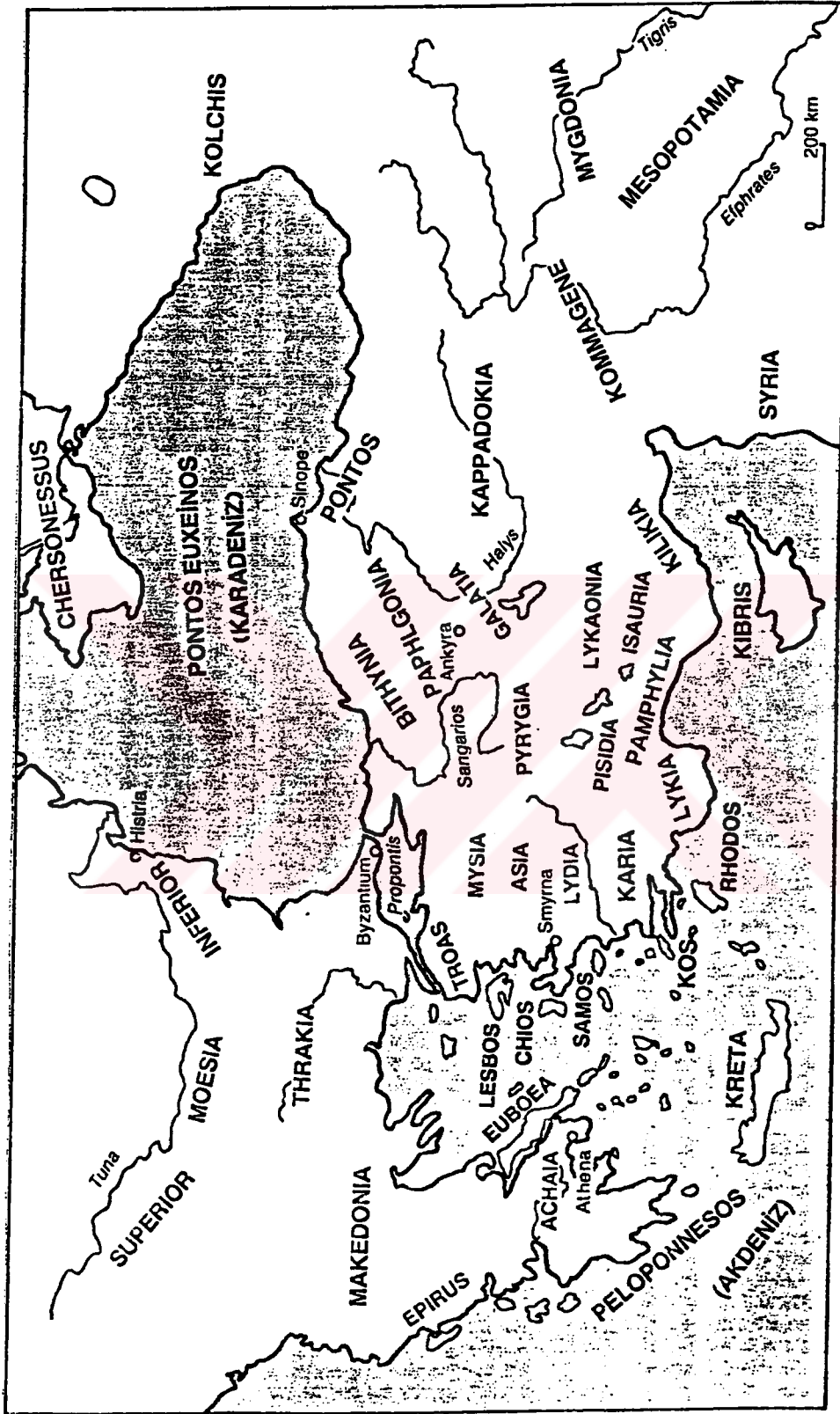
Balıkesir ilinde yaşayan ve yöreye Mysia adını veren ilk topluluk İ.Ö. 2000'lerde gelen Bitinler'dir. Türkler gelinceye kadar bu yöre hep bu isimle anılmıştır [3. s. 186], [Şekil 2.2].

Tarihçiler, Edremit'in Truva, Bergama ve Tep gibi şehirlerle birlikte İ.Ö.1443 yılında kurulduğunu yazmaktadırlar.Doğruluğu kanıtlanmamakla birlikte Tahir Harimi Balcıoğlu 'Tarihte Edremit Şehri' adlı kitabında Tep (Tap'a) şehrini şu şekilde anlatmaktadır:'Dünyada büyük şöhret yapmış üç Tep şehri bulunmaktadır.Birinci Tep şehri Mısır'ın güneyinde önceleri Tabit sonraları Tep adıyla anılan şehirdir. Ayrıca Homer de bu şehrin 100 kapısı olduğunu belirtmektedir.İkinci Tep şehri Yunanistan'da, üçüncü Tep şehri ise Edremit yakınlarında bulunmaktadır. Günümüzde o şehrin güneyinde Havran ve Edremit'in doğusunda Eski Ören köyü bulunmaktadır. Tarih kitapları bu şehrin nüfusunun 100.000 civarında olduğunu belirtmektedir'.

Bazı tarihçiler ise eski Edremit'in Burhaniye (Kemer) yakınlarındaki Yılanlı Tepe 'Ören Tepe' mevkiinde Pidasus adıyla kurulduğunu belirtmektedirler [2, s. 67].

Edremit, Truva savaşlarından sonra Lidyalıların eline geçmiştir. Lidyalılara ait ilk kesin bilgiler; İ.Ö. 680'lere uzanmaktadır. Krezüs döneminde Lidya'nın sınırları çok genişlemiştir[1, s. 1119]. Krezüs'ün kardeşi Adramys şehri onarmış ve şehir onun adıyla anılmaya başlanmıştır [2. s. 67].

İ.Ö. 574-546 yılları arasında Lidya toprakları ve Bitinya (Balıkesir-Misya, Bursa-İznik) Pers egemenliğine girmiştir [1, s.1119]. İ.Ö. 334-326 arasında Bitinya, Persler

Şekil 2.2 Bölgeler haritası,Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal

ile Makedonyalılar arasındaki savaşlara katılmamış; ancak İ.Ö. 326-90 yılları arasında Selökid Krallığı ile Bitinya arasında seferler düzenlenmiştir. Misya bölgesi İ.Ö. 10.yüzyıldan başlayan uzun yıllar boyunca Bitinya egemenliği altında kalmıştır.

İ.Ö. 129'da Misya bölgesini çok etkilemiş olan Bergama Krallığı, Roma İmparatorluğu tarafından yenilgiye uğratılmıştır [1, s. 1121]. İmparatorluk, İ.S. 395'de ikiye ayrıldığı zaman Balıkesir, Doğu Roma egemenliğine girmiş ve 13.yüzyıla kadar Bizans İmparatorluğuna bağlı kalmıştır [2, s. 67].

1076 yılında Selçuk Sultanı Süleyman şah ve Selçuklu veziri Ebulkasım'ın orduları tarafından istilaya uğrayan Edremit halkı 1090 yılında Edremit'i terk etmiştir [2, s. 67]. Bizans, 1096-1099 yılları arasında yapılan 1. Haçlı Seferi sonucunda Balıkesir ve yöresi yeniden Bizanslılar'ın eline geçmiştir. 1231 yılında Edremit halkı, akınlar başladığında kalın bir duvarla çevrili kale içine çekilmiştir. Bu bölge bugünkü parkın içinde bulunduğu Akpınar bölgesidir [4, s. 8-9]. Balıkesir ve çevresi 1303'lere kadar Bizans yönetiminde kalmıştır. Bu tarihten sonra ise bu bölge Karesioğullarının eline geçmiştir [1, s. 1122].

1336 yılında Edremit, Orhan Gazi tarafından Osmanlı devletine katılmıştır. Fatih'in savaşta olduğu bir dönem Rumlar, Türk halkına saldırmış ve bunun üzerine Fatih, Edremit Körfezi ve yakınlarına Rumlar'ın yerleşmemesi için ferman çıkarmıştır. Bu olay, İstanbul'un fethini hızlandırmıştır [4, s. 10].

1461 yılında Midilli Beyi Niklas-Nikola'nın isyanı üzerine Fatih, Edremit'e gelmiş ve Edremit Tersanelerinde yapılan 67 parça gemi ile Midilli'ye geçmiştir [4, s. 11].

Fatih'in fermanının etkisi 347 yıl devam etmiş ve 1800 yılında Rumlar yeniden Edremit kıyılarına yerleşmeye başlamışlardır [2, s. 68-69]. Osmanlı hükümdarı 1. Murat Rumeli'de ele geçirilen yerlere Karesi yakınlarındaki yörükleri, buna karşılık bu bölgelerde yaşayan Rumları da Balıkesir ve çevresine yerleştirmiştir [1, s. 1124]. 19.yüzyıl boyunca Balıkesir, zaman zaman Ayvalık Rumlarının çıkardığı ayaklanmalar ve göçebe aşiretlerinin yerleşmeye zorlanmalarından doğan sorunlar dışında oldukça sakin bir dönem geçirmiştir.

Balıkesir, 1818 yılında yeni oluşturulan. Hüdavendigâr-Kocaeli Eyaleti'ne, 1841'de de Hüdavendigâr Eyaleti'ne bağlanmıştır. 1845'de Karesi, Manisa ile birleşerek ayrı

bir eyalet durumuna gelen Hüdavendigar Vilayetine bağlanmış ve 1867’de ilçe olmuştur. 2. Meşrutiyet’in ilanından sonra ise Karesi bağımsız bir mutasarrıflık olmuştur [1, s.1126].

Kurtuluş Savaşı hazırlıkları sırasında Edremit’te 17 Mart 1919’da Edremit Reddi İlhak Cemiyeti kurulmuştur. 1 Temmuz 1920’den 9 Eylül 1922’ye kadar Yunan işgali altında kalmıştır.

2.4. Edremit Kentsel Dokusunun Oluşmasını Etkileyen Genel Faktörler

2.4.1. Coğrafi yapı

Edremit, Edremit Körfezi’nin 10 km. doğusunda Edremit ve Havran Çayları’nın meydana getirmiş olduğu ovanın kuzeyi ile 1298 rakımlı Öbekalan Dağı’nın güney eteklerinde kurulmuştur [5. s. 83].

İlçe, doğuda Şap. kuzeyde Kaz Dağları, batıda Ege Denizi, güneyde Edremit ovası ile sınırlandırılmıştır. İlçenin yeryüzü şekilleri, dağlık alanlar, tepeler ve yaylalar ile ova ve kıyı alanlarından oluşmuştur [4, s.1].

Balıkesir’in batısında İvrindi, güneydoğusunda Havran, güneybatısında da Burhaniye ilçeleri bulunmaktadır. İlçenin 1 km. güney sınırından Edremit çayı geçmektedir.

İlçenin yüzölçümü 708 km^2 olup, ilçe merkezi deniz seviyesinden 10 m. yüksekliktedir [5. s. 83].

2.4.2. Jeolojik yapı

Edremit Ovası dördüncü zaman kuaterner oluşumu göstermekte olup, spongilla fosillerine rastlanmaktadır [6, s. 20]. Kıyı kesiminde toprak kumlu killi, killi çamurlu, çakıllı kumlu ve millidir. Diğer bölgelerde daha ziyade killi kumlu, killi kireçli ve kırmızı topraktır. İlçe sınırları içinde bugüne kadar tespit edilen 15 değişik maden damarı bulunmaktadır. Kaz Dağları’nda kömür ve simli kurşun madeni, Yaylaönü köyü civarında mika ve pirit madenleri bulunmaktadır [7. s. 13-14]. İlçe, yeraltı suları bakımından çok zengindir. Ayrıca Edremit 1.derece deprem bölgesinde yer almaktadır.

2.4.3. İklimsel özellikleri

Edremit, Akdeniz iklimi özelliklerini taşımakta olup, kışlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçmektedir [4. s. 5]. İlçe, zaman zaman lodos ve poyraz rüzgarlarının etkisi altında kalmaktadır. Kışın kuru ve soğuk havalarda poyraz esmekte ve özellikle lodos etkisini Akçay'da göstermektedir. Akçay'daki mavnaları karaya atmakta ve zeytin ağaçlarının dallarını kırmaktadır [7, s.13].

En sıcak aylar olan temmuz ve ağustos aylarının ortalama sıcaklığı 20°C , en soğuk ay olan şubat ayının ortalama sıcaklığı -5°C 'dir. Yılda ortalama 60-70 gün yağışlı geçmektedir. Dağların yüksek kesimlerinde uzun süre kalan kar, ovada ve ilçede kısa sürede erimektedir [6. s. 87].

2.4.4. Ulaşım

2.3.4.1. Şehir içi araç ulaşımı

Kentin kuzeyde Çay İçi. güneyde Yıldırım Caddeleri ile şehrin tam ortasından geçen güneydoğu ve kuzeybatı doğrultularındaki Eski Debboy ve Yukarı Çarşı Caddeleri şehrin en önemli akslarıdır [Şekil D.1]. Özellikle Çay İçi Caddesi hem şehir içi, hem de şehir dışı (Kalkım) araç ulaşımının en yoğun olduğu caddedir. Yıldırım Caddesi üzerinde yer alan idari yapılar da şehir trafiğini etkilemektedir. Bu akslar aynı zamanda toplayıcılık özelliği taşımaktadır. Kadri Yetkin'in belediye numarataj cetvellerinden aldığı bilgilere göre şehirde toplam 49 cadde, 90 sokak, 32 aralık, 30 geçit ve 17 çıkmaz sokak bulunduğunu belirtmektedir. Şehrin eski yerleşim bölgelerinde otopark sorunu yaşanmaktadır.

Kent, yeni gelişmekte olan Belediye Parkı'ndan güneye, ovaya doğru lineer bir gelişim göstermektedir. Bu bölge ile Edremit Parkı'nı Çanakkale asfaltı ayırmaktadır. Otopark, sanayi sitesi, Endüstri Meslek Lisesi ve stadyumun aynı aks üzerinde yer alması ve Akçay, Altınoluk, Küçükkuyu ulaşımının da Çanakkale asfaltı ile sağlanması oldukça yoğun bir araç trafiğine sebep olmaktadır. Yakın bir zamanda bitirilmesi düşünülen yeni Çanakkale asfaltının şehrin dışından geçmesi bu yoğun trafiği azaltacaktır.

2.3.4.2. Kentsel sit alanı araç ulaşımı

Sit alanını batıdan ve güneyden sınırlayan Çay İçi ve Hürriyet Caddeleri şehrin 1. Derece taşıt yollarıdır. Özellikle Çay İçi Caddesi [Şekil C.1, C.2, C.3, C.4, C.5] şehrin ticari bölgesi ile konut yerleşiminin yoğun olduğu sit alanını birbirinden ayırmaktadır. Alanı kuzeyden sınırlayan Eski Debboy Caddesi [Şekil C.6] ve sit alanının içinden geçen Şafak [Şekil C.7, C.8, C.9, C.10, C.11, C.12] ve Gazi İlyas Caddeleri bölgeye hizmet eden 2. derece taşıt yollarıdır. Bu yolların dışında kalan sokaklar yayalara hizmet etmektedir [Şekil D.2]. Bölgede otopark sorunu yaşanmamaktadır.

2.4.4.3. Kentsel sit alanı yaya ulaşımı

Şehirde araç trafiğinin yanı sıra yaya trafiği de yaşanmaktadır. Ayrıca bisiklet ve motosiklet kullanımı yaygındır. Şehrin dini, sağlık, eğitim ve idari yapılarıyla ticari merkez yürüme mesafesindedir.

2.5.Sosyo - Ekonomik Yapı

2.5.1.Sosyal yapı

Bizans döneminde Hıristiyan kültürünün etkisinde olan halk, 7.yüzyılda Arap ordularının bölgeye gelmesiyle , İslam kültürüyle tanışmıştır. 11.yüzyılda Türklerin Batı Anadolu'ya kadar uzanmaları bu yapıyı pekiştirmiştir. Ancak bu egemenliğin sürekli olmayışı Türk-İslam kültürünün güçlenmesini bir süre engellemiştir. 1096-1099 yılları arasında yapılan Haçlı Seferlerinin başlamasıyla Balıkesir ve çevresi Bizans'ın siyasal va kültürel etkisi altında kalmıştır.

14.yüzyılda Karesi Beyliğinin bölgede egemenliğini kurmasıyla Türk-İslam kültürü yeniden gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde Sarı Saltuk Türkmenlerinin ve diğer Türkmen aşiretlerinin yöreye yerleşmesiyle bölgede Türk nüfusu artmıştır. Bunun yanı sıra Hıristiyan nüfusun bölgede oldukça etkin bir konumda olmasına rağmen bu kesimden pek çok kişi dil ve din değiştirerek, Türk-İslam kesimine geçmiştir. Bu geçişte 'Esnaf-Ahi' örgütünün ticari rolünün büyük etkisi olmuştur. Özellikle 14.yüzyılın ikinci yarısından sonra Batı Anadolu'daki Türk nüfus artmıştır.

14 ve 15.yüzyıllarda Anadolu toplumsal düzeninde Ahilik kurumunun önemli etkisi olmuştur. Bir esnaf örgütlenmesi olan loncaların da ticari yaşamı belli kurallara bağlaması ve Türkleştirme eylemini siyasal baskılara gerek kalmaksızın yürütmüş olmaları çok önemlidir

Balıkesir ve çevresindeki Rumlar daha çok el sanatlarıyla uğraşmış, Türkler ise yaylacı ve tarımcı bir ekonomik yaşam sürmüştür. Göçebe halkın tarım yöntemlerinin yerleşik yaşamda uygulanmasıyla Anadolu tarım kültüründe önemli gelişmeler olmuştur. Bu dönemde Rum ve Türk halkı birbirlerine düşmanlık duymadan yaşamıştır.

Balıkesir'in 1345'de Osmanlıların eline geçmesiyle Hıristiyan Rumlar ve Müslüman Türkler ayırım yapılmaksızın kendilerini 'reaya' olarak gören Osmanlı hukuk düzenine uymuşlardır. Osmanlı toplum yapısındaki 'raiyyet' in işleyişi, ev ve bağ-bahçe mülkiyetinin dışında özel mülkiyete izin vermediği için kırsal kesimde önemli bir sınıfsal farklılaşma ortaya çıkmamıştır.

15.yüzyılda yaşanan kıtlık ve ekonomik bunalım toplumsal yaşamda büyük sarsıntılara yol açmıştır. Bu dönemde köylülerin topraktan koptuğu ve kıyı bölgelerinde korsanlığa, gemilerde tayfalığa ve kaçakçılığa başladıkları görülmektedir. Ayrıca 15.yüzyılda yaşanan 'suhte' (medrese öğrencisi) eylemleri de kargaşa yaratmıştır. Halkın 'ehl-i örf' diye adlandırdığı resmi yöneticilere karşı, çoğu zamanda medrese öğrencilerinin de katıldığı ayaklanmalar halkın tedirgin olmasına sebep olmuştur [1. s.1201]. 1559 yılında Edremit kadısının merkeze gönderdiği mektuplarda bu bölgelerde yaşanan suhte olaylarını anlatılmıştır [2, s.1125].

Osmanlı halkının tabanını oluşturan esnaf, küçük zenaatkar ve ticaret erbabı zamanla önemini yitirmiş ve 16.yüzyıldan itibaren yerini önemli bir sınıf olan 'eşraf'a bırakmıştır. Bu sınıfın genellikle büyük toprakları bulunmakta olup, kentle ilgili sorunlarda söz sahibi olmuş ve halkla hükümet arasında aracı görevini üstlenmişlerdir [8. s.10].

16.yüzyılda yaşanan Celali isyanlarının yarattığı ekonomik bunalımın siyasal bunalımla birleşmesi kültürel yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir [1. s.1201]. Ekonomik bunalım sonucunda Balıkesir ve çevresinde de azınlıklarla Türklerin birlikte yaşadıkları bölgelerde azınlıkları rahatsız edici bazı davranışlar yaşanmıştır.

Ancak çıkarılan bir fermanla bu tür davaların yerel mahkemeler yerine Divan'da görüleceğinin duyurulması oldukça anlamlıdır. Bu eşitlikçi tutum, Rum nüfusun azınlık denilemeyecek oranda kalabalık olduğu Edremit ve Ayvalık gibi yerlerde oldukça önemlidir [1, s. 1201].

18.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi otoritesinin zayıflaması sonucunda yaşanan iktidar boşluğu 'ayan'larla sağlanmış ve 'mültezim'ler yardımıyla halktan vergi toplanmıştır. Vergi ve askerin toplanamadığı, zorbalığın kol gezdiği, İstanbul'un tahıl ve yiyecek maddesi gereksiniminin giderilemediği böyle bir ortamda, devlet neredeyse özerk bir kimlik kazanmış olan 'ayan'ları resmen tanımak zorunda kalmıştır [1,s. 1202].

Bu dönemde Edremit'te vergi borçlarını derebeylerine ödeyemeyen fakirlerin gördüğü zulme dayanamayan hayırsever kişiler tarafından 1811'de 'avarızlar' cemiyeti kurulmuştur. Vakfedilen zeytinlik, yemişlik, tarla ve diğer malların gelirinden fakirlerin vergileri verilmiştir.

1870-1873 yılları arasında Edremit'te kurulan Pabuşçu, Demirci, Helvacı, Arabacı, Çeşmeci ve Tabaklar Cemiyetleri ise kendi sanat çevrelerini korumuş ve zor durumda kalan esnafa parasal yönden yardım yapmışlardır. Bu cemiyetlerin görevleri arasında; yeni kalfalara dükkan açmak, sermaye vermek, kendi aralarında ve evlerinde yaşanan aile geçimsizliklerini mahkemeye gitmeden çözmek yer almaktadır. Bunun yanı sıra esnaf arasında ahlak, sevgi ve saygı ilkelerinin korunmasına çalışmak ve aykırı davranışta bulunanlara gerekenleri uygulamak da cemiyetlerin görevleri arasındadır [4, s.38]. Benzer şekilde Berberler, kunduracılar ve terziler de dernek kurarak üyelerine yardımcı olmuşlardır [4, s.43]. Edremit'in üç büyük esnafı olan tabak, demirci ve pabuşçu esnafları tarafından senede bir kez halka hayır yapılmıştır [9, s.141]. Ayrıca eskiden Edremit'in her mahallesinde bulunan konuk odalarına gelen misafir ve fakirlere sırayla yemek verilmiştir [9, s.144].

19.yüzyılda yönetsel değişiklikler geçiren Karesi Sancağı, 2.Meşrutiyet döneminde bağımsız bir mutasarrıflık olmuştur. Sabahattin Ali, 'Kuyucaklı Yusuf' adlı romanında Meşrutiyet döneminde Edremit'in görünümünü, toplum yapısını, memurların yaşayışını,eşrafla yönetimin ilişkilerini ve halkın durumunu gözler önüne sermiştir. Bu kitapta, yöneticiler ile yasaların, eşraf-burjuvazi karşısındaki

güçsüzlüğü, zenginlerin egemenliği, halkın kimsesizliği anlatılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun, köylünün, işçinin ve esnafın dertleriyle ilgilenmediği, buna karşılık toprak ağalarının ve hızla etkinliğini arttıran burjuvazinin yanında yer aldığı belirtmiştir.

Bunların yanı sıra Edremit ve çevresinde 1821'de yaşanan ve sonuçsuz kalan Rum ayaklanması ile 1860'larda göçebe aşiretlerin yerleşik yaşama geçmelerinden kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır. Bu dönemde Balıkesir ve yöresi, zeytincilik, bağ-bahçe tarımı ve tarımsal üretim bakımından Anadolu'nun en gelişmiş yörelerinden biri olmuştur. Ayrıca zeytinyağı ve sabun endüstrisinin de bu gelişmişlikte çok büyük payı olmuştur.

Eğitim açısından ise Anadolu'nun birçok kentine karşılık oldukça ileri durumdadır. Önceleri yalnızca dinsel eğitim veren medreseler, daha sonra pozitif bilimleri de öğretmeye başlamışlardır. Edremit Rüştîyesi ve 1874'de kurulan Edremit Rum Rüştîyeleri ilçenin önde gelen okullarından olmuştur. 19.yüzyılda Edremit'te gelişmiş bir ekonomik yaşama koşut olarak dinamik bir kültürel yapı gelişmiştir.

Edremit ve Ayvalık gibi kent merkezlerinde gelişen endüstriyel yaşam ve kırsal alanlarda görülen yüksek tarımsal üretim; 20.yüzyıl başlarında yerini toplumsal bir karmaşaya bırakmıştır. 1.Dünya Savaşı, işgal ve işgal sonrası direniş eylemleri, ekonomik yaşamı olumsuz yönde etkilemiştir.Yaşanılan ekonomik bunalıma, 1.Dünya Savaşına ve Milli Mücadeleye karşı Balıkesir ve çevresinde Anadolu'nun kentlerine oranla daha canlı bir kültürel yaşam yaşanmıştır.

Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin gelişmiş Batı Anadolu Bölgesi'nde oluşu, özellikle zeytin üretimine dayalı güçlü bir tarımsal yapının varlığı Edremit'te toplumsal gelişmeyi hızlandırmıştır. Tarım kesiminin sanayiye kaynak aktarabilen zenginliği, bölgede göreceli gelişmiş bir endüstri ortaya çıkarmıştır. Bu endüstri daha çok zeytinyağı, sabun, madencilik gibi sektörlerde kendini göstermiştir. Balıkesir yöresinin cumhuriyetle birlikte düzenli bir şekilde gelişen ulaşım,iletişim, eğitim, sağlık gibi toplumsal hizmetler geleneksel toplum yapısının çözülmesine yol açmıştır. Bu nedenle Cumhuriyet döneminde özellikle 1950'li yıllarda tüm Türkiye'de görülmeye başlanan topraktan kopma ve kentleşme süreci bu bölgede de yaşanmıştır [1. s. 1202].

Hızla büyüyen ve gelişen kentlerde, egemen sınıfa dahil olarak tanımlanan toprak ağaları ve yöresel eşraf sıfatlarını yitirmişlerdir. 2. Dünya Savaşından sonra yeni zengin tüccarlardan oluşan ve siyasal alanda güçlü bir grup belirmiştir [8, s.19].

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Ayvalık, Erdek, Edremit gibi kentlerdeki Rum nüfusun mübadele sonucunda bölgeden ayrılmaları kültürel zenginliği olumsuz yönde etkilemiştir. Cumhuriyet döneminde Balıkesir yöresinin yeniden 'Türkleşme' sürecinden geçtiğini söylemek mümkündür. Azınlıkların yöreden ayrılmasıyla el sanatları, ticari ve endüstri alanlarındaki faaliyetler Türkler'e geçmiştir. Ayrıca Rumlar sayıları azımsanmayacak kadar çok sayıda sivil mimarlık ürünü bırakmışlardır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında dahi göçerliklerini sürdürmüş olan Kaz Dağı eteklerinde yaşayan Türkmen topluluklarından Tahtacılar ve Çepniler; kendilerine özgü kültürlerini devam ettirmişlerdir [1, s. 1202].

Körfez Bölgesi ekonomik ve kültürel anlamdaki özgünlüğü büyük ölçüde zeytin endüstrisine bağlıdır. Bu endüstri; bölgenin hem refah içinde yaşamasını sağlamış, hem de beslenmeden davranış biçimlerine kadar tüm yaşamı etkilemiştir. 'Edremit, altın kiremit', 'Edremit Ovası altın yuvası', 'Edremit'in bir sokağından bal, diğer sokağından yağ akar' sözleri zeytinin yöreye sağladığı zenginliğin kanıtlarıdır. Ancak, son yıllarda ayçiçeği üretiminin artması, zeytinyağı tüketimini azaltmış ve körfezde ekonomik bir durgunluğa sebep olmuştur [1, s.1203].

Günümüzde Edremit'te görülen sosyal sınıfları 5 grup altında toplamak mümkündür:

- 1-Çoğunluğu Edremit yerlilerinden oluşan üst sınıf,
- 2-Genellikle esnaf ve zenaatkarlardan oluşan orta sınıf,
- 3-Çoğunluğunu Edremit ve köylerinden, azınlığını ise Doğu Anadolu'dan gelenlerin oluşturduğu işçilik ve amelelikle uğdaşan alt gelir grubu,
- 4-Nüfusun az bir bölümünü oluşturan Edremit'in yerlisi olmayan memurlar,
- 5-Genelde emekli olup da Akçay'a yerleşen ikinci konut sahipleri

2.5.2. Nüfus dağılımı ve demografik yapı

Edremit'e 1875 yılına kadar Anadolu içinden birkaç aile yerleşmiştir. Bu tarihten sonra gelmeye başlayan göçmenler sırasıyla; '93 (1877) Bulgaristan ve Kafkasya muhacirleri, '313'(1897) Girit muhacirleri, Balkan Savaşı sırasında gelen Rumeli,Girit ve Adalar muhacirleridir [4,s. 28-29].

1893'de eyaletler düzeyinde yapılan nüfus sayımına göre Karesi sancağına bağlı Edremit'in nüfusu: [1. s. 1127]

Kadın Erkek	Kadın Erkek	Kadın Erkek	Kadın Erkek	Kadın Erkek	Toplam
İslam	Rum	Ermeni	Yahudi	Yabancılar	
12851 14148	2591 2937	4 6	1 4	95 99	32736

1980'de ise 46.185 olan ilçe nüfusunun %59'u merkezde yaşamaktadır [1,s.1183]. Günümüzde ise merkez nüfus 30.100'dür.

2.5.3. Ekonomik yapı

Türkler Anadolu'ya gelinceye kadar bu bölgede yaşayan halk, geçimini tarımdan sağlamıştır. Türklerin gelmesiyle Anadolu'da yaşayan Hristiyan zenaatkarlar hem mallarına müşteri bulmuş, hem de Türklerin hayvancılık ve göçebelik esaslarına dayanan ürünlerini diğer kentlere pazarlamışlardır. Göçebelğe dayanan tarımsal üretim biçimlerini yöresel koşullara göre sürdüren Türkmenler, Anadolu'nun tarım ekonomisini bir hayli değiştirmişlerdir [8, s. 11].

19.yüzyılda imparatorluğun ikinci ekonomik gücü olan tarım kesimi; toprak düzeninin yıkılması ve yerine yeni bir düzen kurulamaması ile reaya sınıfının dağılması ve fakirleşmesiyle ülke içindeki yerini kaybetmiştir [8. s. 13].

Vaktiyle çevredeki adalardan Edremit'e gelip de yerleşen Rumlar, özellikle deniz ticareti ile uğraşmışlardır. Bölgede ticaret, Akçay ve Ayvalık limanlarından gerçekleştirilmiştir. Akçay limanının doğal bir liman olmaması ve kışın şiddetli lodoslara açık olması sebebiyle İzmir'li tüccarlar aracılığıyla yapılan ihracatı olumsuz yönde etkilemiştir [10, s. 344-345). Lamia Onat 'İstiklal Savaşı'nda

Edremit' adlı kitabında Rumların, Yunanistan'ın Türkiye'ye yakın olan adalarından her türlü ihraç malı ve manifatura eşyası getirdiklerini yazmaktadır. Ayrıca Balya maden ocağından çıkarılan linyit de Akçay iskelesinden Anvers'e yollanmıştır[1, s. 1129].

Körfez bölgesinin egemen ürünü olan zeytin; hem tarımsal, hem de sanayi ve ticari faaliyetlerin can damarıdır [1, s. 1153]. Türkiye'deki zeytin üretiminin 1/3'ü Balıkesir'den sağlanmaktadır. Bölgede zeytin üreticiliğinde özel işletmelerin yanı sıra tüzel kişilere ait işletmeler de bulunmaktadır. Edremit'te bulunan ağaçların yarısından çoğu Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce işletilmektedir [1,s. 1152].

Edremit'te endüstriyel anlamda yağcılık ilk defa 1876 yılında başlamıştır. 1939'da Edremit ilçe sınırları içinde 32 zeytinyağ fabrikası, 2 un fabrikası ve 3 elektrik santrali bulunmaktadır [7, s. 139]. Edremit'te ise 7 zeytinyağ fabrikası, 2 sabunhane, 2 deri fabrikası ve 1 tane de pirina fabrikası mevcuttur [7, s. 30- 31- 32].

Osmanlı imparatorluğu zamanında Rumlar tarafından yönetilen zeytincilik, zeytinyağı ve sabun üretimi mübadele ile Girit, Batı Trakya ve Midilli'den gelen göçmenler tarafından devralınmıştır. Göçmenlere dağıtılan toprağın pek de eşit bir şekilde dağıtılmaması sonucunda ilk büyük zeytinlikler ortaya çıkmıştır. Rumlarla Türklerin değişimi özellikle Batı Anadolu Bölgesi'nde işgücünün önemli bir bölümünün yitirilmesine sebep olmuştur [8, s.17]. Hükümetin Balkan Savaşı sırasında Edremit'te bulunan Rumların başka bölgelere gitmelerini istemesiyle Edremit'te bulunan zeytinyağ fabrikalarını işletecek Türk makinist bulunamamış ve fabrikalar kapanma durumuna gelmiştir. Bunun üzerine Yankel ve Yesef adlı makinistlerin Edremit'te kalmalarına izin verilmiştir.

Edremit'te sabunculuk, marangozluk ve ayakkabıcılık öğrenmek isteyen gençlerin, 'bunlar gavur mesleğidir' denilerek engellenmeleri ve müslüman olmayan gençlerin askere alınmamaları sebebiyle Rumlar, özellikle ticaret alanında söz sahibi bir konuma gelmişlerdir [11. s. 8].

1920'lerin ortalarından sonra zeytin endüstrisinin gelişmesinde hükümet politikalarının önemli bir payı olmuştur. Bu dönemde hükümetlerin özel sektörün özendirilmesi görüşünde olmaları iki temel politikayı hayata geçirmiştir. Bunlardan biri, gümrük duvarlarının yükseltilmesi ve böylece yurt içinde üretilen malların

uluslararası rekabetten korunmasıdır. İkincisi ise ,özel sermayenin sanayi girişimlerini, özellikle vergi indirim ve bağışlıkları yoluyla girişimcileri özendirmeyi amaçlayan Teşvik-i Sanayi kanunudur [1, s. 1161]. 1930 yılında Edremit ilçe sınırlarında bulunan 32 zeytinyağ fabrikasının tümü de bu kanundan yararlanmıştır. Bu fabrikalar ürünün bol olduğu yıllarda 6 ay, az olduğu yıllarda ise 2 ay çalışmaktadır.

1940 yılına kadar zeytincilik ve yağ sanayisinde kullanılan torbalar yurtdışından ihraç edilirken, Edremit'te Ali Rıza Sağlam tarafından açılan torba fabrikası bu ihtiyacı gidermiştir. Ayrıca Edremit'te üretilen pamuk da ya bağımsız ya da yağ fabrikalarına bağlı çırçırılama tesislerinde çekirdeklerinden ayrılmaktadır [1, s. 1162].

Aynı yıllarda Edremit'te üçüncü sınıf tüccarlara kadar büyük bir kesim Türkiye'nin her yöresiyle ticaret yapmıştır [4, s. 58]. Bu dönemde Edremit'in başlıca ihracatını; zeytinyağı, sabun, pirine, çam kabuğu, çıra, odun, bal, bal mumu, mazi, çiğ deri, av derileri, meyve, sebze, yumurta ve yoğurt oluşturmıştır. İthalatında ise: koka ipliği, çimento, kostik, gaz, benzin, mazot, bakkaliye, züccaciye eşyası ile manifatura ve tuhafiyeye eşyaları yer almıştır [4, s.60].

Ayrıca Edremit'te zeytinciliğin yanısıra leblebicilik, gazozculuk, paspas ve yol keçeleri imalatı, tenekecilik, varilcilik, kahvecilik, boyacılık ve nakkaşlık, resim amatörleri, duvarcılık ve beton işleri, debağlık-tabaklık, balıkçılık, değirmencilik, makine tamirciliği, saatçılık, bıçakçılık, yorgancılık, mermercilik, fotoğrafçılık, radyoculuk, sinemacılık, otomobilcilik ve şoförlük de yapılmıştır [7, s.140]. Edremit'in en eski sanatlarından biri olan pabuççuluk sanatı günümüzde de mevcut araştırması ile yaşamaktadır [7, s. 143]. Ayrıca Kaz Dağları'na özgü güzel kokulu 'Basra Çamı'adlı bal da dönemin en çok aranan balları arasında yer almıştır [1, s. 1158].

Özellikle zeytinyağı ve sabun sanayilerinin yoğunlaştığı 1950-1955'li yıllarda körfezde yoğun bir kentleşme yaşanmıştır. Bu sanayilerin gerektirdiği işgücü ise bölgeye sürekli göçün nedenlerini oluşturmuştur.

1960 sonları ve 1970'ler sosyo-ekonomik yapının hızlı bir dönüşüm içine girdiği yıllardır. Yörede üretimde ve verimlilikte artan sıçramanın sebeplerinden biri İstanbul'un oldukça büyük bir pazar oluşturmalarıdır [1, s. 1159]. Ayrıca zeytinyağı sanayisinde kullanılan yeni teknolojiler gerekli işçi sayısını azaltarak, makine gücünü

devreye sokmuştur [1, s. 1167]. Makine kullanımı, sulama, gübreleme ve ilaçlamanın doğru olarak yapılması verim artışının en önemli sebeplerindendir [1, s. 1153].

Yörede tarımsal ve bitkisel üretimin yanısıra ormancılık da gelişmiştir [1, s. 1128]. Bu sebepten ötürü Edremit'te birçok kereste mobilya ve diğer orman ürünlerine dayalı işletme imalathaneleri bulunmaktadır [1, s. 1159]. Ayrıca 1960'ların sonunda Akçay, Ayvalık, Altınoluk ve Ören'de odaklaşan turizm, hizmetler ve ticaret kesimine canlılık sağlamıştır [1, s. 1152].

1970'lerin sonunda Edremit'in başlıca ticaretini bitkisel ürünler başta olmak üzere zeytin, hububat, pamuk gibi sanayi bitkileri ile meyve (üzüm, incir, mandalina, nar, ayva) ve sebzeler oluşturmaktadır [1, s. 1143].

1980'lerde ise zeytin üretiminde görülen bakım ve toplama maliyetlerinin yükselmesi, buna karşılık çok daha ucuz rakip yağların (mısır, ayçiçek v.b) kullanımının yaygınlaşması, zeytinyağı üreticilerini oldukça güç bir duruma sokmuştur. Bu durumda ihracat bir çıkış yolu olarak belirse de: dünya zeytinyağı piyasasının doygun durumda olması nedeniyle pek de olanaklı gözükmemektedir. Bunun sonucu olarak körfezde zeytin yerine ya da zeytinliklerin içine narenciye dikimine başlanmıştır [1, s.1152].

Ayrıca Türkiye gibi Sanayi Devrimi'ni 20.yüzyılda yapmakta olan ve kişilerin mülkiyet haklarına dokunulmazlık ölçütlerine yakın yer veren ülkelerde taşınmaz mallarda görülen spekülasyonlar yaşanmaktadır. Bu tutum yalnızca planlı kent çalışmalarını yozlaştırmakla kalmamakta; aynı zamanda da tasarrufların sanayileşmeyle değil, kolay ve yüksek kazanç getiren taşınmaz mallara kayması sonucunu da doğurmaktadır [8, s.20-21].

2.5.4. Turizm

1960'lardan sonra canlanan iç turizmin önemli merkezlerinden biri de Akçay'dır [Şekil 2.3]. Bu yıllarda resmi kuruluşlar yazlık dinlenme kampları kurmuştur. 1970'lerde İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerdeki yüksek gelirli aileler Akçay kıyılarında yazlık tatil siteleri yaptırmaya başlamıştır [1, s. 1172]. Edremit ve Akçay, Trakya' dan Çanakkale yolu ile Ege Bölgesi ulaşım hattı üzerinde bulunması

sebebiyle turistlere yönelik motel, pansiyon ve kamping hizmetlerini sunmaktadır [1, s. 1174].

Akçay'ın turizm potansiyelini etkileyen ve günübürlük tur olanakları yaratan tarihi ve antik yerleşmeler, Antandros, Zeus Altarı,Alt noluk, Truva-Çanakkale, Assos, Ayvalık, Bergama ve Efes-Selçuk olarak sayılabilir [şekil 2.4].

Kaz Dağı'nın yüksek yerleri ve vadileri avcılık yönünden oldukça zengindir.Mitolojide Afrodite'in yıkandığı kaplıca ile  nlenen Göre kaplıcası ve Bostancı'daki Derman Kaplıcası yaz ve kış turizmini canlı tutmaktadır.

2.6. Edremit Kentinin Fiziksel  evre  zellikleri

Edremit'te sosyo-ekonomik yapının mekana yansımaları olan fiziksel çevreyi şu şekilde değerlendirebiliriz:

- **Kent**

Bizans ve Selçuklu şehirlerinde korunmak amacıyla halk surlar içinde yaşamıştır.O dönemlerde de Edremit'te yaşayan halk kalın bir duvarla çevrili kale içinde yaşamıştır [4, s. 8-9] Yusuf Sinan'ın 1231'de şehri alması  zerine Akpınar çevresinde yaşayan halk , bu bölgeden kuzeye doğru yayılmıştır.

Edremit'in İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden alınan ve 1842-1888 yılları arasındaki şehir siluetini gösteren çizim [şekil 2.5] 'de görüldüğü gibidir.

Edremit'in sosyal durumu ve yaşama şartları sebebiyle genelde Türkler ve Rumlar ayrı mahallelerde yaşamışlardır. Bununla beraber şehrin her bölgesinde yer alan Rum yapılarını görmek mümkündür [12, s. 4]. Sabahattin Ali, 'Kuyucaklı Yusuf' adlı romanında '.... Teravi bittikten sonra iri coplarla sokaklarda küme küme dolaşır, yahut Gavur mahallesine giderlerdi ' şeklindeki anlatımıyla şehirde Rum ve Türk yerleşimlerinin ayrı olduğunu belirtmektedir. Kent  l ğindeki haritalarda da geometrik ve simetrik bir dokuya sahip Rum yerleşmelerini ve organik dokuya sahip Türk yerleşmelerini görmek mümkündür.

19.yüzyılda Fransız gezgin Charles Texier Edremit'i şu şekilde tanımlamaktadır:

”....Adını yanı başındaki körfeze de veren Edremit, adını antik çağlardan beri koruyabilen birkaç kentten biridir.(Adramyttium)

Kentin bugün sekizbin kadar nüfusu var. Sancak merkezi olan Edremit, öteki kentlerle ve karşıdaki adalarla yoğun bir ticari ilişkisi içinde. Çok sayıda akarsu bu topraklardan geçiyor. Bu durum tasımsal üretimi oldukça zenginleştirmiş. Yörede en çok zeytinyağı, buğday, arpa, ipek, yün ve tütün üretiliyor.

Kente Rum ve Türk nüfus hemen hemen birbirine eşit. Edremit ovaya, düzlük bir yere kurulmuş. Pek çok kentin çevresinde görülen surlar burada yok. Evler İstanbul ve İzmir’deki gibi ahşap. Hepsi ya bağların ya da bahçelerin içinde. Bu bahçelerde her türden meyve ağaçlarına rastlamak olanaklı.

Ünlü kentlerden olmasına karşın çevresinde hiçbir antik kalıntıya rastlanmıyor. O çağdan bugüne yalnız adı kalmış. Kentten denize doğru uzanan yol boyunca sıra sıra zeytin ağaçları var. Kentin çevresindeki önemli bir akarsu Aksu. Bu ırmak boyunca birçok limon ağacı görülebilir[1, s. 1139-1140].”

Sabahattin Ali ise ‘Kuyucaklı Yusuf’ adlı romanında Edremit’i şu şekilde anlatmıştır:

‘Edremit, üç tarafını saran Çamtepe, İbramcaköy ve Tavşanbayırı isimli üç yamaca yaslanan büyükçe,şirince bir kasabaydı.

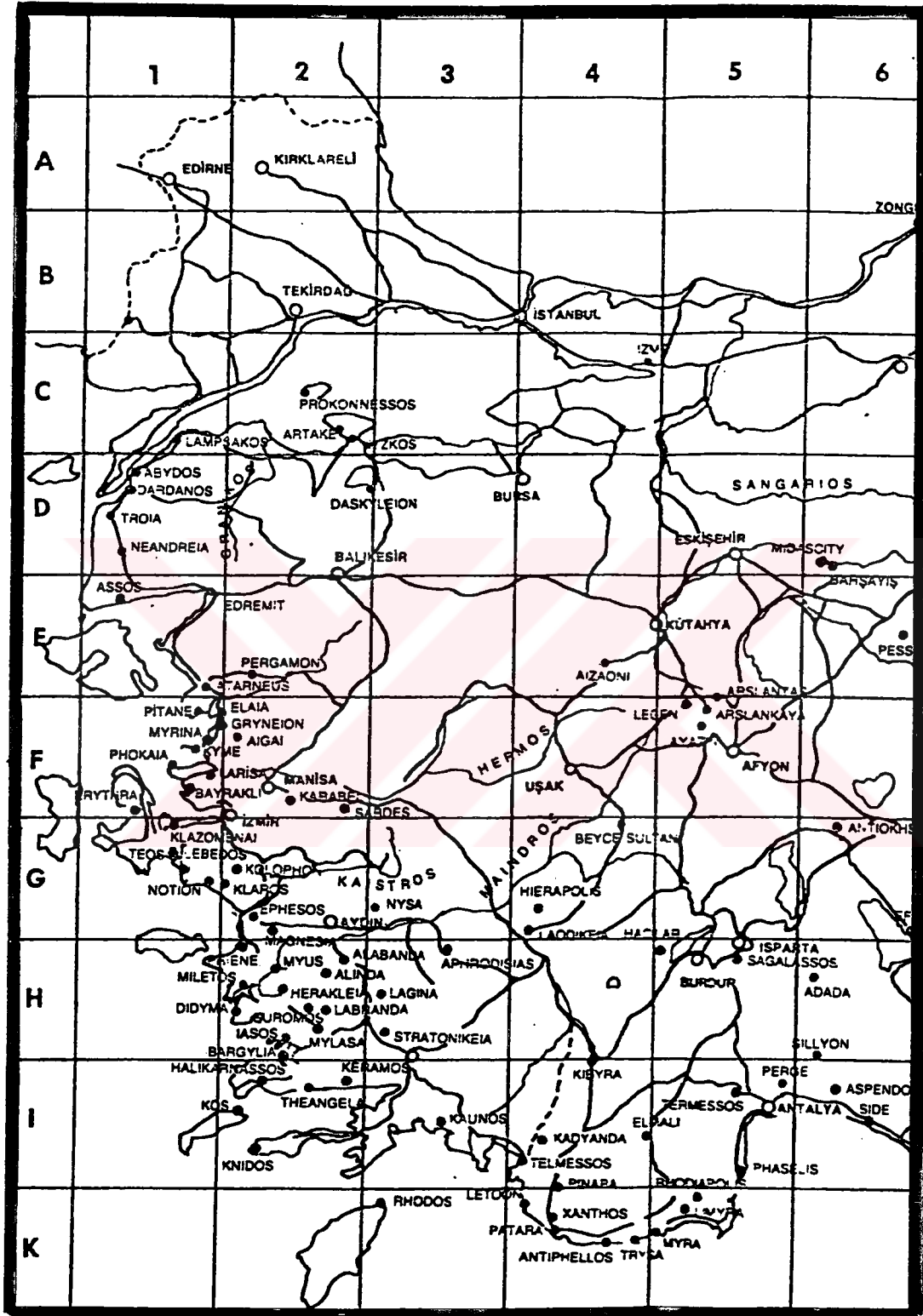
İki küçük dere, kasabanın içinden ve kaldırımlı sokakların ortasından gelerek Aşağı Çarşı dedikleri yerde birleşiyor, sonra biraz ileride kasabayı yalayıp geçen Büyükçay’a kavuşuyordu.

Tepelerden birine çıkıp bakıldığı zaman, görülen manzara enderdi. Damların yosun tutan ve kararan kiremitlerini nihayetsiz dut, erik ve iri yapraklı incir ağaçları örtmeye çalışıyor, derelerin kenarını beyazımtırak yapraklarıyla uzun kavaklar, bazı yerlerde kopan bir şerit halinde ve yalnız kenar mahallelerde takip ediyor. bunların arasında belki yirmiden fazla minare, bembeyaz yükseliyor ve uzaktan bakan bir göze, tıpkı kavak ağaçları gibi hafif hafif sallanıyor hissini veriyordu.

Yukarı Çarşı’daki Kurşunlu Camisi’nin iri kubbesi daima donuk bir ışıltı ile parlıyordu.

Ağaç, minare ve kiremit kümesinin etrafını ayva ve diğer meyva ağaçlarından ve ova tarafında bağlardan ibaret açık yeşil bir çember sarıyor; onun etrafında da siyah yapraklı zeytinlerin daima kıpırdayan hali göz alabildiğine uzuyordu.

Şehrin içerisi orta halli bir esnaf manzarası gösterirdi. Dar sokakların iki tarafındaki ahşap, fakat oldukça biçimli ve aşağı yukarı birbirine benzeyen evlerin hepsinde muhakkak bir bahçe vardı. Bunların arasında bazen sivriliveren büyük eşraf evleri, beyaz badanaları, çifte kanatlı sokak kapıları ve ikinci katın sokağa doğru yaptığı çıkıntıdaki tozlu kalyon ve muharebe resimleri ile insana küçükken dinlediği masalları hatırlatırdı.”

Şekil 2.4 Batı Anadolu bölgesi kıyı yerleşimleri, A.Müfit Mansel,

1850'lerde ortaya çıkan yönetsel değişmeler Edremit'te de gözlenmiştir.Şehrin mekansal yapısını etkileyen 'yönetici merkez' konumundaki Hükümet Konağı, yıkılan Rum kilisesinin yerine yapılmıştır.

Milliyet gazetesinin yayınladığı 'Osmanlı Şehirleri' adlı kitapta, 1856 yılında Rumlara hastane yapımı için izin verildiği yazılmaktadır.Ancak bu hastanenin yapıp yapılmadığı belli olmamakla birlikte; Edremit'te kurulan ilk hastanenin, Rumların en yoğun yerleşim yeri olan Camivasat Mahallesi - Gazi Caddesi üzerinde yer alan Assubay Lojmanlarının bulunduğu yerde olduğu bilinmektedir. Bu hastanenin yakınlarında günümüzde Süleyman Tuncel'e ait olan fabrikanın bulunduğu yerde de Rum Mezarlığı olduğu bilinmektedir.Balkan Savaşı sırasında Rumların Ege Adalarına gittikleri dönemde bütün Rum evleri gibi bu hastane de boş kalmıştır [14, s. 13].

Edremit'teki ticari merkezler, camilerin yakınında yer almaktadır. Ayrıca haftada bir kez kurulan çarşamba pazarı da bu bölgede yer almaktadır.

Günümüzde Edremit'in Akçay ile birlikte toplam 11 mahallesi bulunmaktadır[Şekil 2.6]

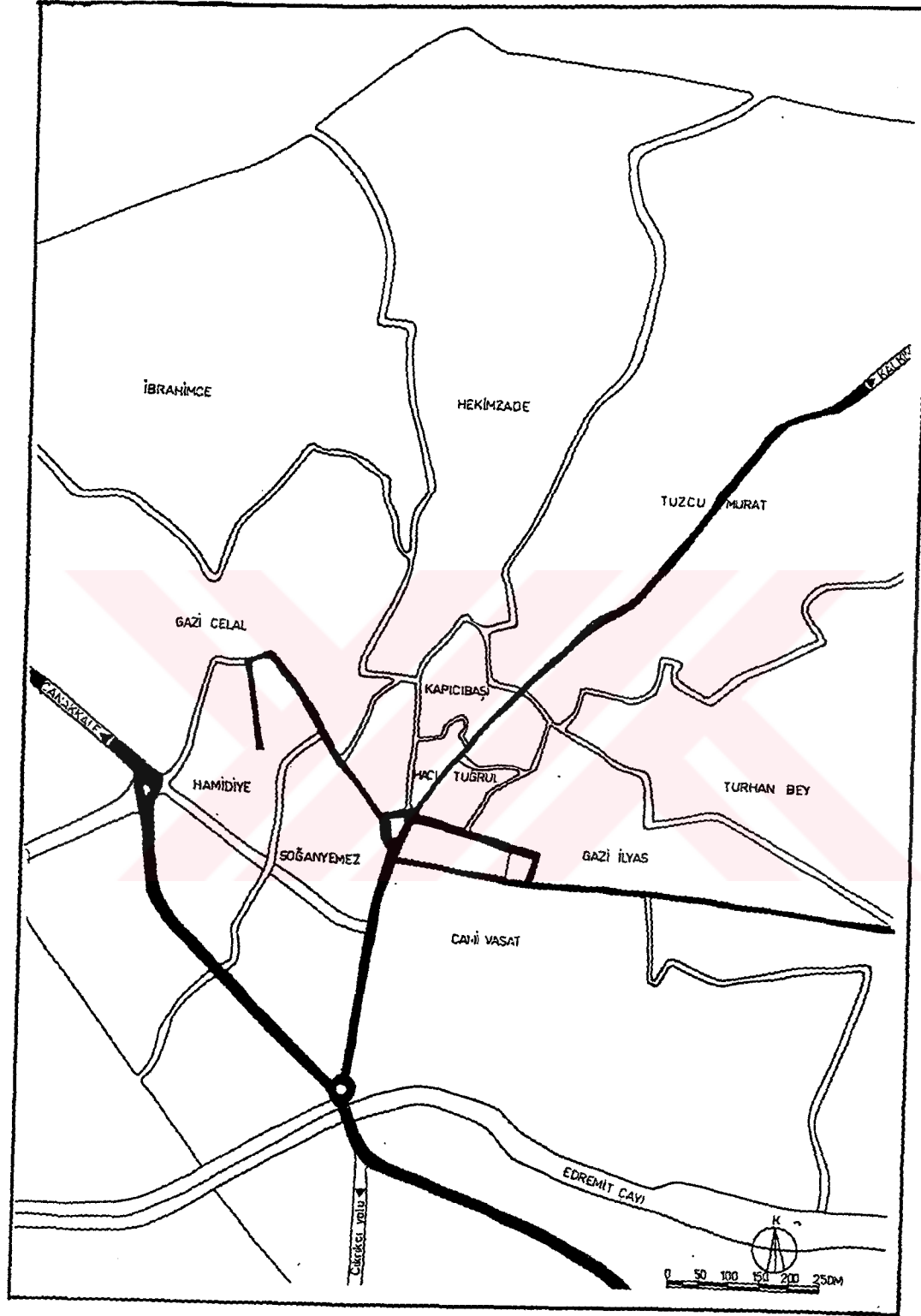
Kesin verilere dayanmamakla birlikte Naci Derin Edremit'in mahallelerinin tarihsel gelişimlerini şu şekilde anlatmıştır:

1-Tuzcu Murat Mahallesi

Bu mahalle içinde bulunan Dedeler Camisi'nin 1500 yılında Tuzcu Murat Dede tarafından yaptırıldığı göz önüne alınırsa, mahallenin bu tarihlerden itibaren kurulduğu anlaşılmaktadır. 1737 yılında Alemizade Mustafa Ağa tarafından Alemizade Camisi ve medreseleri yapılmıştır; ancak bu yapılardan medrese günümüzde mevcut değildir. Bu mahalleye eskiden sığırların burada toplanmasından ötürü 'Sığırönü' de denilmektedir.

2-Hekimzade Mahallesi

Edremit'in 1090 yılında Akpınar çevresinde kurulmasından tam 200 yıl sonra 1290 yılında şehri teslim alan Yusuf Sinan, Kurşunlu Camisi'ni inşa ettirmeye başlamıştır.

Şekil 2.6 Edremit'in mahalli bölümlenişi

Yusuf Sinan'ın bir hekim oğlu olmasından ötürü mahalleye hekim oğlu anlamına gelen 'Hekimzade' adı verilmiştir.O dönemlerde şehrin dışına inşa edilen cami günümüzde şehrin merkezi denilebilecek bir konumdadır.

3-Kapıcıbaşı Mahallesi

1599 yılında Edremit mütesellimi olan Kapı altı ağalarından Gazanfer Ağa'nın bu mahalleyi kurmaya başlaması ve mahalleye zengin vakıflar bırakmasından dolayı bu adla anılmaktadır.

4-Hacı Tuğrul Mahallesi

Fatih Sultan Mehmet döneminde yaşamış ve Edremit eşrafının sevilen bir kişisi olan Hacı Tuğrul Dede adına kurulmuştur.

5-Gazi Celal Mahallesi

Mahallenin ismi Şeriye Mahkemesinde görev yapan Kadı Celal'in isminden gelmektedir. Mahkemenin 1356 yılında yanması, mahallenin bu tarihten önce kurulduğunu göstermektedir.

6-Hamidiye Mahallesi

Kırım ve dolaylarından 1877 yılında Tataristan Türkmen'lerinin bu mahalleye yerleşmeleriyle kurulmuştur.

Kanımca bu mahallenin ismi o dönemde padişah olan 2. Abdülhamit'in adına konulmuş olabileceği yönündedir.

7-Camivasat Mahallesi

Günümüzde Edremit Belediyesi'nin olduğu yerde Cami Evsat'ın bulunduğu bilinmektedir. Bu isim zamanla değişmiş ve Camivasat adını almıştır. Caminin isminin 'Orta Cami' anlamına gelmesinden ötürü kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 1356 yılında Edremit'in ortalarında kurulduğu sanılmaktadır.

8-Gazi İlyas Mahallesi

1350-1400 yılları arasında kurulduğu sanılan mahallede Rumlar yaşamıştır. Mahalle ismini Kadı İlyas Dede'den almaktadır. Daha sonraları mahalleye Gazi İlyas adı verilmiştir.

9-Soğanyemez Mahallesi

Edremit'in 1090 yılında Akpınar çevresine göç etmesiyle kurulan en eski mahallerinden biridir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında Kazakistan Türklerinden bir ailenin soğanı bilmemesi ve yememesi üzerine mahalleye bu ismin verildiği tahmin edilmektedir.

10-İbrahimce Mahallesi

Edremit'in oldukça manzaralı bir tepesinin üzerine 1800'lü yıllarda kurulduğu sanılan mahalle, eskiden şehrin mesire yeri olarak kullanılmıştır.

Tahir Harimi Balcıoğlu 'Tarihte Edremit Şehri' adlı kitabında; Edremit'in kurtuluşu sırasında şehit oldukları sanılan ve günümüzde Gazi İlyas, Gazi Celal, Hacı Tuğrul ve Turhan Bey adları ile anılan mahallelerin bu kişilerin anısına konulmuş olabileceğini belirtmiştir.

- Camiler

Günümüzde Edremit'te 14 cami bulunmaktadır. Bunlar; Kurşunlu, Eşref Rumi, Hamidiye, Merkez Ağa, Alemizade, Bayramyeri, Bekir Efendi, Eğilmezler, Mahkeme, Yakup Ağa, Dedeler, Turan Bey, Kavcı ve İbrahimce camileridir. Bu camilerden en eskileri Kurşunlu ve Eşref Rumi camileridir [13, s. 17-18].

Kurşunlu (Hekimzade Yusuf Sinan) Camisi

Edremit'in tanınmış ulemalarından Yusuf bin Habib için yaptırılmıştır [Şekil C.13]. Kurşunlu Caddesi üzerinde yer alan caminin genel özelliklerinden 15.yüzyılda inşa edildiği anlaşılmaktadır. Kesme taştan yapılan cami, tek kubbeli camilerin en iyi örneklerinden biridir [Şekil 2.7]. Son cemaat yeri sivri kemerli üç bölümden oluşmaktadır. Kirpi saçakla sonlanan duvarların üzerinde sekizgen kasmağa oturan kubbe yer almaktadır. Kible duvarının ortasında çok kenarlı bir mihrap nişi yer

almaktadır. Minare ise, kare kaide üzerinde silindirik olarak yükselmektedir. Caminin bir de medresesinin olduğu bilinmektedir.

Eşref Rumi Camisi

Osmanlı mimarisi son dönem özelliklerini gösteren yapının yabancı ustalar ve mimarlar tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir [Şekil C.14]. Kesme taştan yapılmış duvarlar üzerinde kademeli olarak yükselen duvarlar, dikey ve yatay çizgilerle bölümlere ayrılmaktadır. Birinci kademedeki dişli friz ile ikinci kademedeki yuvarlak kemerler yapının özgün detaylarıdır. Üçüncü kademede de kubbe bulunmaktadır. Yapının ortası kubbe ile, yanları ise tonoz ile örtülmüştür. Tonozlar kaset biçimindedir. Her yüzde yüzeyleri birbirinden ayıran ayakların üstleri küçük kulecikler ile örtülmüştür. Kubbeyi taşıyan kemerler Korint başlıklı dört ayak üzerine oturmaktadır. Yapının kuzey duvarı üzerinde mahfil yer almaktadır. Taş minberin kapısı ve kürsüsünde süsler bulunmaktadır [1, s. 1220].

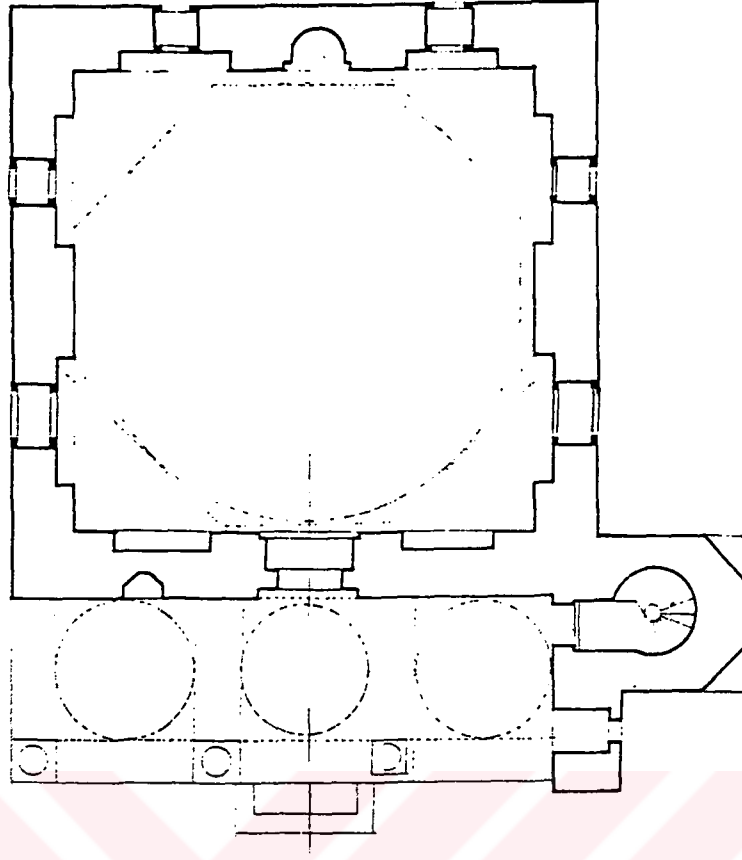
1938 yılında Edremit'te bulunan 5 caminin yıkılmasına vakıflar tarafından karar verilmiştir. Bunlar: Yıldırım, Bıçakçılar, Camivasat, Bodur ve Dedeler camileridir. Bu camiler arasında bulunan Dedeler Camisi Sezai Arkök tarafından alınmış ve tamir edilmiştir.

Günümüzde Belediye Garajı'nın bulunduğu yerde Yıldırım Beyazıt tarafından kiliseden camiye çevrilen Yıldırım Cami'sinin varlığı bilinmektedir. Bu kilise kapısının sol tarafındaki küçük pencerede varlığı bilinen Bizans etkileri mevcut bilgiler arasındadır [7, s. 30-31-32].

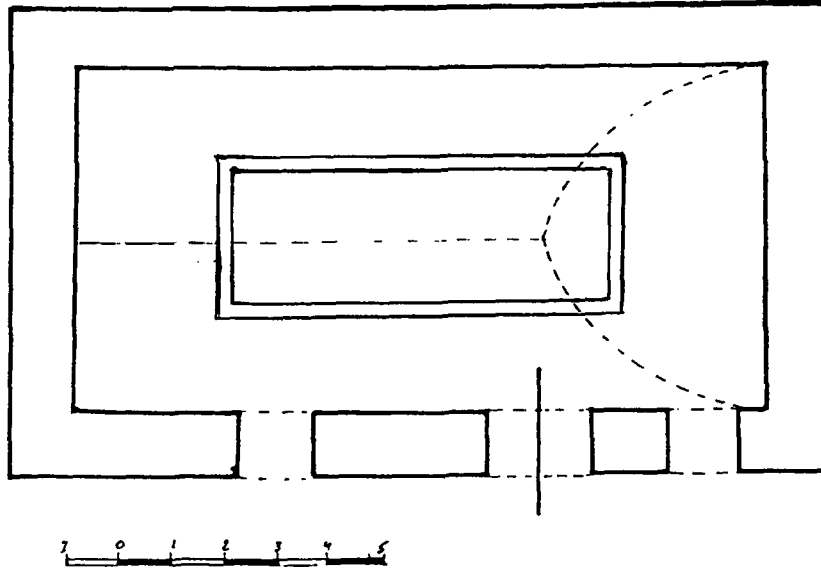
- Türbeler

Emir Ali Türbesi

Dikdörtgen planlı ve moloz taştan yapılmış küçük bir yapıdır [Şekil 2.8]. İçinde Emir Ali'nin sandukasının bulunduğu yapının yalnızca tek duvarı üzerinde pencere ve kapı bulunmaktadır [1, s. 1220].

Şekil 2.7 Kurşunlu (Hekimzade Yusuf Sinan) Camisi planı

Şekil 2.8 Emir Ali Türbesi planı .

- Hamamlar

Gıyas Yetkin ‘Edremit’ adlı kitabında Edremit’te 5 hamam bulunduğunu belirtse de bu hamamlardan hiçbirisi günümüzde mevcut değildir. Sarıca Ahmet Paşa Hamamı’nın izleri Akpınar bölgesinde, ismi bilinmeyen diğer hamam kalıntısının izleri ise İbrahimce yolu üzerindeki Çerkes Çesmesi yakınlarında olduğunu belirtmektedir [7. s. 22]. Ayrıca 1909 yılında yıktırıldığı bilinen İş Bankası’nın, Tarih’in ve Ziraat Bankası’nın bulunduğu yerlerde de hamamların bulunduğu bilinmektedir. Yakın bir zamana kadar işleyen Selahattin Bey ‘e ait olan hamam günümüzde mevcut değildir.

- Medreseler

Kurşunlu, Alemizade, Camivasat ve Bıçakçılar Camilerine ait oldukları bilinen medreseler günümüzde mevcut değildir [14, s.22-23] .

- Çeşmeler

Edremit ağalarından Müritzade Hacı Ali Efendi’nin yardımlarıyla Dereli’den şehre su getirilmiştir. Bu su 32 çeşme, 12 yunak, 7 şadırvan ve 820 eve dağıtılmıştır [4, s. 17].

Edremit’te bulunan en eski çeşmelerden biri Çınarlıçeşme’dir. Sabahattin Ali ‘Kuyucaklı Yusuf’ adlı romanında bu çeşmeden şu şekilde bahsetmektedir: ‘Kasabanın en iyi suyu olan bu çınarlıçeşmenin başı, özellikle akşam üstleri mahşere dönerdi.....Mahallenin en kibar çocukları bile her akşam evin suyunu buradan temin ile yükümlüydüler. Bu eski bir adetti.”

- Fabrikalar

Edremit’in konut alanları içinde cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlere ait yağma tuğladan yapılmış zeytinyağ fabrikaları bulunmaktadır. Ekonomik refahın simgesi olan fabrika bacaları, kentsel mekanlarda nirengi noktaları olarak günümüze kadar gelmiştir. Bu fabrikaların özgün bacaları şehir silüetinde çok etkilidir.

İlk zeytinyağ Fabrikası 1876 yılında Sığırönü'nde(Akıllıoğulları'na ait olan) kurulmuştur [Şekil C.16]. Sırasıyla kurulan diğer fabrikalar sahipleriyle birlikte şunlardır:

1886'da Evliyazade Şakir Efendi (Necati Erer) [Şekil C.17]

1888'de Sezai Bey (Mithat Arkök) [Şekil C.18]

1899'da Sabit Ertür [Şekil C.19-C.20-C.21]

1904'de Müderriszade Hilmi Bey (İhsan Eren) [Şekil C.22]

1909'da Yazıcızade İsmail Hakkı Bey(Karagözoğlu Ali Rıza Bey'e ait olan)

1925'de Karagözoğlu Ali Rıza Bey [Şekil C.23]

1926'da Şeyhoğlu Kazım ve Ortakları tarafından Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan fabrika yeniden yapılmıştır [7, s. 138]. Günümüzde ise bu fabrika mevcut değildir.Ayrıca Bayramyeri'nde iki endüstri yapısı ve Camivasat'ta Süleyman Tuncel'e ait bir fabrika daha bulunmaktadır [Şekil C.24-C.25].

Sanayileşme ile birlikte Edremit'te de apartmanlaşma şehri büyük oranda etkilemektedir. Sosyo-ekonomik yapı, düzensiz gelir dağılımından kaynaklanan sorunlarla birleşince; fiziksel yapıda da geleneksel-modern ikilemleri yaşanmaktadır. İster fiziksel, ister ekonomik, ister sosyal anlamda olsun yapıların eskimesi yapı sahiplerini ya kendiliklerinden ya da arsa spekulatörleri tarafından konutların yıkılmasını hızlandırmaktadır [8, s.21].

3. EDREMIT KENTSEL SİT ALANI

3.1. Kentsel Sit Alanının Korunması İçin Yapılan Resmi Çalışmalar

Edremit,13.5.1977'de A/488 sayılı karar ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş ve 5 yapının liste tescili gerçekleştirilmiştir.

18.11.1978'de 10770 sayılı karar ile geçici dönem yapılanma koşulları belirlenmiştir.

15.3.1980'de 11817 sayılı karar ile sit alanındaki uygulamaların sorumluluğu geçici dönem yapılanma koşullarına uyulması gereğiyle Edremit Belediye'sine verilmiştir.Aynı zamanda sit alanının içinde ve dışında yer alan tüm yapıların liste tescilleri yapılmıştır.

14.3.1986'da Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından 2981 sayılı imar affı kanununun 6.maddesi gereğince irdeleme çalışmaları yapılmış ve 2135 sayılı karar ile sonuçlandırılmıştır.Bu kararla birlikte yeni bir tescil yapılmadığı gibi birçok yapının tescil kaydı kaldırılmıştır.Ayrıca 1977'de ilan edilen sit alanı sınırları daraltılmıştır.

14.10.1990'da Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 1384 sayılı karar ile eskiden tescili düşürülen ve henüz mevcut olan 10 yapının ve çeşmelerin yeniden tescilleri yapılmıştır.

28.12.1993'de Edremit Belediyesi tarafından 87 sayılı karar ile koruma amaçlı imar planı yapılmasına karar verilmiştir.

19.9.1996'da Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından ön çalışması yapılan koruma amaçlı imar planı değerlendirilmiş ve eksikleri belirtilmiştir.

14.2.1997'de Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 5704 sayılı kararı ile planda tespit edilen aksaklıklar Edremit Belediyesi'ne

bildirilmiştir.Bu tarihten itibaren Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na yeni bir çalışma getirilmemiştir.

3.2.Sit Alanı Fiziksel Dokusunun Genel  zellikleri

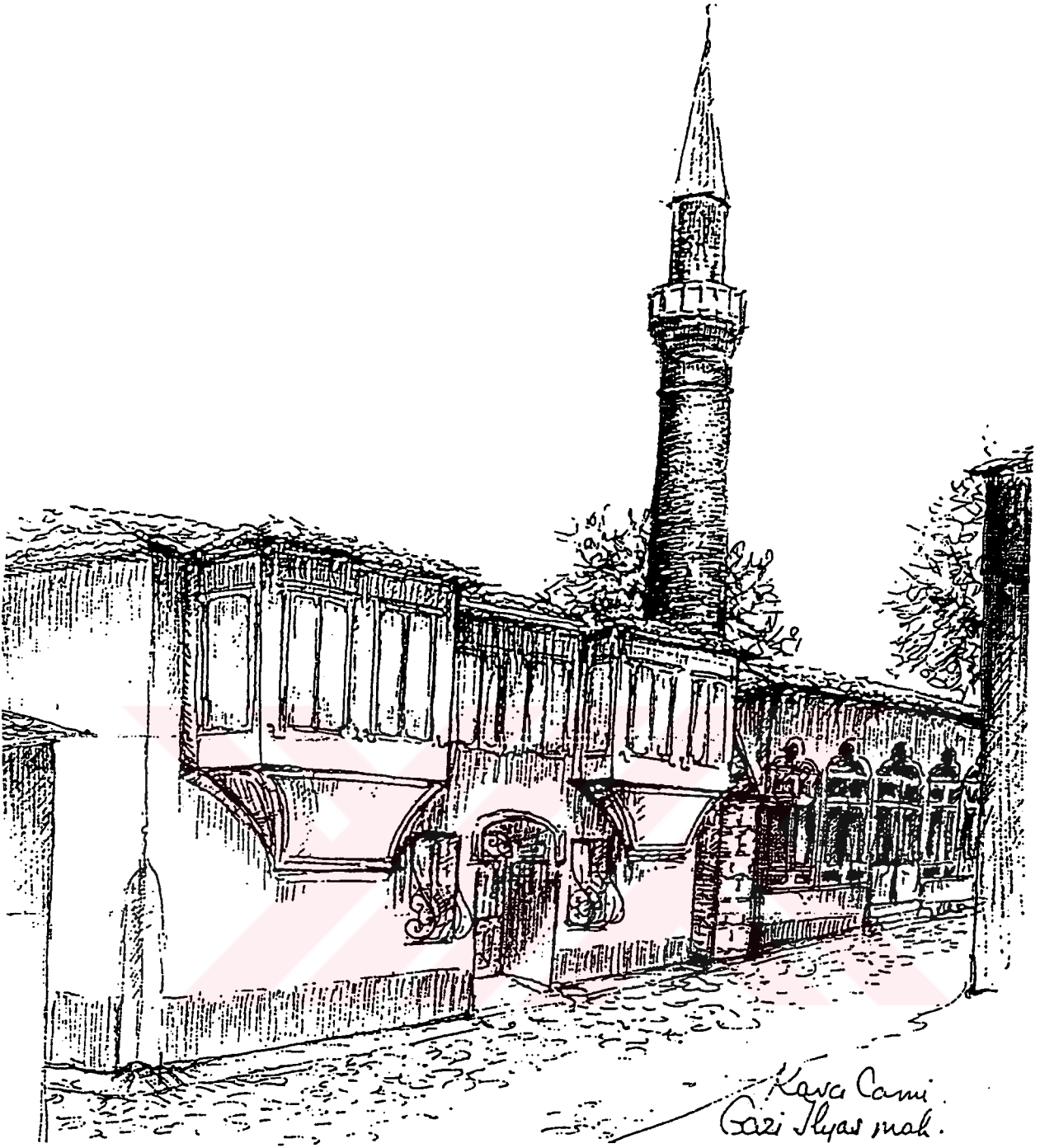
1986 yılında daraltılan kentsel sit alanı Gazi İlyas, Hacı Tuğrul ve Kapıcıbaşı Mahallelerinin bir bölümünü içermektedir [ ekil 2.6]. Özellikle eski yapılar Gazi İlyas Mahallesi'nde yoğunlaşmıştır [ ekil D.1].

Sit alanı güneyde Hükümet, Hürriyet ve şafak Caddeleri, kuzeyde Eski Debboy Caddesi, doğuda Gazi ve Eski Debboy Caddeleri, batıda ise  ay İçi Caddeleri ile sınırlandırılmıştır [ ekil D.2].

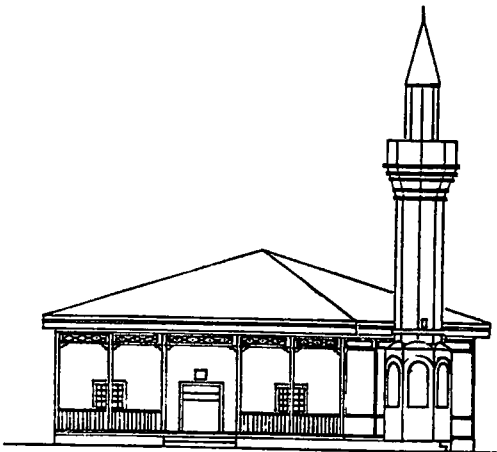
Sit alanında Hükümet [ ekil C.26] ve  zel İdare [ ekil C.27] yapıları tescilli resmi yapıları oluşturmaktadır.Sit alanının ticari merkeze yakınlığı sebebiyle kendi içinde ticari aktiviteler gelişmemiş olduğundan konut ağırlıklı bir yerleşime sahiptir.Edremit'in aynı zamanda eski ticaret merkezini oluşturan bölge; hızlı bir yenilemeye uğrayarak şehrin gereksinimini sit alanına sızmadan gerçekleştirmektedir.Yalnızca ticari merkez ile sit alanını sınırlayan  ay İçi Caddesi üzerinde ticari aktiviteler gelişmiştir [ ekil D.3], [ ekil 3.1]. Kavcı ve Mahkeme Camileri [ ekil 3.2] sit alanına hizmet etmektedir.Kentsel sit alanında eğitim ve sağlık yapıları bulunmamakla birlikte, 400 m. yürüyüş mesafesinde olan bu yapılara ulaşılabilmektedir.

Edremit'te sosyal yapının yerleşime etkisini görmek mümkündür.Sınırları kesin olarak belirlenemeyen; ancak Hükümet'in doğusu ve güneyinde yer alan bölge Rumların yerleşim alanıdır. Bu bölgede sokaklar, birbirini dik a ırlarla kesen ızgara sistem görünümündedir.Bu alanın dışındaki yerleşmelerde rasyonel ve çizgisel sokak dokusu yerine geometriden uzak organik sokak dokusu g r lmektedir.

Sit alanında sokak genişliğinin 3-6 m. genişliğinde oluşu [ ekil C.28-C.29], konutların girişlerini birbirine yaklaştırmakla birlikte, karşılaşma aktivitelerini sağlamakta ve bireyler arası sosyal ilişkileri g clendirmektedir. Dar kesitli sokakların yanı sıra çıkmaz sokaklar [ ekil C.30] ve geçitler de bulunmaktadır. Sokakların darlığı sebebiyle ev ya da avlu duvarlarının köşeleri belli bir y kseklie kadar

Şekil 3.1 Kavcı Cami eskizi (Ülker Erke arşivi)

Şekil 3.2 Mahkeme Cami çizimi

pahlanarak dönüş kolaylığı sağlanmıştır[Şekil 3.1]. Özgün yol döşemesi arnavut kaldırım olmasına rağmen, bu yollar asfaltlandığından bu dokuyu görmek mümkün değildir [Şekil C.31-C.32- C.33].

Bahçeler genellikle konutların arkasında yer almaktadır. Çok nadir olarak görülen bazı yapılarda bahçe, konutların yanında yer alabilmektedir [Şekil C.34].Bu yapılarda sokaktan bahçeye ayrı bir giriş verilmektedir.

Bitişik düzene sahip yerleşmede sokak boyunca sıralanan yapıların sürekliliği, bunu destekleyen bahçe duvarları ile desteklenmektedir.Sokak mekanının sınırlarını oluşturan yapıların cephelerindeki düşey etki ve sokak boyunca yarattığı yakınlık sürekliliğini korumaktadır [Şekil D.14].

Parseller 6-10 m. genişliğinde. 18-25m. derinliğindedir.Rum evlerinin cepheleri daha dardır.Geniş parsellerde ikiz evlere rastlanmaktadır[Şekil 3.3].

3.3. Yapıların Mimari Özellikleri

Tarihi dokuda neo-klasik mimari özellikler gösteren Rum mimarisinin yanı sıra, Geç Osmanlı dönemi özelliklerini taşıyan Türk mimarisinin örneklerini de görmek mümkündür [Şekil 3.3].Sivil mimarlık örneği bu yapılar;19.yüzyıl sonu 20.yüzyıl başına tarihlenmektedir [Şekil D.7].

Yapıların mimari özellikleri araştırılırken eski yapı azlığı sebebiyle yalnızca sit alanı içindeki yapıların değerlendirilmesinin yeterli olmayacağı sonucuna varılmıştır.Bu sebepten ötürü Edremit genelinde bir araştırma yapılmış ve araştırmanın sonucuna göre mimari özellikler belirlenmiştir [Şekil C.35-C.89].

Yapılar genellikle Z+1 katlı olup, Rum yapılarının hepsinde bodrum kat bulunmaktadır.Bazı Türk yapılarında da bodrum kat kullanımı gözlenmiştir.Eski dokuda tek katlı Rum yapılarına da rastlanmıştır [Şekil C.34], [Şekil D.5].

Rum ve Türk mimarisinde görülen ortak özellikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Konutlarda yapı malzemesi olarak ahşap kullanılmıştır [Şekil D.4]. Ahşap karkas sistemi oluşturan dikmeler payandalarla desteklenmiştir.Dikmelerin arasında dolgu

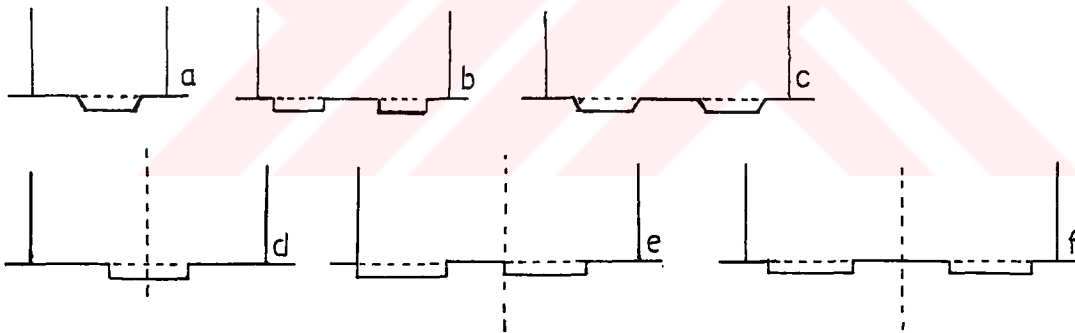
malzemesi olarak kerpiç ya da tuğla kullanılmıştır. Konutlarda tavan yüksekliği 3-3.5m. arasında değişmektedir.

Bodrum ve üst kat döşemeleri 15-28 cm. yuvarlak kesitli, 40-50cm.aralıklı döşeme kirişleri üzerine 2-3cm. kalınlığındaki kaplama tahtaları ile kaplanmıştır. 18-30cm. genişliğindeki kaplama tahtaları çivilerle tespit edilmiştir.

Konutlarda katlar birbirlerine ahşap merdivenlerle bağlanmaktadır [Şekil D.10 – D.18]. Basamak genişlikleri ortalama 25cm., yükseklikleri ise 17cm.'dir.

Bazı konutlarda mutfak, banyo ve tuvaletin olmaması ya da bahçede yer alması günün yaşam koşullarına ters düştüğünden yakınılmaktadır. Bu hacimlerin konut içinde yer alması yapılarda zorunlu bir değişikliğe sebep olmuştur [Şekil D.10-D.18].

Türk evlerini Rum evlerinden ayıran en önemli özellik; çıkma kullanımıdır. Türk evlerinde gerek plan, gerek cephe tasarımında çıkma önemli bir öğedir [Şekil 3.3]. Biçimleniş itibarıyla çıkmalar pahlı [Şekil C.32] ve düz [Şekil C.90-C.91] olmak üzere iki şekildedir. Cephedeki konumları açısından incelendiğinde ise altı farklı şekilde görülmektedir [Şekil 3.4]. d, e, f çıkmaları ikiz evlerde görülmüştür.

Şekil 3.4 Çıkma şekilleri

Çıkmaların altları genellikle kapalıdır [Şekil C.92]. Altları ahşap payandalarla desteklenmiş çıkmalara da rastlanmaktadır. Çıkmalar en fazla 1m. genişliğindedir.

Zemin kata giriş: sokak kotundan veya üç-dört basamak yükseltilmiş niş içerisinde yer alan kapılarla sağlanmaktadır [Şekil 3.5]. Ana kapı iki çıkmalı yapılarda çıkmaların ortasında, misafir ve ev halkının kullanımı için yapılmıştır [Şekil C.91-C.93-C.94]. Tek çıkmalı konutlarda çıkma yapının kenarındadır [Şekil 3.5]. Bu

	2 AÇIKLIKLI CEPHE		3 AÇIKLIKLI CEPHE				4 AÇIKLIKLI CEPHE				
	KAPI CEPHE KENARINDA		KAPI PENCERELER ARASINDA		KAPI CEPHE KENARINDA		KAPI PENCERELER ARASINDA		KAPI CEPHE KENARINDA		
	CUMBALI	CUMBASIZ	BALKONLU	BALKONSUZ	CUMBASIZ	CUMBALI	BALKONLU	BALKONSUZ	CUMBALI		CUMBASIZ
Z+1 KATLI YAPILARDA											

	5 AÇIKLIKLI CEPHE				6 AÇIKLIKLI CEPHE
	KAPI PENCERELER ARASINDA				KAPI PENCERELER ARASINDA
	CUMBASIZ	CUMBA KENARDA	İKİ CUMBALI	CUMBA ORTADA	İKİ CUMBALI
Z+1 KATLI YAPILARDA					

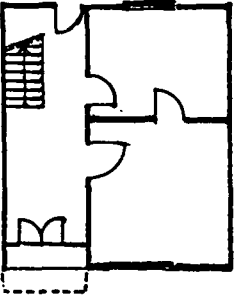
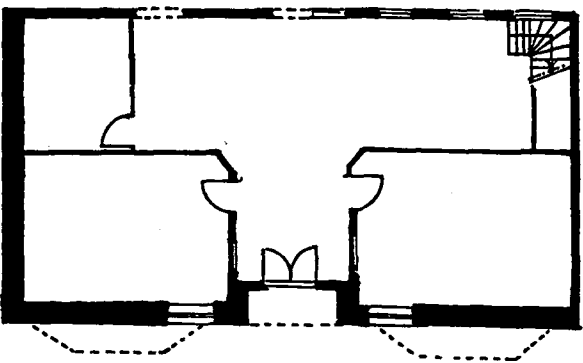
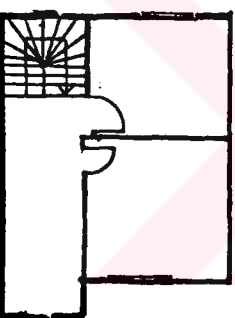
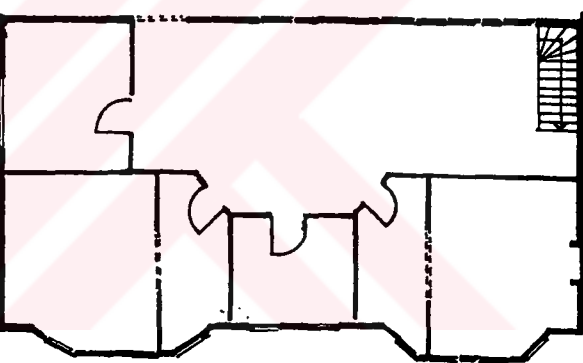
	4 AÇIKLIKLI CEPHE		5 AÇIKLI CEPHE
TEK KATLI YAPILARDA			

	Z+1 KATLI		
İKİZ YAPILARDA			

	TEK KATLI				Z+1 KATLI	
TİCARİ YAPILARDA						

CUMBALI YAPILAR TÜRK EVLERİDİR.

Şekil 3.3. Cephe tipolojisi

SOFA EKSENİ YOL EKSENİNE DİK		SOFA EKSENİ YOL EKSENİNE PARALEL
Merdiven eksenini sofa eksenini üzerinde	Merdiven eksenini sofa eksenini üzerinde	
ZEMİN KAT		
1. KAT		

Şekil 3.5 Plan tipolojisi

yapılarda giriş, çıkmanın altından veya yanından verilmiştir.Orta çıkmalı konutlarda ise yapıya çıkmanın altından girilmektedir [Şekil C.95-C.96]. Cephesi geniş yapılarda odun ve erzağın rahatlıkla geçebileceği büyük bir bahçe kapısı bulunmaktadır [Şekil C.28]. Giriş holü oldukça geniştir.Geniş parselli yapılarda odalar çift taraflı, dar parselli yapılarda ise tek taraflı olarak sıralanmıştır.Zemin katta odalar ve mutfak, bahçede ise tuvalet ve banyo bulunmaktadır.Mutfaklar arka cephede yer almakta olup, mutfaktan bahçeye ulaşılmaktadır.Zemin katı birinci kata bağlayan merdiven evin en önemli öğelerinden sofaya çıkmaktadır.Merdiven sofa ekseninde veya sofa eksenine dik konumda bulunmaktadır [Şekil 3.5]. Tüm odaların açıldığı sofa ortak yaşamın geçtiği en önemli mekandır.

Geniş parsellere sahip konutların ikinci katlarında yer alan baş oda evin en önemli mekanıdır.Dar cepheleli konutlarda baş oda bulunmamaktadır.Geniş parselli evlerin ikinci önemli mekanı ise sofadır.Yatak odaları, yatakların gündüz kaldırılıp, yüklüklere konulmasıyla aynı zamanda yemek ve oturma odası görevini üstlenmektedir.Bu sebepten ötürü hemen hemen tüm odalarda yüklük ve dolaplara [Şekil C.97] , bazen de ‘gusulhane’adı verilen dolap içine gizli yıkanma yerlerine rastlanmaktadır.Odalarda rastlanan bir diğer öğe de ocaktır.Ocaklarda görülen bezemeler odanın önemine göre değişmektedir.Yüklüklerin iki yanında yer alan ahşap gözler kandil, şişe v.b eşyaları koymak amacıyla kullanılmaktadır [Şekil C.97]. Bütün bunlara ek olarak odalarda duvar boyunca devam eden yerden 220-240 cm yüksekliğinde ahşap raflar bulunmaktadır.

Tavanlar oldukça bezemelidir.En basitleri bile, kaplama tahtalarının birleşme noktalarının çıtalar yardımıyla kaplanmasıyla bezemeli hale getirilmiştir [Şekil C.98]. Daha zengin tavan bezemelerinde, yalnızca tavanın merkezi büyük bir rozetle ya da tüm yüzey kafes şeklindeki geometrik bir motifle kaplanmaktadır [Şekil C.99]. Çarkıfelek şeklindeki tavan bezemelerine de rastlanmaktadır [Şekil C.100-C.101].Ahşap döşemelerin üstleri hasır, kilim veya halı ile örtüldüğünden genellikle basittir.Baş oda döşemesinde ‘pabuçaltı’ adı verilen bölge, (kapının taradığı sahayı içine alan kısım) normal döşeme kotunda olduğu halde, ‘sekiüstü’bir basamak kadar yükseltilmiştir.Ayrıca pabuçaltı ile sekiüstü ahşap parmaklıklarla birbirlerinden ayrılmıştır.Pencerelerden sokağı seyredebilmek için duvarların üç tarafı sedirlerle çevrilmiştir.

Sokak kapısı dışında [Şekil C.102], evlerin tüm kapıları tek kanatlıdır [Şekil C.103-C.104]. Bu kanatların yüksekliği 2.00-2.40m.,genişlikleri de 80-90cm. arasında değişmektedir.

Pencerelerde ise $\frac{1}{2}$ oranı uygulanmıştır. Hemen hemen tüm yapıların zemin katlarındaki pencereler demir parmaklık ile korunmuştur [ŞekilC.105-C.106-C.107-C.108-C.109-C.110]. Büyük konutlarda tepe pencereleri kullanılmıştır [Şekil C.111-C.112]. Pencere üstlerinde ahşap düz alınlıkları görmek mümkündür.Ayrıca cephede yer alan ve katları birbirinden ayırmakta kullanılan ahşap silmeler ve cumbaların köşelerinde yer alan başlıklı ahşap plasterlar Türk evlerinde görülen karakteristik cephe öğeleridir [Şekil D.22-D.23].

Saçak genişlikleri ise. 80-100cm. arasında değişmektedir.Çatılar genellikle beşik veya kırma çatı şeklinde olup, alaturka kiremit ile örtülmüştür.

Cephelerde sarı ve sarının tonları ağırlıklı olarak kullanılmaktadır.

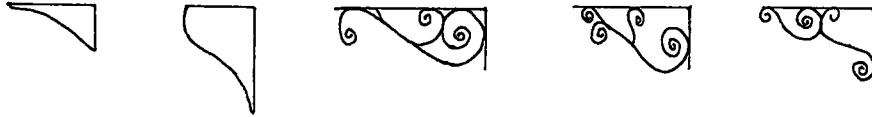
Edremit'te bulunan Rum yapılarının en belirgin özelliği yapılarda cumba bulunmayışıdır.Zemin kata sokak kotundan 3-4 basamak yükseltilmiş niş içerisindeki kapılardan girilmektedir [Şekil C.27-C.113]. Geniş parselli yapılarda odalar giriş holünün her iki yanında, dar parselli yapılarda ise holün tek tarafında yer almaktadır [Şekil 3.5]. Parsel genişliğine bağlı olarak açıklıkları 2 ile 6 arasında değişen cepheler bulunmaktadır [Şekil 3.3]. Odalar sokak ya da arka bahçeye cephelidir. Her iki yöne de cephesi olan oda yoktur.Mutfak arka bahçeye cephelidir.Mutfakta ocak bulunmakta olup. bahçeye ya doğrudan giriş holünden ya da mutfaktan geçilmektedir.Genelde tuvalet ve banyo bahçede bulunmaktadır [Şekil D.10-D.14].

Bodrum kat depolama amacıyla kullanılmaktadır.Bu kata iniş bahçeden sağlanmaktadır.

Zemin katı üst kata bağlayan merdiven sofaya ulaşmaktadır.Üst katta iki ya da üç oda bulunmakta olup sofaya açılmaktadır [Şekil D.10-D.14].Odalar çoğunlukla süslemesizdir.Birkaç evde süslemeli nişler ve dolaplara rastlanmıştır.

Kapıların ışıklık camlarının üzerindeki demir parmaklıklarda 1880 ile 1910 yılları arasında yapıldıkları anlaşılmaktadır.Yapım tarihleri bulunmayan evlerin yapım tekniği ve detaylarından yaklaşık olarak yapılış tarihlerini saptamak mümkündür.

Yapılarda balkon kullanımı oldukça seyrektir.Orta sofalı plan tipine sahip konutlarda balkon mevcuttur.Balkon altlarında dönemin demir işçiliğini yansıtan konsollar bulunmaktadır.Bu konsollar; dövme demirden basit eğrisel formlara sahip olabildiği gibi dökme demirden eğrisel formun içinde yer alan çiçek ve yaprak motiflerini de içerebilmektedir [Şekil 3.6].

Şekil 3.6 Demir konsol detayları

Ana giriş kapıları genellikle basık, bazen de yarım dairesel kemerli olup oldukça görkemli bir kapı düzenine sahiptir.Niş içine alınan giriş kapılarının iki yanında volüt başlıklı duvara gömülü sütunçeler yer almaktadır [Şekil C.111-C.112-C.114]. Giriş kapılarının genişlikleri 100-130cm., yükseklikleri ise 220-250cm. arasında değişmektedir.Kapıların tümü çift kanatlı ve ahşaptır.Dış kapının camlı olan bölmelerinde çiçek, rozet ve geometrik motifleri içeren demir işçiliği mevcuttur.Kapıların üzerinde dövme demirden kapı tokmakları ve kilitler bulunmaktadır.

Yapıların zemin ve bodrum kat pencereleri hemen hemen hepsinde demir parmaklık ile korunmuştur.Hem koruyucu, hem de dekoratif amaçlı yapılan bu parmaklıklarda zengin motiflere rastlanmaktadır.Pencerelerin boyutları 80-90/180-200cm. arasında değişmektedir.Pencerelerin dikdörtgen boyutları cephede düşey bir etki yaratmaktadır[Şekil C.115-C.116]. Pencerelerin üst kısımlarında saçak (damlalık) mevcuttur [Şekil C.115]. Bazı yapılarda bu saçığı tutan volütlü veya yaprak motifi ile süslü taş konsollar bulunmaktadır [Şekil C.117-C.118].

Bazı yapıların köşelerinde yer alan plasterlar duvar yüzeyinden 2-3cm.dışarı taşacak şekilde plaster başlığı ile bitmektedir.Bazı yapılarda Ayvalık'ta Beşparmak ve Çamlı tepelerinden çıkarılan ve 'sarmısak taşı' adıyla anılan pembe renkli sünger tufünden yapılmış plasterlar da kullanılmıştır [15, s. 28-29], [Şekil C.27].

Yapılar saçak kotunda tuğla ya da sıva ile yapılmış kornişlerle sonlanmaktadır.Cephede yer alan 30-40cm. genişliğindeki saçak ve kat silmeleri çizgisel bir etki yaratmaktadır [Şekil C.63]. Beşik ya da kırma çatı şeklinde düzenlenen çatılar bu kornişin altından başlamaktadır.Çatı üst örtüsü olarak alaturka kiremit kullanılmıştır.Bazı yapılarda üçgen alınlıklar bulunmaktadır.

3.4. Kentsel Sit Alanı Sosyal Özellikleri

Sit alanının sosyal özelliklerini belirleyebilmek amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır.Anket çalışması sit alanı içinde özellik gösteren Gazi ve Gazi İlyas Caddesi yaşayanlarına uygulanmıştır.Bu iki cadde üzerinde toplam 49 yapı bulunmaktadır.Bu yapılardan 30 tanesinin içine girilebilmiş ve 20 aileye anket çalışması yapılabilmektedir.

Bu anket; yapılara ilişkin bilgileri, kullanıcıların sosyal ve ekonomik yapılarını ve bu kişilerin çevrelerine ve korumaya yönelik tavır ve düşüncelerini saptamaya yöneliktir.Ankette sorulan soruları 7 başlık altında toplamak mümkündür.Bunlar;

- Yapının fiziksel özellikleri
- Yapının konfor durumu
- Aile yapısı
- Konut-aile ilişkileri
- Yenileme-koruma ilişkileri
- Koruma bilinci
- Yapım ve onarım gücü

Uygulanan anket formunun bir örneği şu şekildedir:

● Yapının Fiziksel Özellikleri

- 1.Yapının koruma durumu :tescilli yapı,tescil önerilen yapı, çevreye uyumlu, çevreye aykırı
2.Yapı malzemesi :ahşap,kagir,betonarme
3.Kat sayısı :zemin,zemin+1,bodrum+zemin+1,zemin+2
4.Yapısal durum : iyi,orta,kötü
5.Değişmişlik : özgün, az değişmiş, çok değişmiş
6.Kullanma biçimi : konut,işyeri,konut+işyeri,resmi yapı,dini yapı,boş

● Yapının konfor durumu

7.Su : var(), yok()

8.Elektrik : var(), yok()

9.Oda sayısı:

10.Yapılarda servis mekanlarının durumu

	İçerde	Dışarda	Müşterek	Yok
Tuvalet				
Banyo				
Mutfak				

11.Evin konfor koşulları sizce yeterli m

● Aile yapısı

12.Aile büyüklüğü

13.Aile reisinin aylık kazancı

14.Aile reisinin eğitimi

15.Aile reisinin mesleği

16.Aile reisinin yaşı

● Konut-aile ilişkileri

17.Yapının mülkiyeti :ev sahibi ()
kiracı (), ödediğiniz kira.....TL.
lojman

18.Kaç yıldan beri bu evde oturuyorsunuz? 1-4(), 5-9(), 10-14(), 15-20(), 20+()

19.Daha önce nerede oturuyordunuz?

Aynı mahallede başka bir evde()

Başka bir mahallede()

Başka bir şehirde()

20.Edremit'e neden geldiniz?

21.Bu evi neden tercih ettiniz?

● Yenileme-koruma ilişkileri

22.Çevrenizde sizi rahatsız eden şeyler nelerdir?

23.Evinizden memnun musunuz? Evet(), Hayır()

24.Neden memnun değilsiniz?

25.Memnun değilseniz nasıl bir evde oturmak istersiniz? Modern(), Geleneksel()

26.Evinizin bütün bölümlerini kullanabiliyormusunuz?

27.Evinizden memnun değilseniz veya size yetmiyorsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?

onarıp kullanmak(),yıkıp yeniden yapmak(),satmak()

● Koruma bilinci

28.Evinizi korumaya değer buluyor musunuz? Evet(),Hayır()

29.Yakın çevrenizde korunmasını gerekli gördüğünüz ev var mı?

30.Edremit'in en güzel yerleri hangileridir?

31.Edremit'e birçok yeni bina yapılırsa? (Modern ve çok katlı)

bugünkü güzelliğini kaybeder(), beni ilgilendirmiyor()

● Yapım ve onarım gücü

32.Yapının bakım ve onarımını sağlayacak maddi gücünüz var mı?Evet(),Hayır()

33.Evinizi onarmak için devlet veya belediye size faizsiz ve uzun sürede ödenmek üzere kredi verirse, tamir edip aynı evde oturmak ister misiniz?

34.Yeni bir ev yapacak mali gücünüz var mı?

- Yapının fiziksel özellikleri

İncelenen 49 yapının; %41'i tescilli ,%18.4'ü tescil önerilen yapı, %32.6'sı çevreye uyumlu, %8'i ise çevreye aykırı yapıdır [Tablo A.1]. Yapılardan %77.6 'sı ahşap,%8.1'i kagir. %14.3'ü betonarmedir [Tablo A.2]. İncelenen sokaklarda yüksek katlı yapıların olmaması sevindiricidir. 5 yapı tek katlı, 41 yapı zemin+1 katlı (18 yapının ayrıca bodrum katları da mevcut), 3 yapı ise zemin+2 katlıdır [Tablo A.3]. Ankete konu olan yapıların; %58.6'sı iyi durumda, %27.6'sı küçük onarım gerektirmekte. %13.8'i büyük ölçekte onarım gerektirmektedir [Tablo A.4]. Yapıların cepheleri genelde çok sağlam görölmelerine karşın içlerinde sıva çatlakları ve dökölmeler mevcuttur.Ahşabın yer yer çürüdüğü gözlenmiştir. Dıştan bakımsız ve kötü durumdaki yapıların içleri oldukça haraptır. Eski konutlarda daha çok sıva, pencere ve kapı değışiklikleri görölmektedir.Bunun yanısıra bahçeye mutfak, banyo ve tuvalet eklentileri yapılmıştır.Özgün durumunu koruyan yapılar tüm yapıların yarısını oluşturmaktadır [Tablo A.5].Çalışma kapsamına giren yapılardan 26'sı konut, 3'ü işyeri, 4'ü konut+işyeri, 12'si boş, 2'si dini amaçlı, 2'si de resmi amaçlı olarak kullanılmaktadır [Tablo A.6].

- Yapıların konfor durumu

Yapıların tümünde su ve elektrik mevcuttur [Tablo A.7]. Yapılarda oda sayısı 2-6 oda arasında değışmektedir [Tablo A.8]. Konut başına 4.35 oda düşmektedir ki; bu da normalin üzerindedir [Tablo A.9]. Genelde mutfak, banyo ve tuvalet için özel bir yer ayrılmamıştır.Yapıların 7 tanesinde banyo içeride,17 tanesinde dışarıya eklenmiş, 1 tanesinde ise bu işlev için ayrılmış bir yer yoktur. 9 evde mutfak evin içinde,15 evde ise mutfak bahçede yer almaktadır [Tablo A.10].Halkın çoğunluğu konutların konfor durumlarını yeterli bulmamakta ve en önemli gereksinimlerinin karşılanamadığından yakınmaktadırlar [Tablo A.11].

- Aile yapısı

Aileler evlenmemiş çocukları ile birlikte yaşayan 'çekirdek aile' yapısındadır.Evlenen çocuklar ise çoğunlukla ilçe dışında görevli bulundukları veya Edremit içinde başka bir mahallede oturmaktadır. Çocuklarıyla birlikte oturanlar %55, 2 kişi yaşayanlar %35 ve tek kişi yaşayanlar ise %10'u oluşturmaktadır [Tablo A.12]. Aileler orta derece gelir düzeyine sahiptir. Yalnızca 3 aile reisinin kazancı 50

milyon veya 50 milyonun altındadır. 6 aile ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır [Tablo A.13]. Eğitim seviyesi yüksek olmamakla birlikte, normalin altında dahi olduğu söylenebilir. %50'si ilkokul, %25'i lise, %25'i yüksek okul mezunudur. Ancak aileler çocuklarının iyi bir eğitim alabilmesi için büyük çaba göstermektedirler [Tablo A.14]. Aile reislerinin %40'i emeklilerden, %25'lik eşit dağılım gösteren memur ve tüccarlardan. %10'u ise işçilerden oluşmaktadır. Yalnızca 3 ailede eşlerin her ikisi de çalışmaktadır [Tablo A.15]. Aile reislerinden 30-50 yaş arasında olanlar %65'i oluşturmaktadır. 50-70 yaş arasındakiler %15'i, 25-30 ve 70'den yukarı yaşta olanlar %10'luk eşit dağılım göstermektedir [Tablo A.16].

- Konut-aile ilişkileri

Anket yapılan 20 aileden: 12 aile yapının sahibi, 7 aile kiracı, 1 aile ise lojmanda oturmaktadır. Evlerini kiraya verenlerin çoğu Edremit dışında yaşamaktadır. Evlerin kiralari ise 10-15 milyon arasında değişmektedir [Tablo A.17]. Aynı konutta oturma süreleri 1-4, 5-9, 10-14, 15-20, 20'den fazla yıl olmak üzere dört grupta toplanmıştır. 1-4 yıl aynı evde oturanlar %40'ı, 20 yıldan fazla oturanlar %35'i, 5-20 yıl aynı evde oturanlar ise %25'i oluşturmaktadır [Tablo A.18]. Ailelerden 2'si hep aynı evde oturmuş, 4'ü aynı mahallede başka bir evde, 12'si başka mahalleden, 2'si ise başka bir şehirden gelmiştir [Tablo A.19]. Ailelerden %65'i Edremit'in yerlisi, %15'i başka kentten, %10'u ise tayin sebebiyle Edremit'e yerleşmiştir [Tablo A.20]. Ailelere bugün oturdukları evleri seçme nedenleri sorulduğunda; bu evlerin müstakil ve merkezi bir konuma sahip olmaları gösterilmiştir. Ayrıca rastlantıların da bu seçimde önemli bir payı vardır. Kiracılar da boş buldukları evleri kiralamışlardır [Tablo A.21].

- Yenileme-koruma ilişkileri

'Çevrenizde sizi rahatsız eden şeyler nelerdir' diye sorulduğunda; 15 aile yaşadığı çevreden memnun olduğunu, 2 aile bakımsızlıktan, 1 aile minibüs duraklarından, 2 aile de bekar erkeklerden rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir [Tablo A.22]. Kişilere evlerinden memnun olup olmadıkları sorulduğunda; 18 aile memnun olduklarını, 2 aile ise memnun olmadıklarını belirtmiştir [Tablo A.23]. Memnun olmama sebebini ise; 1 aile kullanışsız, 1 aile de harap durumda olmalarını göstermiştir [Tablo A.24]. Evlerinden hoşnut olmayanların ise daha sonraki anket sorularından anlaşılaçağı

üzere ‘her türlü konforu elde edebileceklerini düşündükleri modern yapılarda oturma isteği’ öne çıkmıştır. Bu ailelerden %85’i modern, %15’i daha bakımlı geleneksel bir evde oturmayı tercih etmiştir [Tablo A.25]. Büyük konutlarda yalnızca 1-2 oda kullanılabilmekte, diğer odalar kiler ya da depo olarak değerlendirilmektedir [Tablo A.26]. Evlerinden memnun olmayan ailelerin ne yapmak istedikleri hakkındaki görüşleri sorulduğunda; 6 aile harap durumdaki evlerini onarıp kullanmak, 1 aile yıkıp, yeniden yapmayı, 1 ailenin ise satmak istediği ortaya çıkmıştır [Tablo A.27].

- Koruma bilinci

Halkın gerek içinde bulundukları konutları, gerek çevrelerindeki yapılar konusundaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla bazı sorular sorulmuştur.

Araştırma kapsamına giren 20 ailenin 9’u evlerini bugünkü haliyle korumak istediklerini, 11 ailenin ise evlerini korumaya değer bulmadıkları ortaya çıkmıştır [Tablo A.28]. ‘Yakın çevrede korumaya değer görülen ev olup olmadığı’ sorusuna ailelerden %70’i olumlu, %20’si olumsuz, %10’u ise bu konuda bir şey bilmediklerini belirtmişlerdir [Tablo A.29]. ‘Edremit’in en güzel yerleri nerelerdir?’ sorusuna ailelerden %65’i oturdukları yeri, %20’si Yenimahalle ve İbrahimce Mahallelerini, %5’i parkın karşısını, %10’u ise Edremit’te güzel yer kalmadığını belirtmiştir [Tablo A.30]. Edremit’e birçok modern ve çok katlı bina yapılırsa; ailelerden %90’ı bugünkü güzelliğini kaybedeceğini, %10’u ise bu konunun kendilerini ilgilendirmediğini belirtmiştir [Tablo A.31].

- Yapım ve onarım gücü

Evlerin bakım ve onarımını sağlayacak maddi gücün olup olmadığı sorusuna ailelerin yarısı olumlu, yarısı da olumsuz yanıt vermiştir [Tablo A.32]. Evleri onarmak için devlet ya da belediye faizsiz ve uzun sürede ödenmek üzere kredi verse, tamir edip aynı evde oturma isteğinin olup olmadığı sorusuna ; %80 aile olumlu, %20 aile olumsuz yanıt vermiştir [Tablo A.33]. Yeni bir ev yapacak maddi gücün olup olmadığı sorusuna ise ailelerden %20’si olumlu, %80’i ise olumsuz yanıt vermiştir [Tablo A.34].

Halkın konutlar, eski eserler ve çevre ile ilgili görüş ve önerileri şu şekilde sıralanabilir:

'Eski eser diye bir şey yok. bu evlerin tuvaleti banyosu bile yok, böyle şey olmaz.Saçma bunlar.'

'Rum evlerinin işçiliği güzel.'

'Gavur binası,ne tuvaleti ne de banyosu var. Yalnızca dışarıdan güzel.'

'Evler çok bakımsız ve geri.'

'Eski eser diye tespit edip. yıktırmayacaksın, neresi eski eser bunun?'

'Karabaş [Şekil C.119]. [Şekil 3.7-3.8] ve Hacı Kabakçılar [Şekil 3.9] Evleri Edremit'in tek tarihi eserleridir.'

'Bunlar sit alanından çıkacak mı?'

Sonuç:

Edremit'te halkın koruma olgusuna ilgisi oldukça kısıtlıdır.Halk, yaşadığı çevrede bir onarım örneği görmek istemektedir.Böyle bir örnek olmadığı için onarım öncesi ve sonrasını karşılaştırma olanağından yoksundur.Bu konuda daha sonra da belirtileceği üzere, Edremit Belediyesi'ne ve sivil toplum örgütlerine görev düşmektedir.

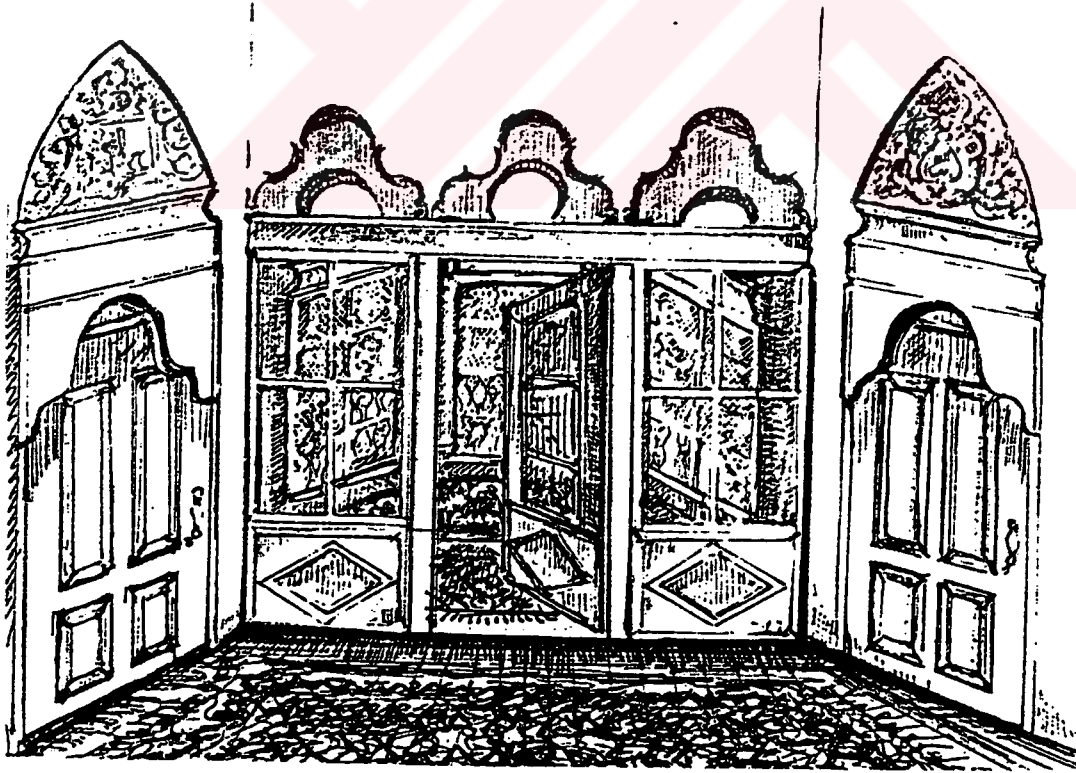
3.5. Tarihi Çevredeki Değişim

3.5.1. Dokudaki değişim

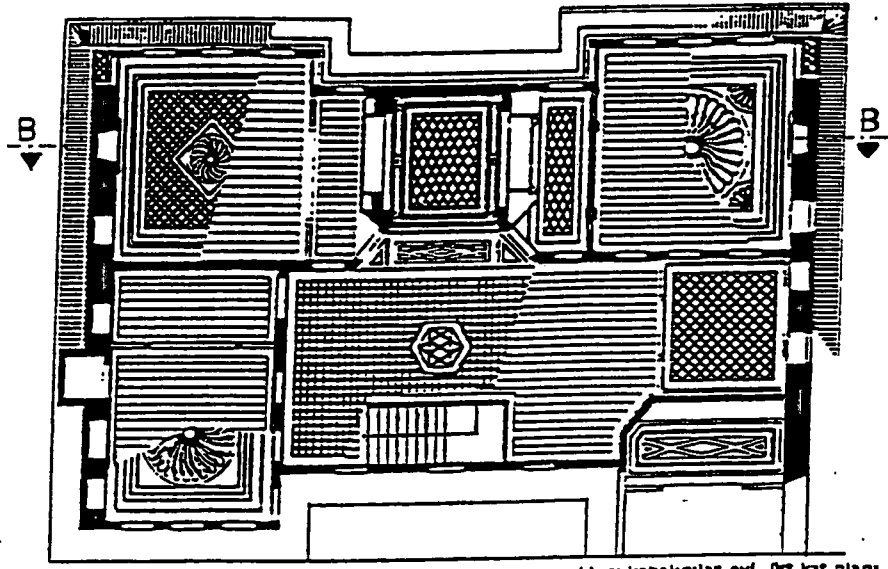
Dokudaki en yoğun değişim Çay İçi ve Hürriyet Caddeleri üzerindedir.Bu caddelerde geniş parsellere 5 kata varan betonarme yapılar inşa edilmiştir [Şekil D.6]. Bu durum yapı sahiplerince 'prestij'imkanı olarak görülmektedir.Yeni yapılarla eski yapılar arasında ölçek sorunu vardır.Bu yapılar ticaret işlevine sahip olup, Z+1 katlı ahşap konut örneklerinin yoğun olduğu geleneksel dokuyu bozmuş ve zemin katlarının dükkana çevrilmesini engelleyememiştir [Şekil C.2-C.4-C.121-C.122-C.123-C.124-C.128]. Ayrıca kentsel sit alanı dışındaki tescilli yapılar yüksek katlı yapılar arasına sıkışıp kalmıştır [Şekil C.2-C.4- C.5-C.125-C.126-C.127].

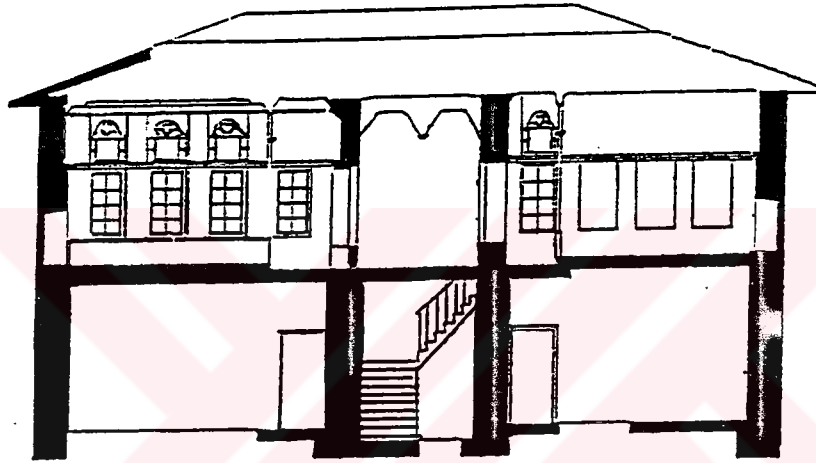
Şekil 3.7. Karabaş Evi eskizi (Ülker Erke arşivi)

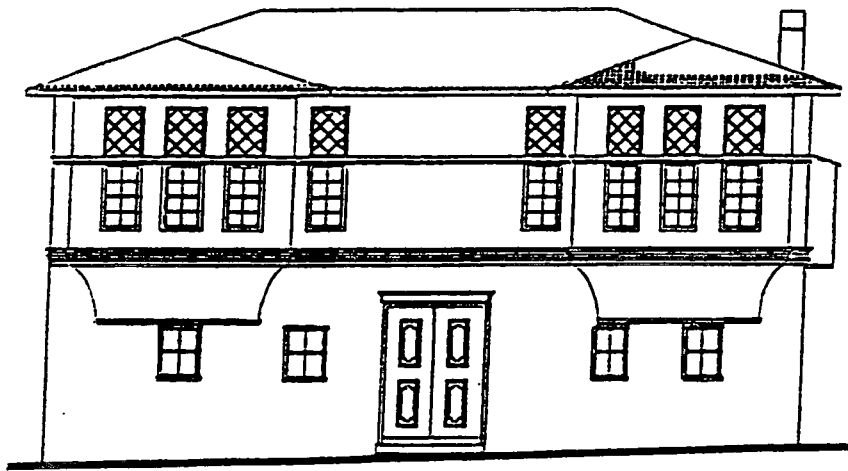
Şekil 3.8. Karabaş Evi iç görünüşü (Ülker Erke arşivi)

Hacı Kabakçılar evi, üst kat planı

Hacı Kabakçılar evi, B-B kesiti

Hacı Kabakçılar evi, ön görünüşü

Şekil 3.9. Mimar Sinan Üniversitesi Rölöve ve Restorasyon Ana Bilim Dalı, M.Çiçek, B. Yağan tarafından hazırlanmış Hacı Kabakçılar Evi'ne ait plan, kesit ve görünüş

Ara sokaklardaki değişimin en çok köşe parsellerde olduğu görölmektedir.Bu parsellerdeki yapılar yıkılarak, betonarme yapılar inşa edilmiştir. Bu yapılar geleneksel dokuyu bozmakta ve silueti olumsuz etkilemektedir.

Sit alanı içindeki yeni yapılaşmaya 2 kattan fazla izin verilmemektedir.Ancak bu yapılar gerek malzeme, gerek cephe düzeni açısından diğer yapılarla doku bütünlüğü sağlamamaktadır.

Zaman içinde yol dokusunda da önemli değişiklikler olmuştur.Özgün arnavut kaldırımı şeklindeki yollar asfaltlanmıştır.Ayrıca sokaklardaki aydınlatma elemanları da dokuyu olumsuz yönde etkilemektedir [Şekil C.91].

3.5.2. Yapılardaki değişim

3.5.2.1. Plandaki değişiklikler

Gazi ve Gazi İlyas Caddeleri üzerinde yapılan incelemeler sonucunda plandaki değişikliklerin zemin katlarda yoğunluk kazandığı ortaya çıkmıştır.Bu değişim iki şekilde gerçekleşmiştir.Zemin katlarda cephesi bahçeye bakan odalardan bahçeye ilave edilen mutfağa geçit verilmekte ya da doğrudan bahçeden geçilerek mutfağa ulaşılmaktadır.Yapılarda banyo ve tuvalet genellikle bahçede yer almaktadır.Bazı yapılarda mutfaktan tuvalete geçildiği de gözlenmiştir [Şekil D.10-D.14].

Büyük konutlarda ise miras sebebiyle ikiye bölünen yapılar büyük ölçüde özgün tasarım özelliklerini yitirmiştir [Şekil C.28].

Yapıların üst katlarında fazla bir değişim olmamakla birlikte bazı konutlardaki balkonların cumbaya çevrildiği görölmüştür [Şekil C.116].

Dokuda görölen zemin katların dükkana çevrilmesi zorunlu bir plan değişikliğine sebep olmuştur [Şekil C.2-C.4].

3.5.2.2. Cephedeki değişiklikler

Cephedeki özgün pencere biçimleri ve oranları değiştirilmiş, bazı pencereler de kapatılmıştır. Ticaret işlevi verilen zemin katlarda doluluk-boşluk oranları bozulmuş ve yeni girişler verilmiştir.

Bazı yapılarda görülen balkonların cumbaya çevrilmesiyle özgün cephe tasarımı özelliğini yitirmiştir [Şekil C.116].

Ahşap bahçe kapılarının demir bahçe kapısına dönüştürülmesi, soba bacalarının dışarıya verilmesi [Şekil C.114] ve elektrik kablolarının cephe üzerinde yer alması cephe düzenini olumsuz yönde etkilemektedir.

Yapılar üzerinde yer alan kat kornişleri, frontonlar ve bezemeler kırılmış, sıvalar dökülmüştür [Şekil C.120-C.129], [Şekil D.15]. Bakımsızlık ve ilgisizlikten kaynaklanan bu sorunlar cephe görünümünü bozmaktadır.

3.6. Koruma Önerileri

3.6.1.Dokunun korunması için gereken düzenlemeler

İstanbul-İzmir karayolu üzerinde bulunan Edremit, özellikle körfezin kuzeyindeki kıyı boyunca uzanan karayolunun getirdiği yoğunluk sebebiyle oldukça önemli bir konumdadır. Ayrıca İzmir-Çanakkale, İzmir-Balıkesir, Ayvalık, Altınoluk, Ayvacık turizm alanlarına yakınlığı sebebiyle körfezin merkezi durumundadır.

Bu özellikleri göz önüne alındığında Edremit'in merkezi olan Cumhuriyet Meydanı [Şekil C.130] önemli bir buluşma noktasıdır. Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından bu meydana bakan yapılar sit alanı sınırları dışında bırakılmıştır. Bu durum alanın meydana algılanmasını olanaksız kılmıştır. Ayrıca koruma ilkeleri gereğince sit alanı sınırlarının ada ölçeğinde düşünülmesi gerekmektedir. Sit alanı sınırlarının parsellerden bölünerek geçirilmesi diğer yapı adalarında da görülmektedir [Şekil D.1]. Bu durum tarihi şehir dokusunu olumsuz yönde etkilemektedir. Dokuda yer alan yapıların koruma değerleri ve korumaya yönelik müdahale önerileri açısından; tescilli ve tescili önerilen yapılar, mevcut bırakılan ya da kaldırılıp yerine yeni yapı önerisi getirilen yapılar ve yeni yapılanma koşullarına göre yeniden değerlendirilecek yapılar şeklinde değerlendirilmiştir.

Kentsel sit alanı dokusunu oluşturan yollar, büyük ölçüde araç yükünü kaldıramayacak kadar dardır. Buna rağmen servis ve yardım araçlarının girebilecekleri yeterli genişliğe sahiptir. O yüzden bu yolların genişletilmeleri uygun görülmemiştir.

Sit alanını batıdan sınırlayan Çay İçi ve güneyden sınırlayan Hürriyet ve Hükümet caddeleri birinci derece taşıt yollarıdır. Özellikle Çay İçi Caddesi kentin en yoğun akslarından biridir. Kalkın'dan gelen araçlar bu cadde üzerinden Çanakkale asfaltına bağlanmaktadır.

Eski Debboy ve Şafak caddeleri ise ikinci derece taşıt yollarıdır. Gazi İlyas ve Gazi İlyas Cad. Sok. 3 ise tali yol konumundadırlar. Sit alanında yer alan diğer yolların ise yayalaştırılması uygun görülmüştür.

Ayrıca sit alanı içinde asfaltlanan yollar özgün arnavut kaldırımlı yol kotuna indirilmelidir. Elektrik kablolarının yer altından geçirilmesi de doku karakterini olumlu yönde etkileyeceğine şüphe yoktur.

Kentin yalnızca yapı ve yol düzenlemesi açısından değerlendirilmesi yeterli olamayacağından; bu dokunun 'yaşar' hale getirilebilmesi için kentin diğer faaliyetleriyle de bütünleşmesi gerekmektedir. O yüzden Çay İçi ve Hürriyet caddelerine ticaret işlevi getirilmiş ve Gazi Caddesi üzerinde yer alan 216 No'lu adadaki 5 No'lu parselin yeme-içme, 6 No'lu parselin sergi amaçlı, 8 No'lu yapının ise kreş amaçlı kullanımı uygun görülmüştür.

Çağdaş koruma kavramının en önemli özelliklerinden biri sit alanlarının çağdaş konfor koşulları ile donatılarak günümüz yaşantısına katılmalarını sağlamaktır. Buradan da anlaşılacağı üzere Edremit kentsel sit alanının geçmiş, günümüz ve gelecekteki konumu ile bütünleşebilmesi için bir planlamaya ihtiyaç duyulmaktadır. Düzenli ve programlı bir koruma ile hem niteliklerini yitirmemiş ve daha uzun yıllar kullanılması mümkün olan yapıların günümüz konfor koşulları ile donatılıp değerlendirilebilecekler, hem de bu doku arasındaki boşluklara gelecek yeni yapılarla geleneksel kent dokusunun devamı gerçekleşmiş olacaktır.

Koruma amaçlı imar planının başarılı olabilmesi için imar planı ile bütünleşmiş olması gerekmektedir. Kentsel sit alanındaki yapılara uygulanacak restorasyon yöntemleri, boşluklara gelecek yeni yapıların özellikleri, trafik ve park durumlarının tespit edilebilmesi için şehir plancıları, sosyologlar, ekonomistler ve hukukçular ile birlikte çalışılması gerekmektedir. Yeni yapılanma koşullarının işlerliğini kazanabilmesi için getirilen koşulların ekonomik ve hukuksal yönlerinin ciddi olarak incelenmesi gereği ortadadır.

Ayrıca sit alanında onarım, bakım ve sürekliliğin devletin, yerel yönetimin ve halkın ekonomik ve teknik açıdan bütünleşmeleriyle başarıya ulaşacağı kuşkusuzdur. Bütün bu özellikler göz önünde bulundurularak Edremit kentsel sit alanı için “Öneri Yapılanma Koşulları” belirlenmiştir. Buna göre yeni yapılarda gözetilmesi gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Duvar örgüsü, renk ve çıkma

Dış cephe mutlaka sıvanmalı ve geleneksel dokuda görülen sarı, pembe veya bej ile boyanmalıdır.

Yapılarda parsel genişliğine bağlı olarak bir veya iki çıkma yapılmalıdır. Çıkmaların derinliği 1.00m’yi aşmamalıdır.

Çıkmalar biçimleniş itibarıyla pahlı veya düz olmalıdır [Şekil 3.5].

Çıkmaların altları ya ahşap payandalarla desteklenmeli ya da kapalı olmalıdır.

Ana kapı tek çıkmalı yapılarda ise yapının kenarında, iki çıkmalı yapılarda ise çıkmaların ortasında yer almalıdır. Tek çıkmalı yapılarda giriş; çıkmanın altından veya yanından verilmelidir. Orta çıkmalı yapılarda ise yapıya çıkmanın altından giriş verilmelidir.

Parsel genişliği 6m.’ye kadar olan yapılarda çıkma; ya cephenin 2/3’sinde ya da tümünde uygulanmalıdır. Parsel genişliğine bağlı olarak 2 ya da 3 açıklık bulunmalıdır [Şekil 3.3].

Parsel genişliği 8m.’ye kadar olan yapılarda çıkma cephenin yarısını kaplamalıdır. Cephede 4 açıklık yer almalıdır [Şekil 3.3].

Parsel genişliği 12m.’ye kadar olan yapılarda çıkma; ya cephenin 1/3’ünü oluşturacak şekilde bir kenarında, ya her iki kenarında, ya da ortada yer almalıdır. Cephede 5 açıklık bulunmalıdır [Şekil 3.3].

Parsel genişliği 16m.’ye kadar olan yapılarda cephenin 1/4’ünü oluşturan çıkma; cephenin her iki kenarında yer almalıdır. Cephede 6 açıklık bulunmalıdır [Şekil 3.3].

Parsel genişliği 12-16m. arasında değişen ikiz yapılarda cephenin 1/4'ünü oluşturan çıkma; ya yapının kenarında ya da ortada yer almalıdır. Bu yapılarda 6 açıklık bulunmalıdır [Şekil 3.3].

- Çatı

Yeni yapılarda %33 eğimli alaturka kiremit ile örtülü çatı yapılmalıdır. Çatı şekli bu eğime uymak şartıyla beşik veya kırma çatı olmalıdır. Saçaklar; 0.30-0.50m. arasında değişen genişlikte olmalıdır. Kesinlikle çatı katı, çekme kat ve bağımsız çatı arası yapılmamalıdır. Çatı üzerinde baca dışında hiçbir çıkıntı bulunmamalıdır.

- Yapıya kot verilmesi

Yapılara eğim doğrultusunda parselin kapladığı alanın ortasından kot verilmelidir. Eğimden dolayı kat kazanımı söz konusu olmamalıdır.

- Bodrum kat ve müstemilatlar

Subasman yüksekliği 0.50 m.'yi geçmemelidir. Bir kattan fazla olmamak şartıyla bodrum yapılabilir.

Müstemilatlar; arka bahçede yer almalı ve yapının boyu 2.20m.'yi geçmeyecek şekilde max.15 m² büyüklüğünde olmalıdır.

- Kapılar-pencereler

Yapı cephelerinde boşluk oranı genelde %20'dir. Yapının zemin katının ticari kullanımı söz konusu olduğunda yalnızca zemin katta boşluk oranı %40'a çıkarılmalıdır.

Ahşap giriş kapısı sokak kotundan 3-4 basamak yükseltilmiş bir niş içine alınmalıdır.

Giriş kapıları tek veya çift kanatlı ve kapı genişlikleri en az 1.00m. olmalıdır.

İç kapılarda ise; 1/1.5-1/2 oranı uygulanmalıdır.

Ahşap pencereler ise: 0.90m. genişliğinde ve 1.80m. yüksekliğinde olmalıdır. Üst kat pencereleri, zemin kat pencereleri ve varsa bodrum kat pencereleri birbiri doğrultusunda olmalıdır.

Bodrum ve zemin kat pencerelerine istediği takdirde dikdörtgen demir parmaklık yapılmalıdır. Zemin ve 1.kat pencerelerine ise yalnızca ahşap kapaklı koruyucu yapılmalıdır. Kapı ve pencere doğramaları doğal ahşap rengine koruyucu ile boyanmalıdır.

- İç yükseklikler

Genel olarak iskan edilen katların, taban döşemesi üzerinden tavan altına kadar olan yüksekliği en az 3.00m. olmalıdır. 3.00m.'den fazla olması durumunda 'afet bölgesinde yapılacak yapı hakkında yönetmelik' şartlarına uyulmalıdır.

- Yapı nizamı (Yeni yapılar için)

Yapı nizamı tümüyle bitişiktir. Yıkılan ve yenilenmek istenen yapıların yerine yapılacak yeni yapıların cephesi; eski durumu ne olursa olsun iki yanında bulunan yapı cephelerinden ileride olmamalıdır. Bu yapılarda kurulun onayı alındıktan sonra uygulama yapılmalıdır. Ayrıca bu yapıların gabarileri kurul tarafından belirlenmelidir.

Sit alanı içinde ve dışında yer alan tescilli ve tescili önerilen yapılar parselleri ile birlikte korunmalıdır. Ayrıca bu yapıların parsellerine ifraz yasağı konulmalıdır.

Sit alanı içinde TAKS 0.50, KAKS ise 1.00'dir. Ancak Z+2 katlı yapılara da rastlanmıştır. O yüzden günümüz şartları da göz önüne alınarak h:9.50, TAKS:0.50 ve KAKS:1.50 olarak belirlenmiştir.

Ön bahçe mesafesi mevcut komşu parseller ile uyumlu olmalıdır.

Yan bahçe yalnızca köşe başlarına gelen (blok başı) parsellerde en az 3.00m. olacak şekilde yapılmalıdır. Ancak mevcut oluşumundan dolayı bu sağlanamıyorsa yapının cephesi 5m.'ye indirilebilir.

Blok başı inşaatlarda binanın taban alanı 120 m^2 'yi aşmayacak şekilde bina cephesi en fazla 16m. , bina derinliği ise en fazla 16m. olmalıdır.

Köşe başlarına yapılacak yapıların bitişik veya blok başı olmalarına parselin kadastral yolla olan cephe uzunluğuna göre belediye tarafından karar verilmelidir.

Köşe başı parsellerde minimum ifraz koşullarının sağlanamaması durumunda kurulun görüşü alınarak uygulama yapılmalıdır.

Arka bahçe mesafesi en az 3.00m. olmalıdır.

Parsel büyüklüğü en az 100m², en çok 300m² olmalıdır.

Parsel büyüklüğü ne olursa olsun yeni yapılacak yapılarda binanın arsa üzerinde oturduğu alan 120m²'yi geçmemelidir.

Yeni yapılacak ifrazlarda parsel büyüklüğü 120m²'den az olmamalıdır. Ancak imar uygulaması yapılan yapı adalarında her kadastro parselinin 120m² koşulunu sağlayamaması durumunda 62m²'ye kadar belediye parsel oluşturmaya yetkili olmalıdır.

Koruma amaçlı imar planı yapıp, kurul tarafından onaylanıncaya kadar yeni inşaatlarda kadastral yollar esas alınmalıdır. Bu yollardan kesinti yapılmamalıdır. Ancak çok zorunlu durumlarda belediye tarafından gerekçeleri belirtilip ve gerekli dokümanlar eklenmek şartıyla kuruldan özel karar istenmelidir.

- Ön ve yan bahçe duvarları

Bahçe duvarlarının yol üzerinde yer alan kısımlarının yükseklikleri harpuшта dahil olmak üzere 2.50m. olmalıdır. Bahçe duvarları eğimli yerlerde, tertuardan itibaren 2.50m.'yi aşmayacak şekilde kademelendirilmelidir. Bahçe duvarlarının yol üzerinde yer alan kısımlarında alaturka kiremit harpuшта yapılmalıdır.

- Yapıların bakımlarında

Kentsel sit alanının içinde ve dışında yer alan yapıların bakımlarından (saçak, pervaz, sıva, pencere, kapı v.s) belediye yetki sahibi olmalıdır. Ancak onarım öncesi ve sonrasının detaylı fotoğrafları ve revizyonlu kadastro paftası ile birlikte kurula sunulmalıdır.

- Restorasyon projelerinde

Kentsel sit alanı içinde ve dışında yer alan tescilli ve tescili önerilen yapıların onarımları için 1/50 veya 1/100 ölçekli rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri.

ayrıntılı rapor, tanıtıcı fotoğraflar ve revizyonlu kadastro paftası ile birlikte kurula sunulmalıdır. Aynı zamanda yapıları tamamlayan müştemilat, avlu v.b eklerde de aynı koşullar geçerli olmalıdır.

Yapılacak yeni yapıların denetimi ve projeye uygunluğu kurul tarafından onaylanmalı ve uygulama sonrası yapıya ait fotoğraflar ve rapor ile birlikte kurula iletilmelidir.

- Tescil işlemleri

Sit alanı dışında yer alan endüstri yapılarından yalnızca 2 tanesinin tescilleri yapılmıştır. Oysa kentte bu şekilde önem taşıyan 5 yapı daha bulunmaktadır. Bu yapıların tescil işlemlerinin en kısa zamanda tamamlanması gerekmektedir.

Ayrıca kentsel sit alanı içinde ve dışında yer alan korunması gerekli yapıların tescillerine devam edilmelidir.

Sit alanı dışında yer alan korunması gerekli yapılarda ve yeni yapılacak yapılarda uyulması gereken koşullar ve etkileme-geçiş bölgesinin belirlenmesi gerekmektedir.

Ayrıca sit alanı içinde asfaltlanan yollar özgün arnavut kaldırımlı yol kotuna indirilmelidir. Elektrik kablolarının yer altından geçirilmesi de doku karakterini olumlu yönde etkileyeceğine şüphe yoktur.

3.6.2. Gazi ve Gazi İlyas Caddeleri'ndeki yapılara yönelik müdahale önerileri

3.6.2.1. Planda yapılması gereken düzenlemeler

Zemin katlarda görülen değişiklikler günümüz koşullarına göre iyileştirilmelidir. Sosyal anketten de anlaşılabilecek üzere evlerin sahipleri mutfak, banyo ve tuvaletlerinin günün koşullarına uymadığından yakınmaktadırlar. Bu sebepten ötürü yapıların plan özelliklerini yitirmeyecek şekilde mutfak, banyo ve tuvalet tasarımları yapılmıştır [Şekil D.12-D.16].

Ayrıca bazı yapılarda balkonların cumbaya çevrilmesi, özgün plan tasarımını bozmuştur. Yapılan plan ve cephe tipolojilerine göre yeni düzenlemeler yapılmıştır [Şekil D.13].

Gazi Caddesi üzerinde yer alan yapıların çoğunun işlevi dokuya uygundur.Bu yapılar; Hükümet, otel, kreş, mimari büro ve konut fonksiyonlarına sahiptir [Şekil C.131-C.132-C.133]. Boş durumda olan dört yapı mevcuttur.Bu yapılardan ikisi oldukça harap durumda olup, ciddi bir müdahale gerektirmektedir [Şekil C.114-C.129]. Diğer iki yapı ise iyi durumdadır.Bu yapılardan birinin Edremit'te en çok eksikliği hissedilen ihtiyaçlardan biri olan sergi amaçlı kullanımı uygun görülmüştür.Diğer yapıya ise yeme-içme işlevinin verilmesi düşünülmüştür.Bu cadde üzerinde yer alan diğer iki konutun bakım ve onarımı gerçekleştirildikten sonra yine aynı işlev verilmesi uygun görülmüştür. 216 No'lu ada, 10 No'lu boş parselde yer alacak olan yapının Hükümet binasının gabarisini (h:9.50) aşması istenmediği için yapı; Z+1 katlı (h:6.50) olarak tasarlanmıştır [Şekil D.16].

Gazi İlyas Caddesi üzerinde yer alan yapılar konut ağırlıklı kullanılmaktadır [Şekil C.134-C.135-C.136-C.137-C.138]. Bu işlevin söz konusu cadde için oldukça uygun olduğu düşünülmüş ve planda yapılması gereken düzenler önerilmiştir [ŞekilD.18-D.19]. Bu cadde üzerinde yer alan 211 No'lu adada yer alan 23 ve 24 No'lu parsellerde bulunan yapılar kaldırılarak yerlerine yeni yapı önerileri getirilmiştir. Bu yapıların tasarımları öneri yapılanma koşulları gözetilerek yapılmıştır [Şekil D.24].

3.6.2.2. Cephede yapılması gereken düzenlemeler

Kentsel sit alanında yapılan değişimler sokak silüetini etkileyecek şekilde gerçekleştirilmemiştir. Eğilimler, daha çok alt kat ve hayata müdahale şeklinde düşünüldüğünden yalnızca iç avlu (bahçe) cephesini etkilemektedir [Şekil D.13-D.20-D.21].

Cephelerde değiştirilen pencere boyutları özgün tasarımlarına göre yeniden düzenlenmiştir.Bahçe kapıları da özgün malzeme kullanılarak yeniden tasarlanmıştır.Cephe özelliklerini kaybeden yapılar (balkonların cumbaya çevrilmesi, mevcut pencerelerin kapatılması, sonradan yapılan balkonlar, sonradan yükseltilen avlu duvarları gibi) cephe tipolojilerine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

Cephelerde kırılan kat silmeleri, frontonlar, bezemeler bütünlenmiş ve sıva onarımları yapılmıştır.

Sokağa verilen bacalar cephede kapatılmış ve baca çözümü plan tasarımında gerçekleştirilmiştir.

Çevreye aykırı yapı cepheleri yeniden oluşturulmuştur [şekil D.16-D.17-D.24-D.25].

4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tezde çağlar boyunca birçok kültürel birikimi barındıran Ege kıyı yerleşimlerinden biri olan Edremit'in kentsel mekanlar bütünü, fiziksel ve sosyal açılardan incelenmiştir.

Koruma çalışmaları yalnızca mevcut yapılarla sınırlandırılmamalıdır.Zaman içinde yapılması gereken bir takım onarımların yanı sıra, kısmen yıkılan yapıların tamamlanması ve boş parsellere yeni yapı yapılması şeklinde de düşünülmelidir.Aynı zamanda böyle bir çalışma kentsel sit alanı geleneksel dokusunun bütünlüğünü koruması açısından da oldukça önemlidir.

Kısaca özetlenirse, Edremit'te toplumsal yaşantının ve günümüz koşullarının değişmesi, tarihi dokunun bilinçsiz yapılanmayla yıpranmasına ve yeni yerleşmelerde bazı kentsel mekanların ortadan kalkmasına ya da işlevsel değişikliğe uğramasına sebep olmaktadır.

Tüm bu araştırmalar sonucunda tarihi dokuda yer alacak yeni yapıların, kentsel mekanların, değişen toplumsal yapı ve teknolojik değişimler göz önüne alınarak, insan ölçeğine, insanın sosyal ve psikolojik gereksinimlerine, geleneksel kültürel etkinliklere, iklimsel ve topoğrafik özelliklere, çevre değerlerine ve Edremit şehir dokusuna uygun bir yaklaşımla ele alınması ve buna göre yeni yapılanma koşullarının ve uygulamaların denetlenmesi gerekmektedir.Tarihi dokuda yeni yapı tasarımının, eski yapılarla birlikte düşünülmesi gerekliliğinin 'geçmiş kopya etmek' anlamına gelmediği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

[3] **Balıkesir Kültür ve Turizm Envanteri.**, 1989. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balıkesir.

[4] **Yetkin, K.**, Edremit Coğra[1] **Yurt Ansiklopedisi.**, 1982. Anadolu Yayıncılık, Cilt:2, İstanbul.

[2] **Balıkesir İl Yıllığı.**, 1967. Balıkesir.

fyasından Yapraklar.. 1952. Edremit.

[5] **Balıkesir İli Yapı Gereçleri ve Yöresel Koşullar.**, 1974.Bayındırlık Bakanlığı Yapı İ leri Genel Müdürlüğü Araştırma ve Geliştirme Dairesi, Ankara.

[6] **Cumhuriyet'in 50. Yılında Balıkesir İl Yıllığı.**, 1973.Balıkesir.

[7] **Yetkin, G.**, 1957.Kuruluşundan Bugüne Kadar Edremit'te Olup Bitenler, Edremit.

[8] **Fersan, N.**, 1980. Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması İle İlgili Bir Yöntem Araştırması, *Doktora Tezi*, İ.T. . Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[9] **Balcio lu, T.H.**, 1937. Tarihte Edremit Şehri, Edremit.

[10] **G kn l, N.**, 1943. Edremit Bölgesi, *Sosyoloji Dergisi*, İstanbul.

[11] **Atamer, C.**, 1990. Edremit Sağlık Kuruluşlarının D n  ve Bugünü, İzmir.

[12] **Onat, L.**, 1969. İstiklal Savaşı'nda Edremit, İstanbul.

[13] **Balıkesir Camileri ve Cami G revl leri Albümü.**, 1995. T.C. Balıkesir İl Müftülüğü, Balıkesir.

[14] **Atamer, C.**, 1997. Edremit'te ve Yurdumuzda Eğitim Kurumları, Edremit.

[15] **Yorulmaz, A.**, 1994. Ayvalık'ı Gezerken, Ayvalık.

EKLER

EK.A

Tablo A.1 Yapının koruma durumu

	N	%
Tescilli yapı	26	40.8
Tescil önerilen yapı	9	18.36
Çevreye uyumlu	16	32.65
Çevreye aykırı	4	8.16
Toplam	49	100

Tablo A.2 Yapı malzemesi

	N	%
Ahşap	38	77.6
Kagir	4	8.1
Betonarme	7	14.3
Toplam	49	100

Tablo A.3 Kat sayısı

	N	%
Zemin	5	10.2
Zemin+1	23	47
Bodrum+zemin+1	18	36.6
Zemin+2	3	6.2
Toplam	49	100

Tablo A.4 Konutların yapısal durumu

	N	%
İyi	17	58.6
Orta	8	27.6
Kötü	4	13.8
Toplam	29	100

Tablo A.5 Yapılarda değişmişlik

	N	%
Özgün	14	48.3
Az değişmiş	9	31
Çok değişmiş	6	20.7
Toplam	29	100

Tablo A.6 Yapıların kullanımı

	N	%
Konut	26	53
İşyeri	3	6.2
Konut+işyeri	4	8.2
Resmi yapı	2	4
Dini yapı	2	4
Boş	12	24.6
Toplam	49	100

Tablo A.7 Su ve elektrik

	N	%
Su ve elektrik var	49	100
Su ve elektrik yok	-	-
Toplam	49	100

Tablo A.8 Oda sayısı

	N	%
2 oda	3	10
3 oda	7	23.4
4 oda	8	26.7
5 oda	4	13.3
6 oda	8	26.6
Toplam	30	100

Tablo A.9 Oda sayısı/kişi sayısı

Oda sayısı	oda/kişi	ev sayısı
1	-	-
2	1	2
3	1	3
4	1.7	6
5	1.6	4
6	1.5	5

Tablo A.10 Yapılarda servis mekanlarının durumu

	İçeride	dışarıda	Yok			
	N	%	N	%	n	%
Tuvalet	6	22.3	20	74.3	1	4
Banyo	7	28	17	68	1	4
Mutfak	9	36	15	60	1	4

Tablo A.11 Evin konfor koşulları sizce yeterli mi?

	N	%
Evet	8	40
Hayır	12	60
Toplam	20	100

Tablo A.12 Aile büyüklüğü

	N	%
1 kişi	2	10
2 kişi	7	35
3 kişi	4	20
4 kişi	4	20
5 kişi	3	15
Toplam	20	100

Tablo A.13 Aile reisinin aylık kazancı

	N	%
100 milyon ve yukarısı	1	5
100-50 milyon	10	50
50 milyon ve aşağısı	3	15
Cevapsız	6	30
Toplam	20	100

Tablo A.14 Aile reisinin eğitim durumu

	N	%
İlkokul	10	50
Lise	5	25
Yüksek okul	5	25
Toplam	20	100

Tablo A.15 Aile reislerinin meslek dağılımları

	N	%
Memur	5	25
İşçi	2	10
Emekli	8	40
Tüccar	5	25
Toplam	20	100

Tablo A.16 Aile reislerinin yaş dağılımları

	N	%
70'den fazla	2	10
70-51	3	15
41-50	6	30
31-40	7	35
25-30	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.17 Mülkiyet durumu

	N	%
Ev sahibi	12	60
Kiracı	7	35
Lojman	1	5
Toplam	20	100

Tablo A.18 Evde oturma süresi

	Yıl	n
1-4	8	40
5-9	1	5
10-14	3	15
15-20	1	5
20+	7	35
Toplam	20	100

Tablo A.19 Daha önce nerede oturulan yer

	N	%
Aynı evde	2	10
Aynı mahallede ,başka evde	4	20
Başka mahallede	12	60
Başka şehirde	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.20 Edremit'e geliş nedeni

	N	%
Yerlisi	13	65
Başka kent	3	15
Tayin	4	20
Toplam	20	100

Tablo A.21 Ailelerin evleri seçme nedenleri

	N	%
Müstakil ve merkezi	9	45
Rastlantısal	8	40
Kiracı	2	10
Lojman	1	5
Toplam	20	100

Tablo A.22 Çevrede rahatsızlık veren durumlar

	N	%
Yok	15	75
Bakımsız	2	10
Minibüsler	1	5
Bekar erkekler	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.23 Evlerinden memnun olup olmama durumu

	N	%
Evet	18	90
Hayır	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.24 Memnun olmama nedenleri

	N	%
Kullanışsız	1	50
Harap	1	50
Toplam	2	100

Tablo A.25 Nasıl bir evde oturma isteği

	N	%
Modern	17	85
Geleneksel	3	15
Toplam	20	100

Tablo A.26 Evlerin tüm bölümlerinin kullanılabilirliği

	N	%
Evet	18	90
Hayır	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.27 Evlerinden memnun olmayan ailelerin ne yapmak istedikleri hakkındaki görüşleri

	N	%
Onarıp, kullanmak	6	75
Yıkıp,yeniden yapmak	1	12.5
Satmak	1	12.5
Toplam	8	100

Tablo A.28 Evlerinin korumaya değer bulunup bulunmadığı

	N	%
Evet	9	45
Hayır	11	55
Toplam	20	100

Tablo A.29 Yakın çevrede korumaya değer görülen evin olup olmadığı

	N	%
Var	14	70
Yok	4	20
Bilmiyor	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.30 Edremit'in en güzel yerleri

	N	%
Oturduğu yer	13	65
İbrahimce	2	10
Yenimahalle	2	10
Parkın karşısı	1	5
Güzel yer kalmadı	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.31 Edremit'e birçok modern ve çok katlı bina yapılırsa;

	N	%
Kaybeder	18	90
Beni ilgilendirmiyor	2	10
Toplam	20	100

Tablo A.32 Evlerin bakım ve onarımını sağlayacak maddi gücün olup olmadığı

	N	%
Hayır	10	50
Evet	10	50
Toplam	20	100

Tablo A.33 Evlerini onarmak için devlet ya da belediye faizsiz ve uzun sürede ödenmek üzere kredi verse, tamir edip aynı evde oturma isteğinin olup olmadığı

	N	%
Evet	16	80
Hayır	4	20
Toplam	20	100

Tablo A.34 Yeni bir ev yapacak maddi gücün olup olmadığı

	N	%
Evet	4	20
Hayır	16	80
Toplam	20	100

EK B

Tablo B.1 Arazi kullanımı doku analizi

ARAZİ KULLANIMI	ADET	%
Konut	166	64
Konut + ticaret	19	7
Ticaret	25	10
Dini Yapı	2	10
Eğitim	-	-
Sağlık	1	-
Resmi Yapı	2	1
Boş Parsel	8	3
Yıkık	6	2
Boş	31	12

Tablo B.2 Yapı cinsi doku analizi

YAPI CİNSİ	ADET	%
Ahşap	156	62
Kagir	15	6
Betonarme	79	32

Tablo B.3 Kat sayısı doku analizi

KAT SAYISI	ADET	%
Zemin	54	21
Zemin + 1	167	67
Zemin + 2	19	8
Zemin + 3	9	4
Zemin + 4 ve yukarısı	1	0

Tablo B.4 Koruma değeri doku analizi

KORUMA DEĞERİ	ADET	%
Tescilli yapı	29	12
Tescil önerilen yapı	30	12
Çevreye uyumlu yapı	119	48
Çevreye aykırı yapı	60	26

Tablo B.5 Tarihlendirme Doku Analizi

TARİHLENDİRME	ADET	%
19.yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başı	63	25
20. yüzyıl	187	75

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında Erzurum’ da doğdu. İlk öğrenimini Çaycuma, Zonguldak ve Bartın’da tamamladı. Orta öğrenimini Zonguldak’ta, lise öğrenimini Bursa ve Edremit’te tamamladı.1984 yılında atletizm Zonguldak birincilikleri ve 1986-88 yılları arasında Türkiye Tenis birincilikleri bulunmakta olup, 1988 yılında milli takıma seçilmiştir. 1990 yılında girdiği A.Ü. Veteriner Fakültesi’ni 1992 yılında bıraktı ve aynı yıl İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi’ne girdi. 1996 yaz yarıyılında mezun olduktan sonra aynı yıl İ.T.Ü. Fen Bilimleri Ensütüsü Restorasyon Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans programına başladı. Assos’ta rölöve çalışmalarına ve çeşitli yaz okullarına katıldı.

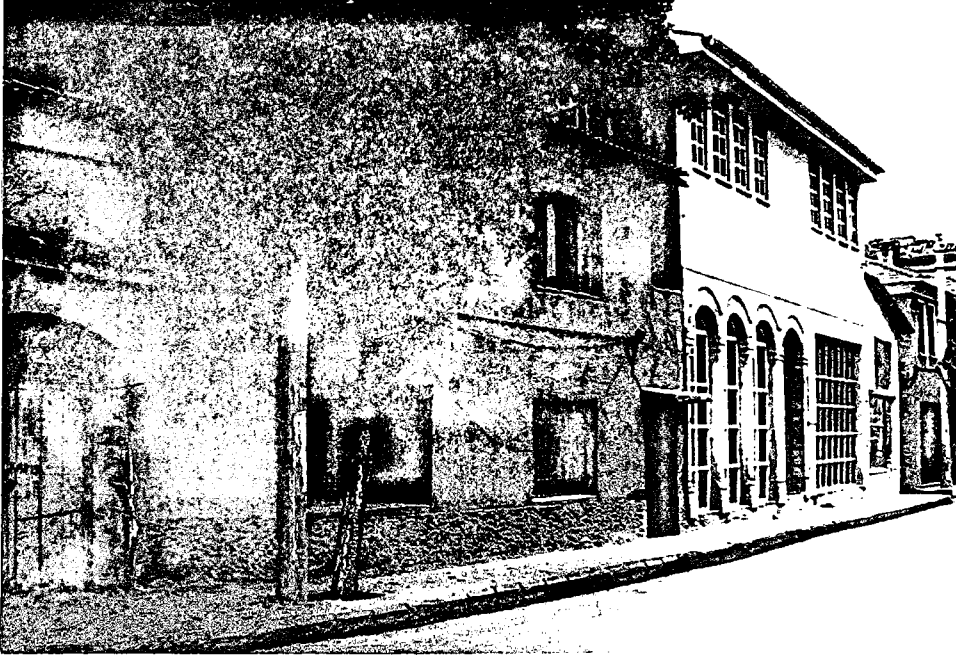
EK C

Şekil C.1 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.2 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.3 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.4 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

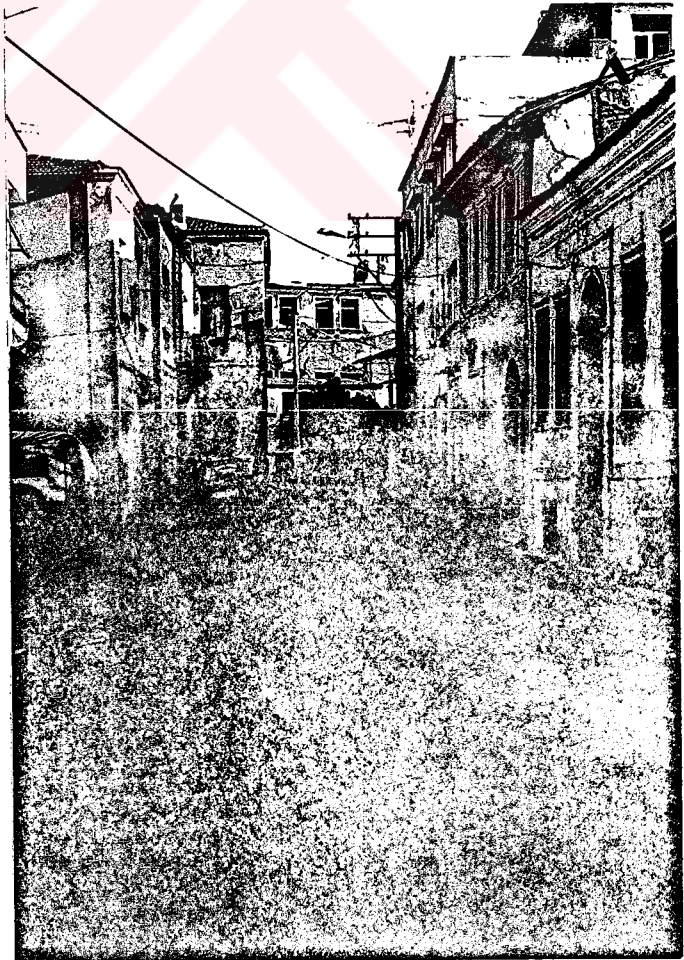
Şekil C.5 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.6 Eski Debboy Cad.

Şekil C.7 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.

Şekil C.8 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.

Şekil C.9 Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad. Sok.2.

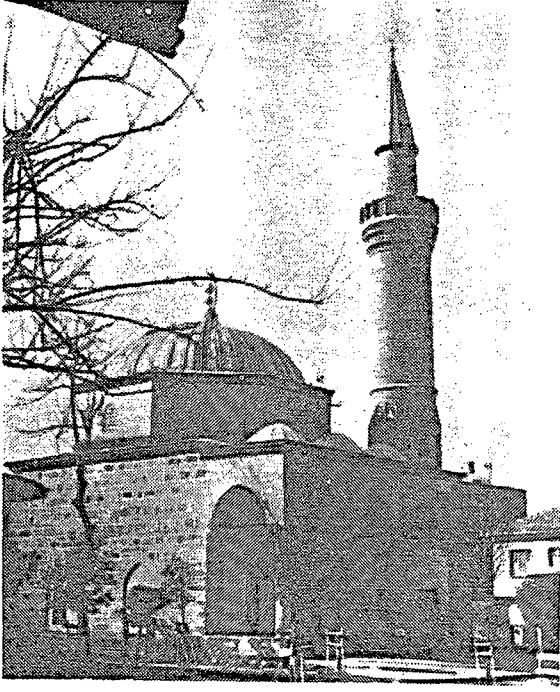
Şekil C.10 Turhan Bey Mah. Şafak Cad. .

Şekil C.11 Turhan Bey Mah. Şafak Cad. (Eski durumu)

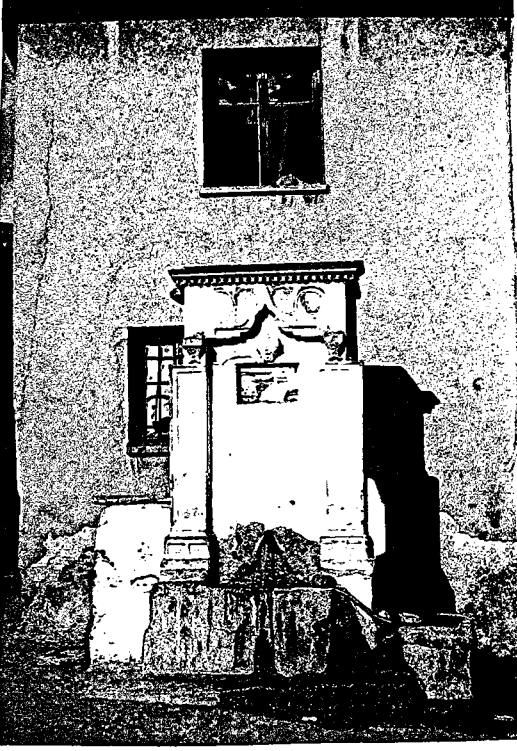
Şekil C.12 Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad.

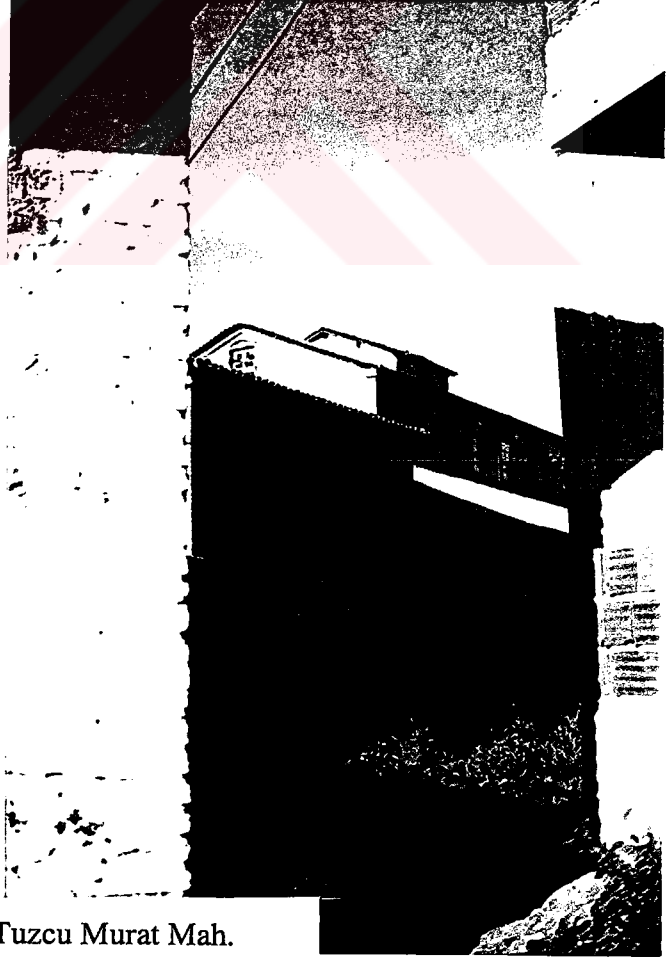
Şekil C.13 Kurşunlu (Hekimzade Yusuf Sinan) Camisi

Şekil C.14 Eşref Rumi Camisi

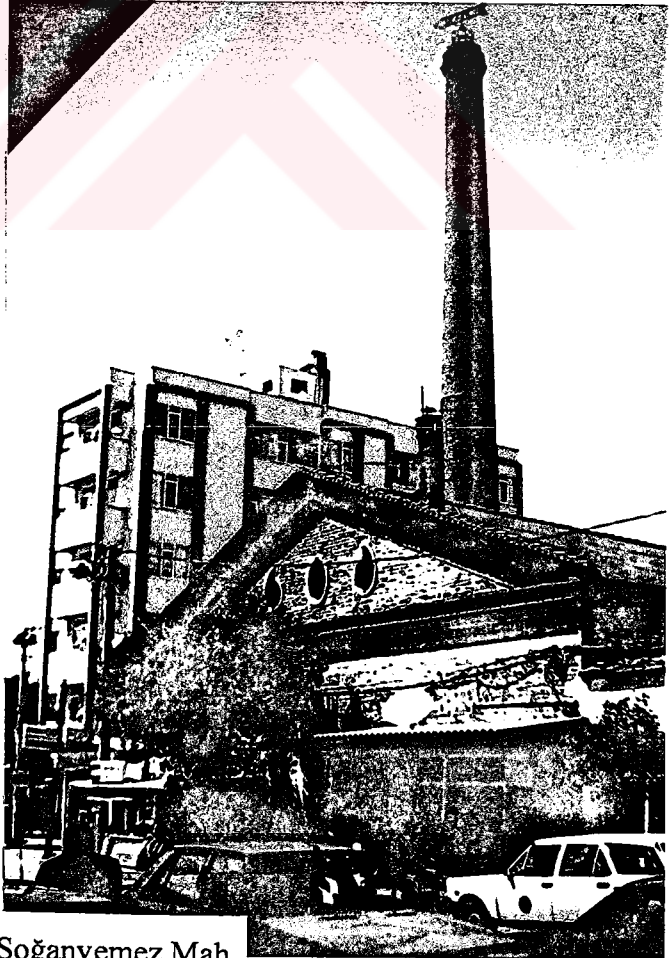
Şekil C.15 Tuzcu Murat Mah. Çınarlıçeşme

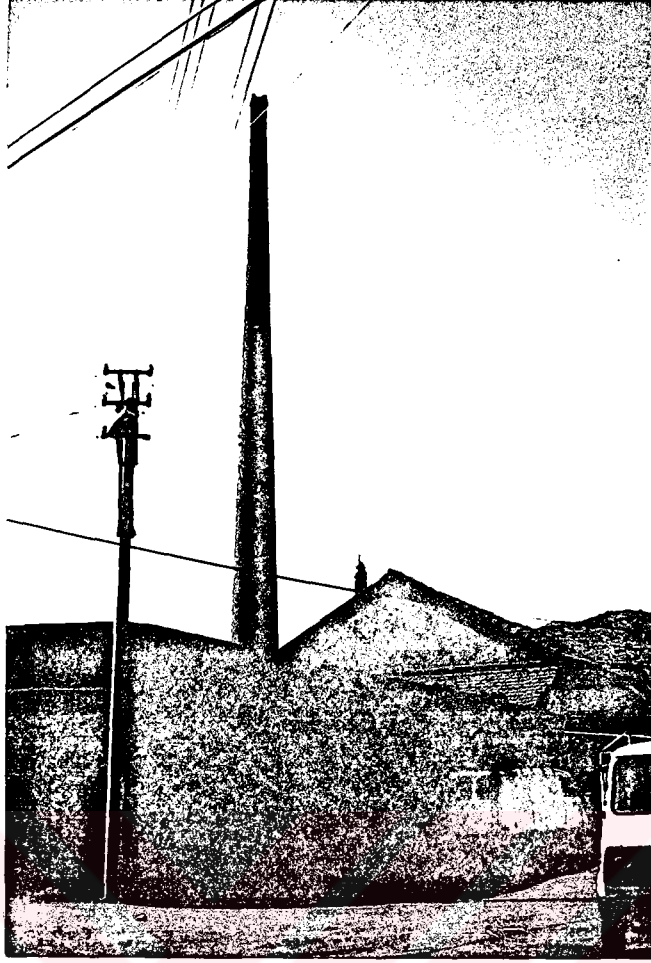
Şekil C.16 1876, Akıllıoğulları Zeytinyağ Fab.Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.17 1886, Evliyazade Şakir Efendi (Necati Erer) Zeytinyağ Fab.

Şekil C.18 Sezai Bey (Mithat Arkök) Zeytinyağ Fab. Soğanymez Mah.

Şekil C.19 1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.

Şekil C.20 1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.

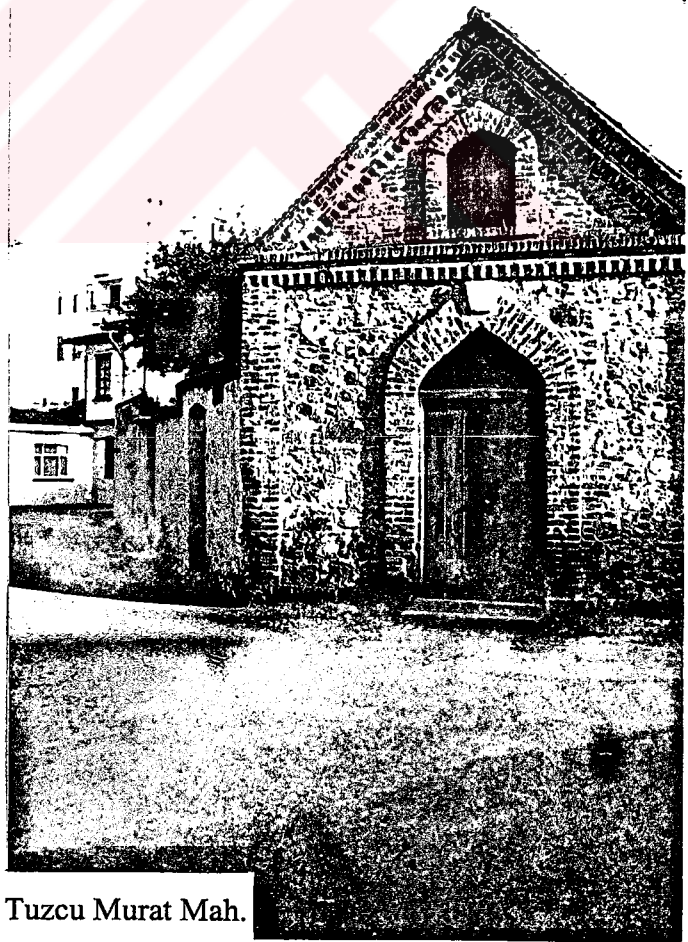
Şekil C.21 1899, Sabit Ertür Zeytinyağ Fab.Hekimzade Mah.

Şekil C.22 1904, Horozlu Zeytinyağ Fab.Hamidiye Mah.

Şekil C.23 1925, Karagözoğlu Ali Rıza Bey Zeytinyağ Fab.Soğanyemez Mah.

Şekil C.24 Bayramyeri'ndeki endüstri yapısı. Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.25 Bayramyeri'ndeki endüstri yapısı. Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.26 Gazi İlyas Mah. Gazi Caddesi üzerinde yer alan Hükümet

Şekil C.27 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Caddesi, Özel idare yapısı

Şekil C.28 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.Sok 3.

Şekil C.29 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad. Sok.2

Şekil C.30 Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad. çıkmaz sokak ve çeşme

Şekil C.31 Gazi İlyas Cad.özgün sokak dokusu

Şekil C.32 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.33 Gazi İlyas Cad. özgün sokak dokusu

Şekil C.34 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad. Konutların yanında yer alan bahçe kapısı

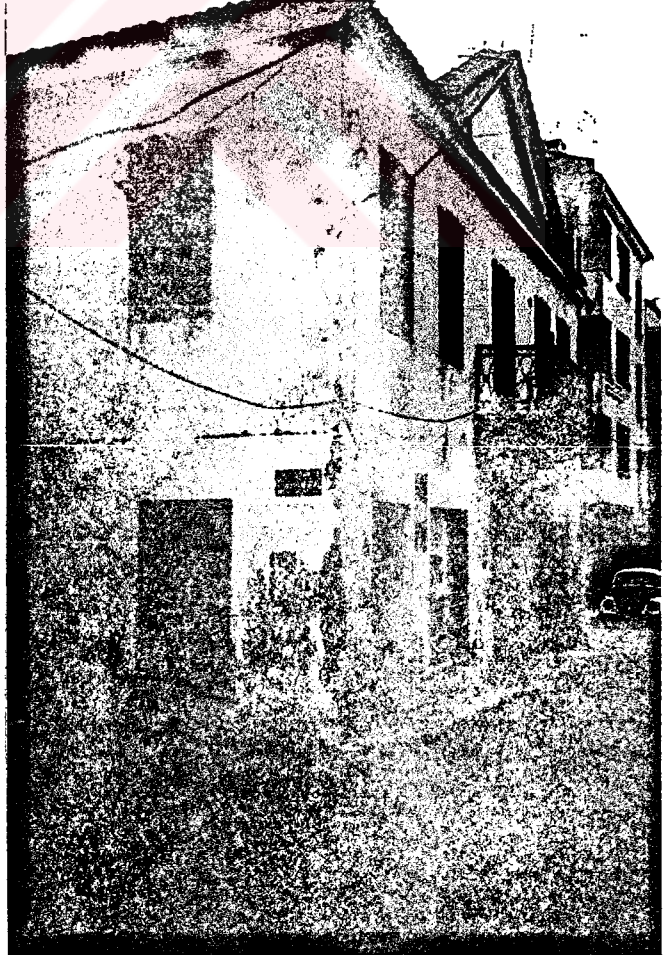
Şekil C.35 Soğanyemez Mah.

Şekil C.36 Soğanyemez Mah.

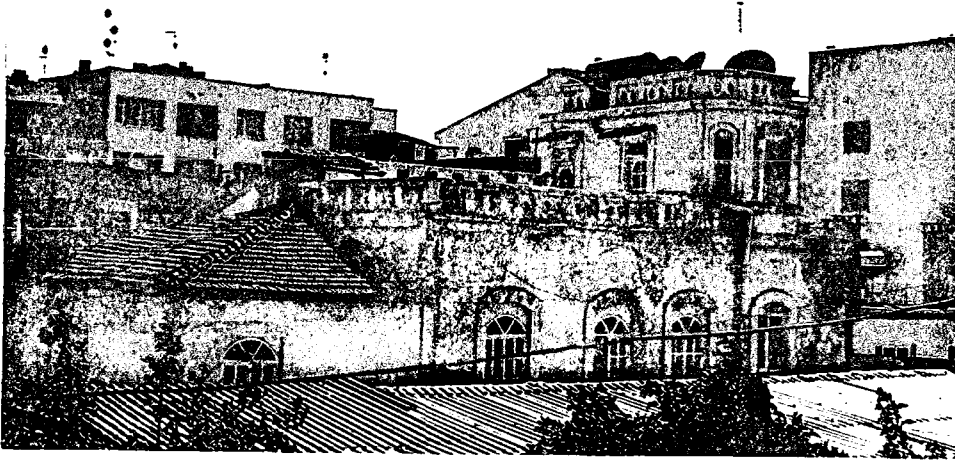
Şekil C.37 Soğanyemez Mah.

Şekil C.38 Camivasat Mah.

Şekil C.39 Soğanyemez Mah.

Şekil C.40 Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Cad.

Şekil C.41 Camivasat Mah. İş Bankası

Şekil C.42 Camivasat Mah. Hükümet Cad.

Şekil C.43 Camivasat Mah. Hükümet Cad. 1. Sok. aralığı

Şekil C.44 Gazi İlyas Mah.

Şekil C.45 Camivasat Mah. Gazi 1. Sok.

Şekil C.46 Yıldırım Cad. Cumhuriyet Meydanı.

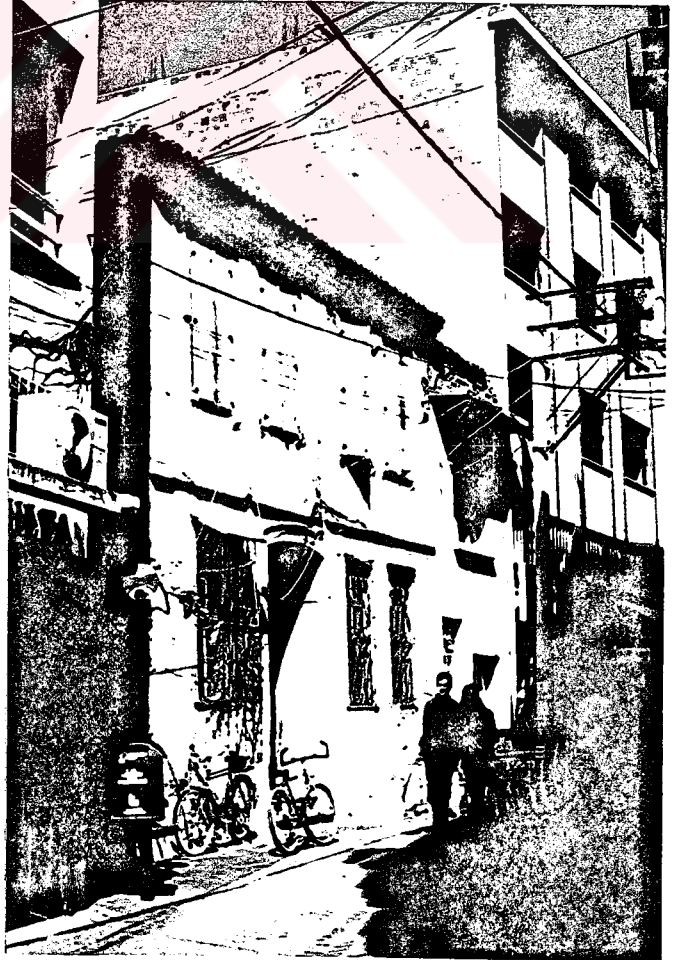
Şekil C.47 Soğanyemez Mah.

Şekil C.48 Yıldırım Cad. Cumhuriyet Meydanı.

Şekil C.49 Soğanyemez Mah. Bıçakçılar Cad.

Şekil C.50 Soğanyemez Mah.

Şekil C.51 Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Sok.3.

Şekil C.52 Soğanyemez Mah. Sıtkı Paşa Sok.3.

Şekil C.53 Gazi Celal Mah.

Şekil C.54 Gazi Celal Mah.

Şekil C.55 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.56 Hekimzade Mah.

Şekil C.57 Hekimzade Mah.

Şekil C.58 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad. Atatürk'ün kaldığı ev

Şekil C.59 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.60 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.

Şekil C.61 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad.

Şekil C.62 Gazi Celal Mah. Hayat Cad.

Şekil C.63 Camivasat Mah. Hükümet Cad.

Şekil C.64 Hamidiye Mah.

Şekil C.65 Hekimzade Mah. Değirmenönü Cad.

Şekil C.66 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.67 Hamidiye Mah.

Şekil C.68 Gazi Celal Mah.

Şekil C.69 Camivasat Mah. Hastane Cad. Gazi 1. Sok.

Şekil C.70 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.71 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Cad.

Şekil C.72 Kapıcıbaşı Mah.

Şekil C.73 Kapıcıbaşı Mah.

Şekil C.74 Kapıcıbaşı Mah.

Şekil C.75 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.76 Hekimzade Mah. Değirmenönü Cad.

Şekil C.77 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.

Şekil C.78 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.

Şekil C.79 Turhan Bey Mah. Turhan Bey Sok.

Şekil C.80 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok. 1

Şekil C.81 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok. 1

Şekil C.82 Tuzcu Murat Mah. Tuzcu Murat Sok. 1

Şekil C.83 Turhan Bey Mah. Eski Debboy Cad. Sok.

Şekil C.84 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.85 İbrahimce Mah. Hacı Kabakçılar Evi

Şekil C.86 1991’de yıkılan Uncu Raif Bey’in evi

Şekil C.87 Tuzcu Murat Mah.

Şekil C.88 Tuzcu Murat Mah. Yeni Yol Cad. Sok. aralığı

Şekil C.89 Hekimzade Mah. Çınarlıçeşme Cad.

Şekil C.90 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad. Düz cumbalı ahşap yapı

Şekil C.91 Kapıcıbaşı Mah. Gazi İlyas Cad. İki cumbalı ahşap ev

Şekil C.92 Kapıcıbaşı Mah. Karabaş Evi. Altı kapalı cumba

Şekil C.93 Bayramyeri

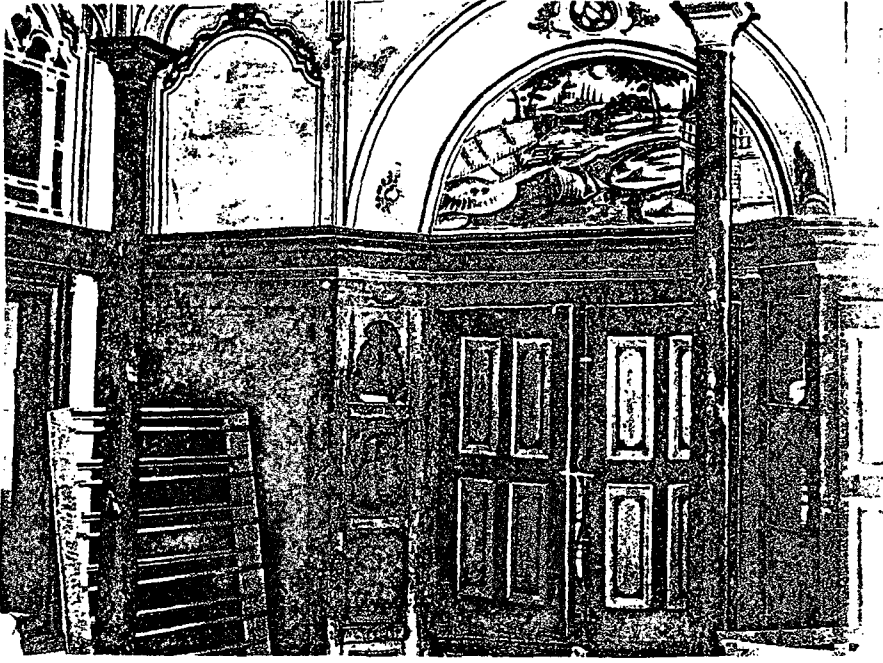
Şekil C.94 Tuzcu Murat Mah. İki cumbalı ahşap ev

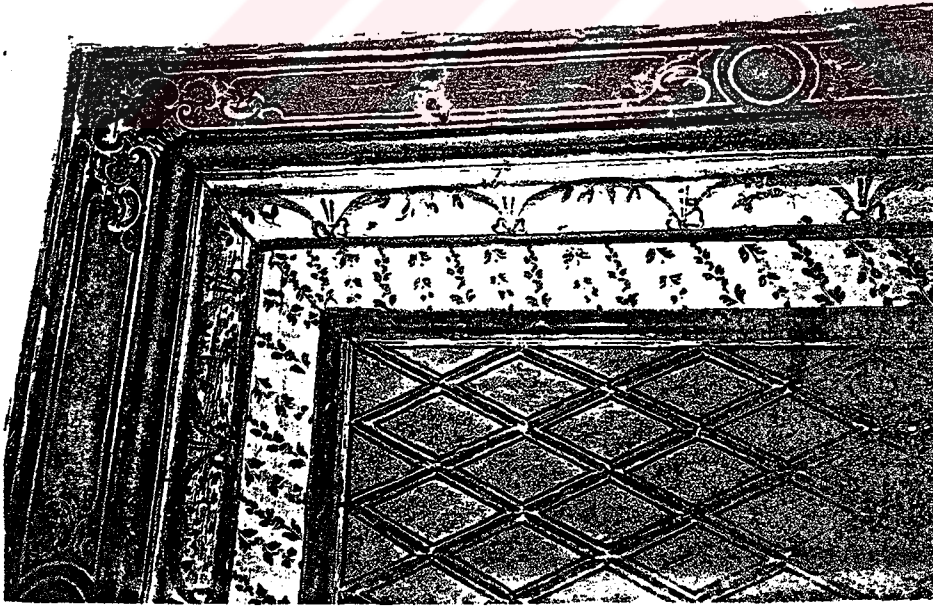
Şekil C.95 Gazi İlyas Cad. Sok 3. Orta cumbalı yapıda ortadan giriş

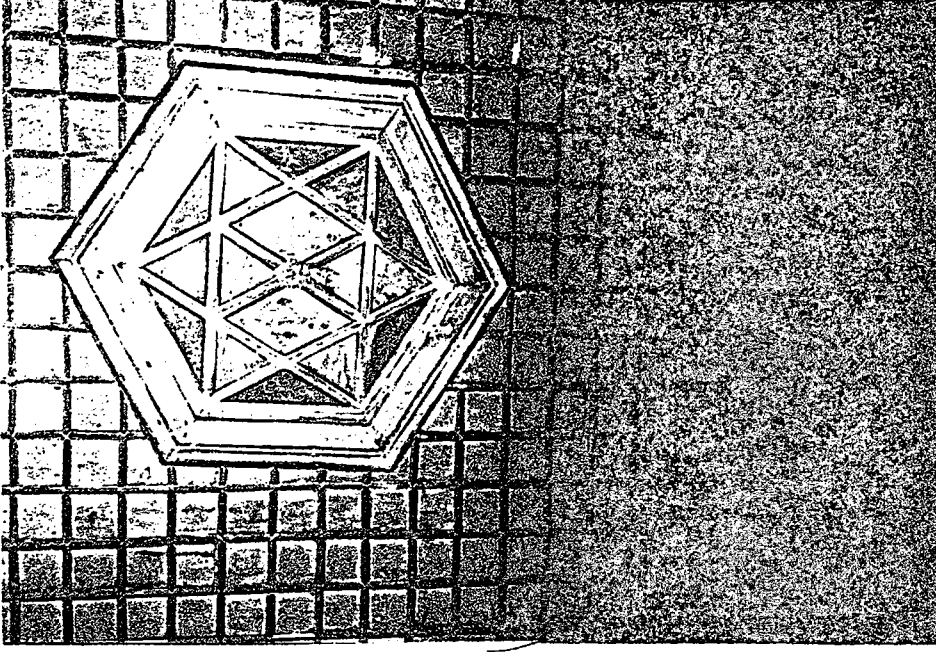
Şekil C.96 Gazi İlyas Cad. Sok 3. Orta cumbalı yapıda ortadan giriş

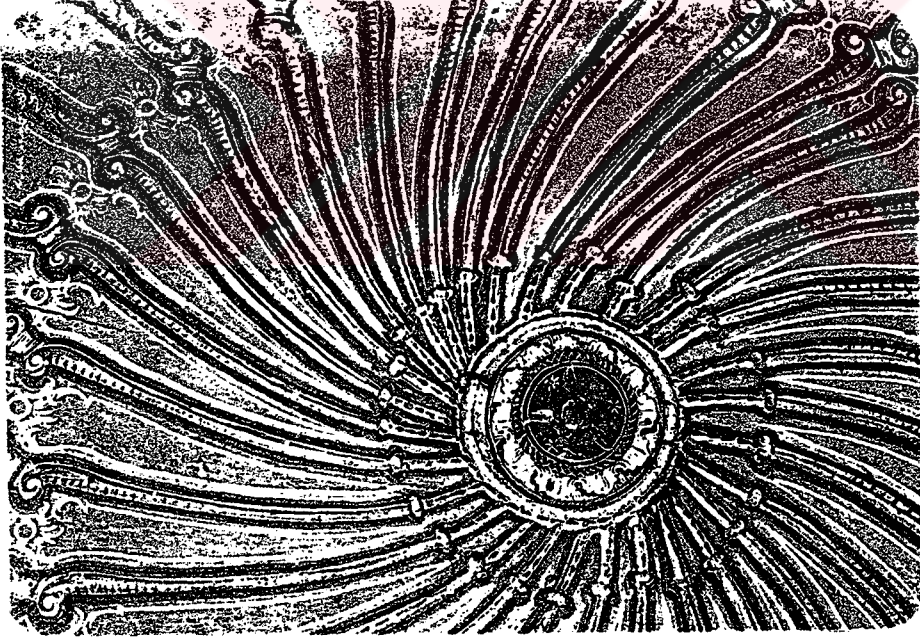
Şekil C.97 Hacı Kabakçılar Evi, odalarda ahşap göz ve dolap kullanımı

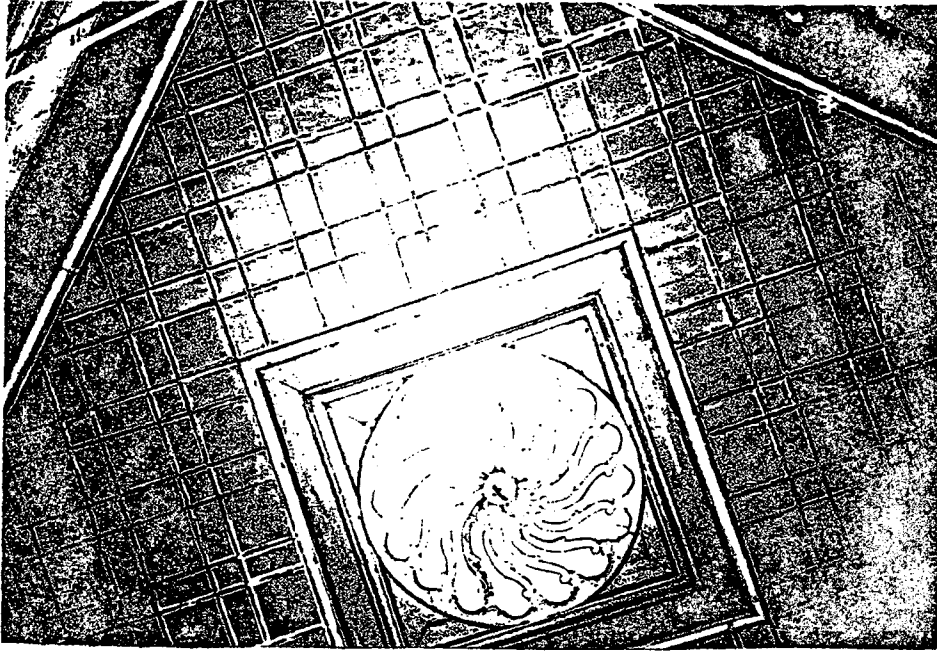
Şekil C.98 Hacı Kabakçılar Evi, çitalı tavan kaplaması

Şekil C.99 Hacı Kabakçılar Evi, geometrik rozet formu tavan kaplaması

Şekil C.100 Hacı Kabakçılar Evi, çarkıfelek formu tavan kaplaması

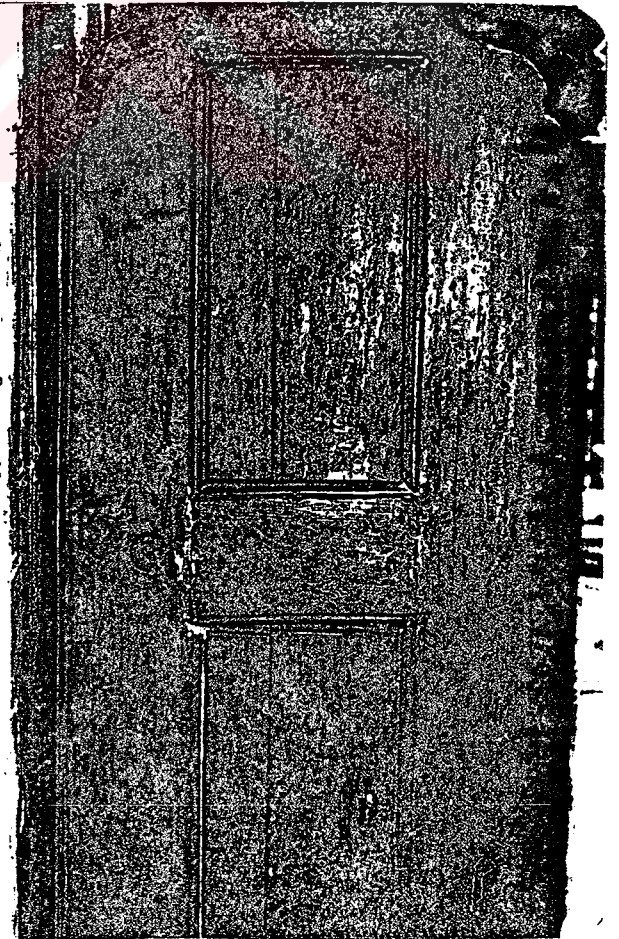
Şekil C.101 Hacı Kabakçılar Evi, çarkıfelek formulu tavan kaplaması

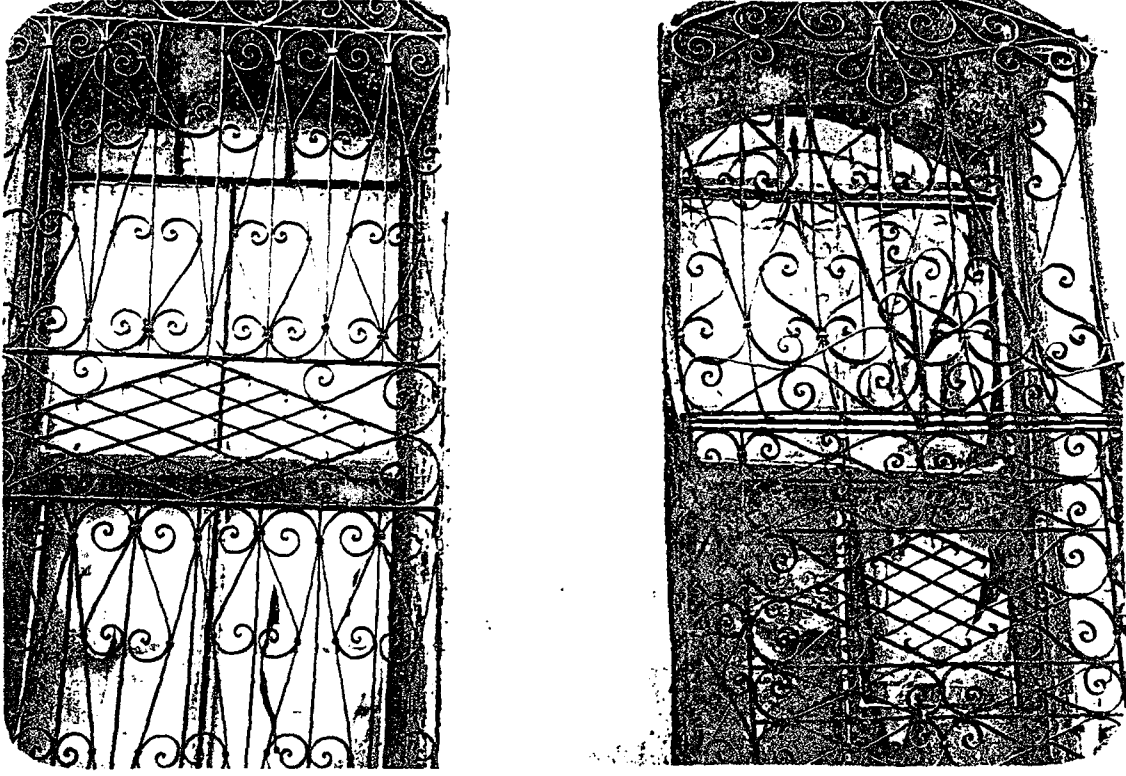
Şekil C.102 Karabaş Evi, çift kanatlı dış kapı

Şekil C.103 Karabaş Evi, Tek kanatlı iç kapı

Şekil C.104 Akıllıoğulları Evi, Tek Kanatlı iç kapı

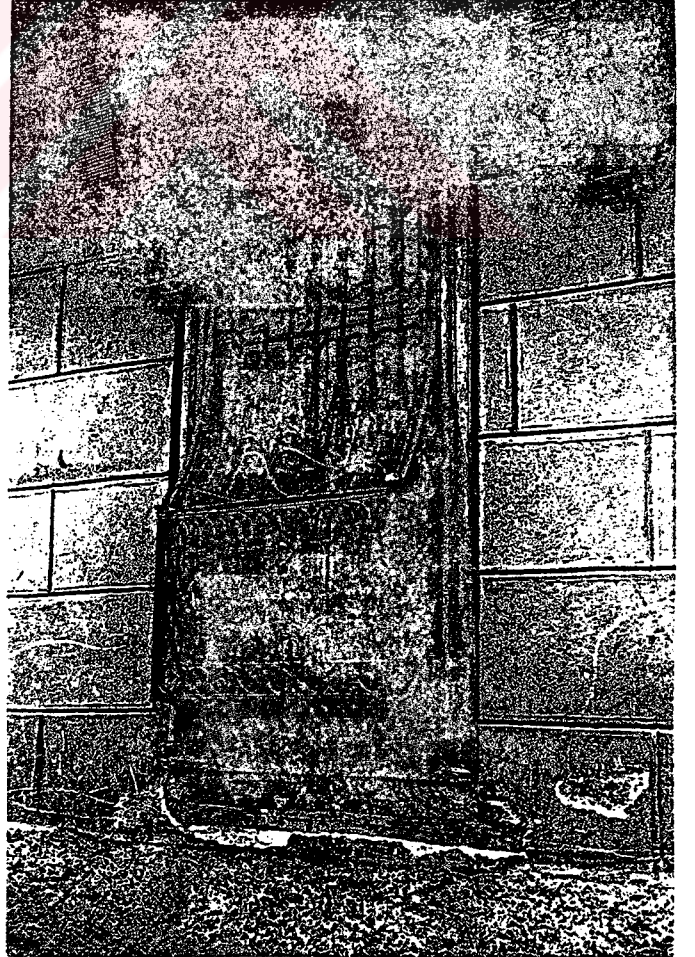
Şekil C.105 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi

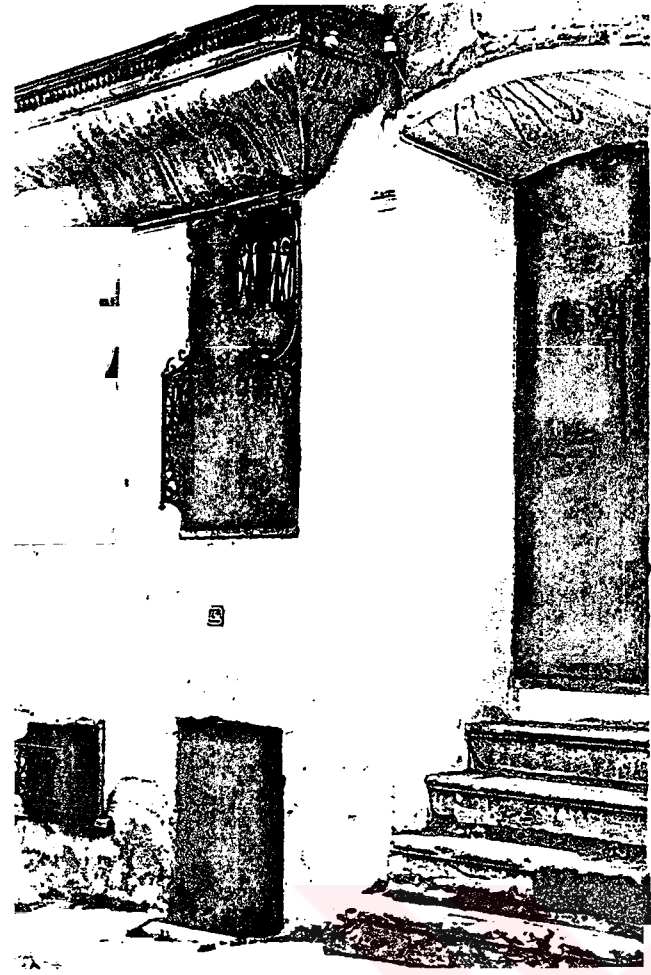
Şekil C.106 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi

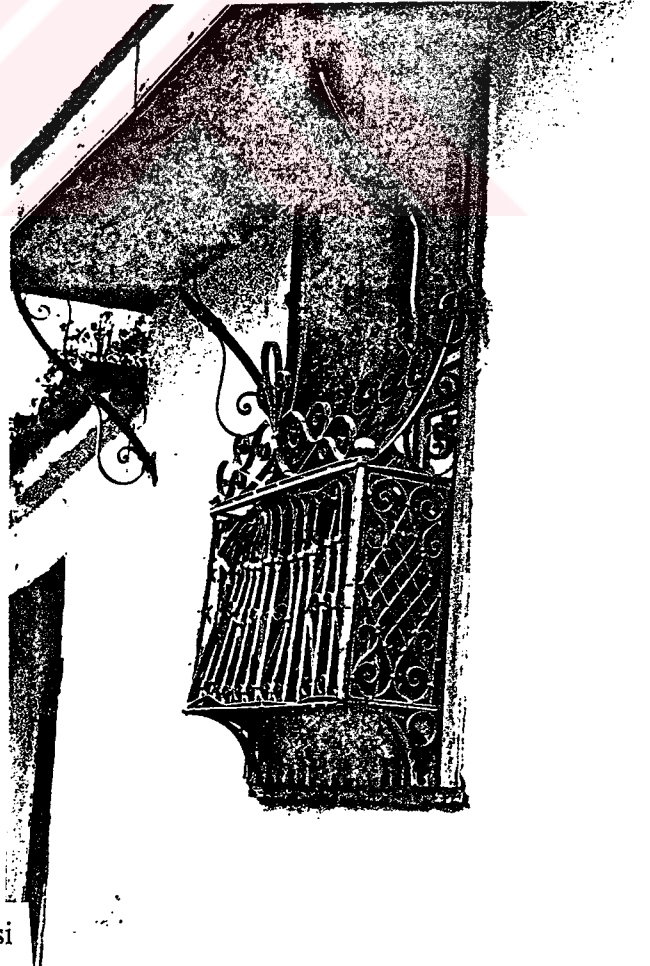
Şekil C.107 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceri

C.108 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi

Şekil C.109 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat pencere

Şekil C.110 Demir parmaklık ile korunmuş zemin kat penceresi

Şekil C.111 Hacı Kabakçılar Evi, tepe penceresi

Şekil C.112 Akıllıoğulları Evi, tepe penceresi

Şekil C.113 Gazi İlyas Mah. Şafak Cad. Niş içindeki dış kapı

Şekil C.114 Gazi Cad. Giriş kapısının yanındaki volüt başlıklı sütunçeler

Şekil C.115 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad. Pencerelelerin düşey etkisi

Şekil C.116 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.

Şekil C.117 Camivasat Mah. İstanbul Oteli, saçağı tutan taş konsollar

Şekil C.118 Soğanyemez Mah.Bıçakçılar Cad.

Şekil C.119 Kapıcıbaşı Mah.Eski Debboy Cad. Karabaş Evi

Şekil C.120 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.121 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad. Yüksek katlı yapılar ve eski yapılar

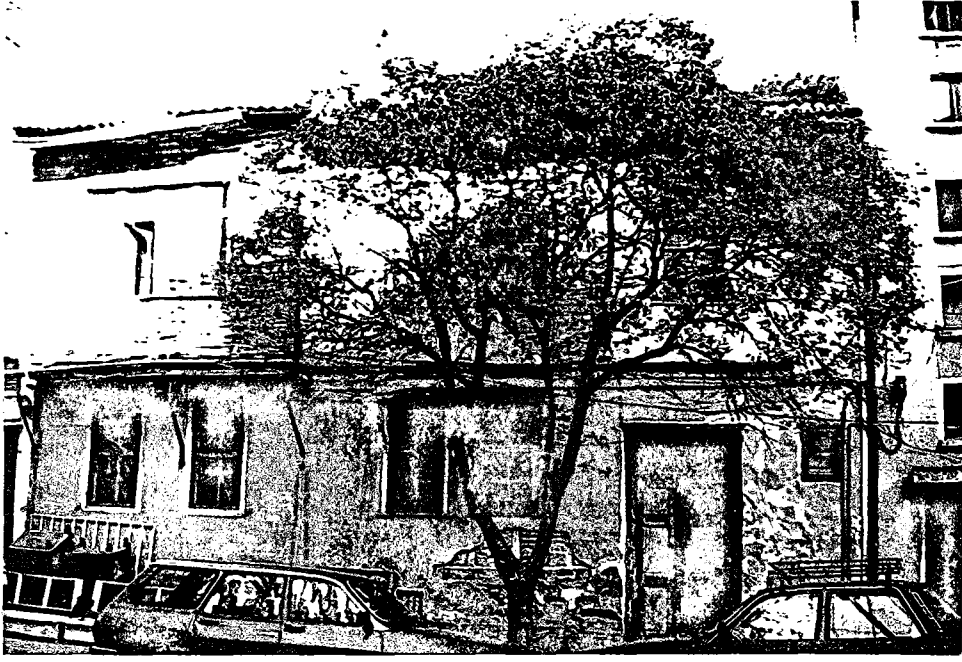
Şekil C.122 Tuzcu Murat Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.123 Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.124 Hacı Tuğrul Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.125 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.126 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.127 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

Şekil C.128 Kapıcıbaşı Mah. Çay İçi Cad.

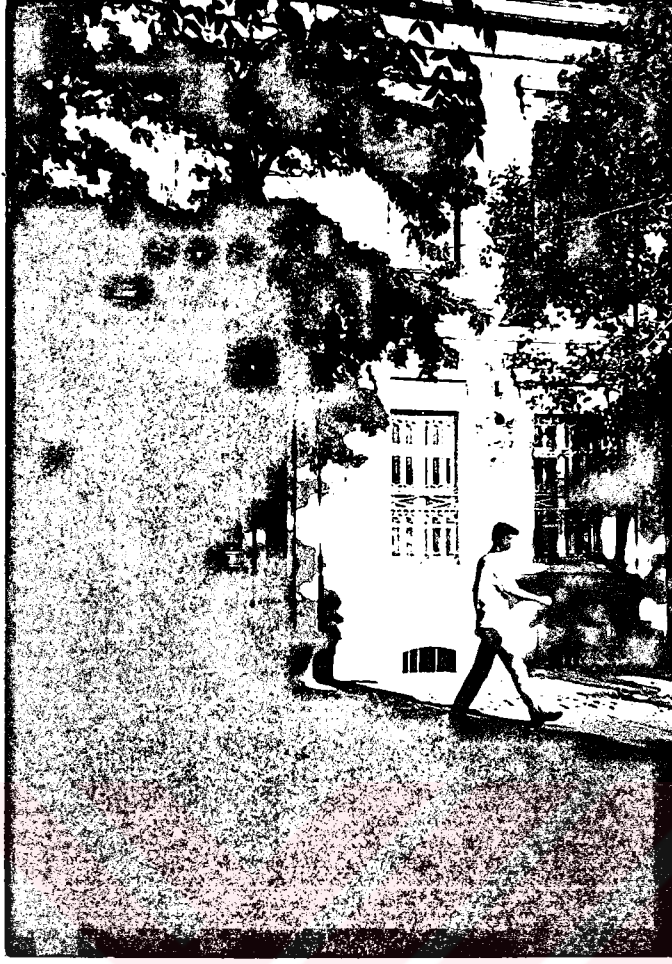
Şekil C.129 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad. (Makinistin evi)

Şekil C.130 Cumhuriyet Meydanı

Şekil C.131 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.

Şekil C.132 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.

Şekil C.133 Gazi İlyas Mah. Gazi Cad.

Şekil C.134 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.135 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.136 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.137 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

Şekil C.138 Gazi İlyas Mah. Gazi İlyas Cad.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ